

ΕΒΙΟΣΜΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

026000347915

ΕΒΙΟΣΜΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Λογοτεχνικά:

ΧΑΜΕΝΑ ΚΟΡΜΙΑ: 1η έκδοση Χ. Γανιάρη (έξαντλημένη)
2α έκδοση Μ. Ζηκάκη.

ΣΑΝ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΑΝΘΡΩΠΟΙ: 1η έκδοση «Λογοτεχνίας» (έξαντλημένη) 2α έκδοση Ι. Ν. Σιδέρη.

ΤΟΥΜΠΕΚΙ: έκδοση Θεοφανίδη Λαμπαδαρίδη (υπό έξάντληση)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΠΟΥ ΕΧΑΣΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ: έκδοση Θεοφανίδη - Λαμπαδαρίδη.

Προσεχώς:

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ: (προλεταριακό Ρομάντσο)

Παιδικά:

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΦΡΟΣΟΥΛΑΣ: έκδοση Ι. Ράλλη (έξαντλημένη).

ΠΙΤΣΙΡΙΚΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΕΑ ΤΟΥ: έκδοση Ι. Ράλλη.

Προσεχώς:

ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΙΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ:

Κριική και Φιλοσοφία τής Τέχνης:

Η ΑΥΓΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: έκδοση Κ. Γκοβόστη.

ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ: μαζί με το κείμενο «Τέχνη και Τρέλλα» του J. Vinchon έκδοση Γκοβόστη.

ΣΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΧΤΙΚΗΣ: Σειρά κριτικά δοκίμια στη «Νέα επιθεώρηση» και «Πρωτοπόρους».

Προσεχώς:

Η ΑΡΧΑΙΑ ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΗΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ: έκδοση Κ. Γκοβόστη.

Αρ. 11607. 1000

ΠΕΤΡΟΥ ΠΙΚΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΠΟΙΓΙΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Η ΕΤΑΙΡΑ ΠΟΥ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα βιβλία
τα οποία είναι
από τα βιβλία
αυτά

ΕΚΔΟΣΕΙΣ "Φ.Λ.Α.Μ.Μ.Α."
ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΟΤΑΝ ΟΙ ΚΟΚΟΤΕΣ ΠΗΓΑΙΝΑΝ ΣΧΟΛΕΙΟ

Το Σαραδικαϊκόν
20 Φεβρουάριον
1993

ΕΝΑ ΚΟΡΙ- Γειτονιά· λαουτζίκος· ἐκείνου τοῦ και-
ΤΣΙ ΑΠΟ ΟΙ- ροῦ.
ΚΟΓΕΝΕΙΑ

Κι' ὁ κόσμος κάθουνταν στίς πόρ-
τες. Οἱ πιδὸ καθὼς πρέπει, αὐτοὶ πού εἶχανε
τὸν τρόπο τους, τραγάνιζαν καβουρντιστὰ ρεβύ-
θια, μασούσανε ξερὴ σταφίδα ἢ σπάναν κολο-
κυθόσπορο μὲ τὰ δόντια—ἔτσι, γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα.

Λέγαν καὶ κουβεντιάζανε—ποιὸς ξαίρει ;—γιὰ
τὰ νιτερέσα τους, γιὰ τὰ κομματικά, γιὰ τὸ και-
νούργιο θαῦμα τοῦ Ἀπόλλωνα. Κ' εἶχαν, ὁ ἕνας τοῦ
ἄλλου τὴν ἔννοια. Ποιὸς νὰ παινέσει πióτερο
τὸν ἑαυτό του, ποιὸς νὰ κουτσομπολέψει ἐκείνους
πού ἔλειπαν.

Κοσμάκης—παντοῦ τὰ πάντα.

Γι' αὐτό, καὶ κεῖν τὸ βράδι, πού τὸ χλωμὸ τὸ μι-
σοφέγγαρο—τέτοιο σὰν τὸ τόξο τ' ἀργυρὸ τῆς Ἀρ-
τεμης—μαρτυροῦσε τὴν ἀνοιξη τῆς ἐαρινῆς ἰσημε-
ρίας.

Εἶχαν νὰ ποῦν γιὰ τὸ μεγάλο περιστατικὸ στὴ
ζωὴ τῆς φτωχογειτονιάς :

Μιὰ ξεσκολισμένη—λέει—μιὰ καθαρὴ, μιὰ ἀπ' ἄπ'
τις τέτοιες δά...

—Πῆρε τ' ἀπομεσήμερο, τὴν ἄδεια νὰ ἐξασκήσει
ἐλεύθερα...

Κι' ἀπὸ κατόφλι σὲ κατόφλι, ὁ ἕνας τὸ κοντό
του κι' ὁ ἄλλος τὸ μακρύτερο. Ὁ καθεὶς τὴν ἰδέα
του :

—Κορίτσια τὴν σήμερον ἡμέρα !...

—Καλὲ δὲ μᾶς παρατᾶς ! Ὑπάρχουν πιά κορί-
τσια σήμερα ;

Καὶ στήν ἄλλη ξόπορτα :

—Δὲ βλέπω τάχατες τὶ νὰ τὶς κάμουν καὶ τὶς ἄδειες, γειτόνισσα Ἀριστίπαινα !

—Νὰ σοῦ πῶ Μνησιφίλαινά μου : φαίνεται ἀμέσως πὼς εἶσαι ξενομερίτισα.

Ἐδῶ στὴ Μίλητο τὴν ξακουσμένη, κανεὶς ποτὲ δὲν ἐμπόδισε καμμὴν κοπέλλα, νὰ ἐξασκήσει δίχως ἄδεια, δίχως ἐπιθεώρηση—φυσικὰ καὶ δίχως δίπλωμα. Ὅμως ὁ ἄντρας ὁ μοσχαναθρεμένος...—σὺν τὸ δικό μου τὸν Ἀρίστιππο, ποὺ λέει ὁ λόγος, θὰ διαλέξει καὶ θὰ πάει. Θὰ κάνει τὸ γοῦστο του ὁ λεονταρῆς μου. Καὶ θὰ γλεντήσῃ, καὶ θὰ συζητήσῃ. Καὶ θὰ τῆς πεῖ νὰ τοῦ χορέψῃ...

Νὰ γιατί χρειάζεται νὰ ξαίρῃ ὁ σύζυγος της, ποῖα ἔχει δίπλωμα, ποῖα πάει στήν ἐπιθεώρηση...

—...Εἶναι μουρντάρης, δὲ σοῦ λέω ! Ὅμως τὸ θέλει ἐκλεκτό, μὰ καὶ τὸ πληρώνει μὲ τὸν παρὰ του.

—Θὲς νὰ πεῖς πὼς ὁ δικός μου, ὁ Μνησίφιλος, πάει στὶςπραχτικὲς καὶ στὶς κομπογιαννίτισσες ;

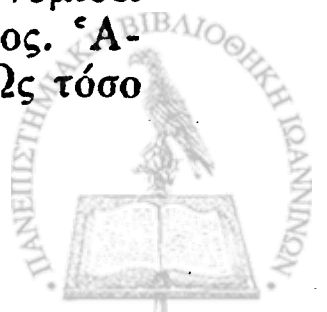
—Μὴ μοῦ θυμώσῃς δὲ γειτόνισσα. Ἐπιμαρτυροῦμαι τὴν Ἐργάνη Ἀθηνᾶ, πὼς δὲν εἶπα τέτοιο πρᾶμα. Ὅμως θὰ εἶτανε μισὴ ἢ ἀλήθεια ἂν δὲν πρόσθετα πὼς ἔτσι ἄκουσα νὰ λέν...

Κιῶλας ἄρχιζε ὁ γυναικοκαβγάς. Μὰ οἱ γειτόνοι, ποὺ εἶχαν συζήτηση σοβαρὴ στὸ ἴδιο θέμα, τὶς ἔστειλαν στοὺς κόρακες νὰ λύσουν τὶς διαφορὲς τους.

Κι' ἡ κουβέντα ξαναπῆρε :

—Νομίζεις τὸ λοιπόν, γέρο γείτονα πολὺξαιρε, πὼς θ'ἄχουμε τώρα καὶ μορντέλλο στὴ γειτονιά μας ;

—Ἐ ! ὄχι δὲ κα' ὡς ἐκεῖ !... Σ' ἀρέσουν τὰ μεγάλα λόγια, παινεσιάρα ! Εὐκόλο τ'ἔχεις ἓνα πορνεῖο στ' ἄψο σβύσε ; Ποῦ θὲς νὰ τὰ ἐξοικονομῇ ἀμέσως-ἀμέσως αὐτὸς ὁ φουκαρὸς ὁ Ἀξίλογος. Ἀπλούστατα ἡ κόρη τρυφὰ δέχεται σπῖτι. Ὡς τόσο

είναι ἀρκετὸ αὐτὸ γιὰ τὴν ὥρα, γιὰ νὰ σζάσουν ἀπ' τὸ κακό τους, οἱ γειτόνοι τῆς παρόδου.

— Τῆς ἄλλαξαν καὶ τ' ὄνομα καλὲ γειτόνοι !

— Χαρὰ στὰ νέα πὺν μᾶς λῆς ! Τὸ ξαίρει ὄλη ἡ Μίλητο αὐτό, γιὰ τὴ γειτονοπούλα μας.

— Σιγὰ νὰ μὴ μαθεύτηζε στὴ γῆς τὴν Οἰκουμένη!

— Ἴσως νᾶρθει μέρα πὺν κ' αὐτὸ θὰ γίνει.

— Πῶς τὴν φωνάζουν τώρα ;

— Ἀσπασία !

— Πρώτη φορά π' ἀκούω τέτοιο ὄνομα !

Μὰ νὰ πὺν ξαφνικὰ σταμάτησαν οἱ κουβέντες.

Κάποιος εἶχε στρίψει ἐκεῖν τὴν ὥρα, τὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου, σέρνοντας ἀγάλια ἀγάλια τὸ ραβδί του. Τὸν καλοσῶρισαν τοὺς καλισπέρισε. Μερικοὶ ἔφηβοι σηκώθηκαν μὲ σεβασμὸ στὸ πέρασμά του.

— ...Θὰ μιλήσω τῆς μικρῆς γιὰ τὴν εὐγένειά σας !

Φαίνεται θὰ πῆρε μὲ τ' αὐτί του τὸ κουτσομπολιό, καὶ ρώτησε περίεργα :

— Γιὰ ποιὸν μιλούσατε ;

— Μπορῶ νὰ πάρω ὄρογο πῶς κουβεντιάσαμε γιὰ τὴν ἀφεντιά σου ὦ ! Ἀξίοχε, καλοκουβαλητὴ καὶ νοικοκύρη. Λέγαμε γιὰ τῆς κόρης σου τίς προκοπές. Ἄς εἶναι καλορίζικο τὸ δίπλωμα.

— Ἐξακολουθήστε! — εἶπε πρόσχαρα. Ὡς τόσο κάποια θέλησε νὰ χύση τὸ φαρμάκι :

— Δὲ μοῦ λῆς γείτονα Ἀξίοχε, γιὰτὶ φέγγει λυχνάρι στῆς κόρης σου τὸ παράθυρο ;

Γύρισε μόνος του, εἶδε τὸ φῶς καὶ χάλασε ἡ καρδιά του. Δαγκώθηκε :

— Τ' ἀνύπαντρα κορίτσα δὲν κάνει νὰ τὰ ρωτᾶνε ὄλα !

Πολλοὶ γελάσανε χαιρέκακα, μὰ κ' εἶταν ἡ Θεάγνη ἡ γεροντόκορη, αὐτὴ καὶ γέλασε πειραχτικά.

Φεύγοντας ὁ Ἀξίος, ἔκρινε καλὸ νὰ πληροφορήσει τοὺς γειτόνους :

—Μὲ τὴν ἄδεια τοῦ πατέρα της, ἡ κόρη μου θὰ πλαγιάσει ἀπόψε μόνη της...

Μὰ ὁ γονιὸς τῆς γεροντόκορης πειράχτηκε ἀπ' τὴν εἰρωνία. Κ' εἶπε σαρκαστικά :

—Τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος ὁ Ἀξίος, δίνει ἄδεια στὴν κόρη του !

—Ἐξ ἰδίων κρίνεις καὶ τὰ ἀλλότρια !—εἶπε κάποιο παλλικάρι τόσο σιγά, πού τ' ἄκουσαν ὅλοι.

Ὡς τόσο ὁ πατέρας τῆς Ἀσπασίας χτυποῦσε κιόλας τὸ τσακατσούκι τῆς πόρτας του.

—Ἡμαρτον πατέρα, γιατί... γύρισα πρὶν ἀπὸ σένα σπίτι !

—Ἐλπίζω νὰ μὴ ξανασυμβεῖ ! Σκέψου τί μπορεῖ νὰ σκεφθεῖ γι' αὐτὸ ἡ γειτονιά !

Εἶχε νὰ τοῦ πεῖ κάτι εὐχάριστο πρὶν τότε πάρει ὁ ὕπνος.

—Λέγε !

Κόκκινο τὸ καῦμένο, σὰν τὴν παπαρούνα, ὅμως μὲ σέβας :

—Πατέρα ξεσκόλισα! Τὸ πῆρα τὸ χαρτί!

Ἐκεῖνος βαρὺς, ὅπως ὁ κάθε ἄξιος γονιός.

—Τὸ ξαίρω.

—...Πατέρα, μ' ἄριστα.

—Τὸ πληροφορήθηκα.

—Πατέρα τέλειωσα καὶ τὶς πρακτικὲς μου ἀσκήσεις. Πῆρα σήμερα τὸ δειλινὸ τὴν ἄδεια.

—Τῶμαθα κι' αὐτό! Ἐχε τὴν εὐχή μου. Μπορῶ κιόλας καὶ νὰ σὲ συγχαρῶ. Ἄκουσα νὰ λέν γιὰ σένα στὴν Ἀγορά. Ὅλο παίνια! Μπράβο. Μάλιστα νόμισα μιὰ στιγμή πὼς τ'ἄλεξαν ἔτσι ἐπίτηδες γιὰ νὰ τὰ πάρει τ' αὐτί μου. Ἐστειλα τότες κ' ἐγὼ τὸ σκλάβο μας νὰ κρυφακοῦσει. Ἄς εἶναι καλὰ οἱ ἀνθρώποι κ' οἱ ἀνθρώποι καλὸ τὸ λόγο τους τὸν

εἶπανε καὶ πίσω μου. Ὁ γέρω Δημαγόρας πὺν σὲ ξεπαρθένεψε, τὰ κατάφερε λέει μιὰ χαρά. Κ' εἶτανε ὅπως τὸ βεβαίωσε στοὺς συναδέλφους του ὁ ἔλανοδίκης, σὰ δυχρονίτικο χοιῶρι μέστα σκέλια σου. Δὲν πιστεύω νὰ κανυχέται, ἔ; Ξαίρω καλὰ πὺς μὲ τὰ καινούργια τσακίσματα τῆς νέας διδασκαλίας ξυπνοῦν τὰ αἵματα ὡς καὶ μονούχου· κι' ἀκοῦς ἐξηντάρηδες, νὰ σπάνουν λέει καρῶδι... Ὅλα κι' ὄλα. Ἔχουμε σχολεῖα σήμερα! Ἄς εἶναι παινεμένοι οἱ Θεοί!

— Ἄπ' τοὺς ἄλλους δὲν ἀκούστηκε τίποτε πατέρα;

— Πὺς ὄχι! Ἡ γοργόφτερη Φήμη ἔφερε ἴσαμε τ' αὐτιά μου τὰ πτερόεντα ἔπεα τῆς πιάτσας. Ὁ Αἴγισθος, πὺν εἶχε πλαγιάσει μαζύ σου τὸ περασμένο ἡμισέληνο, δὲν εἶχε γάλι νὰ σταθεῖ μπρὸς στοὺς ἔλανοδίκες γιὰ νὰ δώσει τὴν ἔνορχο ἀναφορά του. Κι' ὡς τόσο προαλείφεται ὁ παληκαρὰς αὐτὸς γιὰ τοὺς Πανιώνιους ἀγῶνες... Τὸν ξεζούμισες κόρη μου. Τὸ φεγγάρι γέμισε, τὰ μάτια του εἶναι ἀκόμα βαθουλά. Οἱ προπονητὲς πὺν τὸν ἔχουν ἀναλάβει γιὰ νὰ τον ξαναστήσουν στὰ πόδια του, βεβαιώνουν πὺς σπάνια μιὰ ἀρχαῖα ἀναδείχτηκε αἱματορουφίχτρα ἐπικίνδυνη. Πρόσεχε ὁμως: οἱ ἄντρες εἶμαστε ἐγωῖστές. Προτιμοῦμε τὴν ἡδονὴ μὲ τ' ἀζημίωτο. Μᾶς ἀρέσει τὸ πάθος πὺν φλογίζει, ἀλλὰ ὄχι κ' ἡ φλόγα πὺν καίει...

— Καὶ ἀπ' τοὺς ἄλλους σεβαστὲ πατέρα, τί ἄκουσες;

— Ἐπίσης: καὶ ὡς αὐλιτρίδα καὶ ὡς ὀρχιστρίδα διάπρεψες στὸ συμπόσιο τοῦ Κλεόβουλου. Τὸ σουραῦλι σου γλύκαινε τίς καρδιὲς παραπάνω ἀπ' τὸ σαμιότικο μοσχάτο, κ' οἱ πλαστικοὶ χοροὶ σου, γοήτεψαν τὰ μάτια πὺν χαΐδευαν τὸ φειδένιο σου χορμί. Πολὺ ἐπιτυχῆς εἶταν ἡ ἔμπνευσις σου νὰ σὲ σερβίρουν στὰ ἐπιδόρπια, σὰ γλύκισμα, ξαπλω-

μένη ἀνάσκελα καὶ ὀλόγυμνη μέστη μεγάλην ἀργυρὴν πιατέλλα, μὲ γαρνιτούρα τὰ ὠραῖα ὀρχεοειδῆ. Πρόσεχε ὅμως τὰ ἐπικίνδυνα αὐτὰ τολμήματα. Τὸ γυμνὸ συνήθως εἶναι χορταστικό, καὶ οἱ ἄντρες εἴμαστε γληγοροχόρταγοι. Προτίμα τὸ γαργαλιστικὸ ἡμίγυμνο ποὺ εἶναι ὁ αἰώνιος πειρασμός· δίνει τῇ δίψᾳ πῶς ἄσβυστη καὶ ἀπ' ἐκείνην ποὺ τυραννᾷ τὸν Τάνταλο.

—Τὸ ἔχω διδαχθεῖ πατέρα στὴ σχολή, καὶ αὐτὸ ποὺ λές. Ἐν τούτοις δὲ φαντάζομαι ν' ἀπέτυχα.

—Τόσο δὲν ἀπέτυχες ὥστε ὁ εὐγενὴς Κλεόβουλος παρέβη τὰ στοιχειώδη καθήκοντα τῆς ξενίας, ἔξ ἀφορμῆς σου. Ἐμαθα πῶς ἀντὶ νὰ σὲ προσφέρει στοὺς καλεσμένους του, πρῶτος αὐτὸς κόλλησε τὰ λαίμαργα χεῖλη του στοὺς ἀπόκρυφους θησαυροὺς σου, νὰ πάρει μεζέ. Ἀλλὰ τέλος πάντων, αὐτὰ δὲν εἶναι λόγια ποὺ λέει ἓνας πατέρας στὸ κορίτσι του. Οἱ γονεῖς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ παινοῦν τὰ παιδιά τους κατὰ πρόσωπο...

Ἄν δὲν τηροῦσε ὁ Ἀξίochos τὴν παιδαγωγικὴ αὐτὴν ἀρχή, θὰ παινοῦσε ἀκόμη τὴν κόρη του γιὰ τὴν ἀντοχή της στὸ πιτό, γιὰ τὴν εὐφράδεια τῆς διαλεχτικῆς της, γιὰ τὴ μεγάλη σοφιστικὴ της δεινότητα.

—Ἀλήθεια; Συζήτησες «περὶ πολιτικῶν» μὲ τὸν ἔγγονο τοῦ Ἀρισταγόρα; Ἔτσι, ἔ; Ἀνέπτυξες θέματα περὶ φυσικῶν καὶ μετὰ φυσικῶν;

—Ξαπλωμένη στὸ ἴδιο του τὸ κρεββάτι, σεβαστέ μου πατέρα, ὀλόκληρη νύχτα συζητοῦσα μὲ τὸ δικολάβο Ἐρατοσθένη, τὸν ξακουσμένο σοφιστὴ, τὸν ἔλανοδίχη μας.

—Τὸν ἐτουμπάρισες;

—Τουλάχιστον μὲ βαθμολόγησε καλλίτερα ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες. Μόνος του τὸ εἶπε πῶς ἡ σοφιστικὴ δὲν ἔχει πιά μυστικά γιὰ μένα. Κι' ἀποδείξεις πῶς δὲν μὲ κούρασε. Γιατὶ πρὶν ἀκόμη

ξεπροβάλλει στὸν ὀρίζοντα ὁ ξαννθόμαλλος Φοῖβος, βγῆκα στὸ λακωτὸ νὰ τὸν προαπαντήσω, ντυμένη μόνο μὲ τὶς ἄσπρες γάζες, τὰ λευκὰ τὰ τοῦλια, σὰν ἄξια ἰέρεια τῆς Ἀφροδίτης. Μόνο μιὰ ζώνη κρατοῦσε τὸ διάφανο πέπλο στοὺς γοφούς μου, καὶ δυὸ ἀγκράφες στὶς ὠμογλύνες μου. Μὲ τὴ λύρα στὸ χέρι, τραγούδισα Ὅμηρο, Σαπφώ... Δὲν ξαίρω ἂν εὐχαριστήθηκε ὁ κριτικός μου. Μὰ ἐκεῖνο ποὺ μπορῶ νὰ τὸ καυχηθῶ εἶναι πὼς ἔπειτα, ὅταν σκόρπισε πὰ τὸ δρόσο καὶ πῆρε ἡ ζέστη, μὲ κάλεσε νὰ κάνουμε μαζὺ τὸ λουτρό.

—Ἐλπίζω κόρη μου νὰ τὸν ἱκανοποιήσας!

—Στὰ χάρδια τοῦ νεροῦ πρόσθεσα καὶ τὰ δικὰ μου...

—Πῶς τὰ βαθμολόγησε;

—Ἀκόμη πὸ ἀνάλαφρα κι' ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ θὰ τοῦζαμαν οἱ κόρες τοῦ Νηρέα...

—Πρὸ πάντων μὴ ἀσέβη ὦ κόρη! Μὴ βιάζεσαι νὰ συγκρίνεις τὸν ἑαυτό σου μὲ τοὺς Θεούς. Τὸ πάθημα τοῦ Μαρσύα θὰ πρέπει νὰ σοῦ εἶναι ἀρκετό. Εἶπα!

Εἶταν ἔτοιμο ν' ἀποσυρθεῖ τὸ κορίτσι, ὅταν πάλι ἀνθόρμητα ὁ ἴδιος ὁ πατέρας τὸ ἐμπόδισε.

—Μ' ὅλα ταῦτα, πρέπει νὰ σὲ παινέσω καὶ γὼ γιὰ γάτι.

Τὸ κακόμοιρο περίμενε συγκινημένο.

—Ἐμαθα πὼς πλάγιασες μ' ἐκεῖνο τὸν ἀπαίσιο βρωμιάρη ἀπ' τὴ Λοκρίδα.

—ᾠ! εἶτανε φοβερὸ τὸ μαρτύριό μου, πατερράκη, ὄλη νύχτα! Τόλμησε ν'ἀρθεῖ ὁ ἀθεόφοβος στὴν πολιτισμένη Μίλητο, ντυμένος ὅπως στὴν πατρίδα του! τυλιγμένος δηλαδή σ' ἀκατέργαστες προβιές. ᾠ πὼς βρομοῦσε! σὰν ψόφιος σκυῖλος!

—Τοῦ τ' ἀπόδειξες;

—Μὰ ὄχι! Ἀφοῦ μὲ βαθμολόγησε καλά. Φαντάσου νὰ μοῦ ἔρχεται ἀναγούλα καὶ γὼ νὰ προσ-

πιούμαι ὅτι μεθῶ ἀπὸ ἡδονῆς, σὰ νὰ εἶμουνά μέσα
στὰ εὐωδέστερα μύρα τῆς Ἀνατολῆς: σὲ νάρχο
καὶ σὲ μόσχο.

—Ἔ, μπράβο! Ὅταν ἀφιερώνεται μιὰ γυ-
γυναίκα στὴν Πάνδημο Ἀφροδίτη, δὲν πρέπει νὰ
παίρνει ὑπ' ὄψει τῆς τὰ ὑποκειμενικά συναισθή-
ματα. Ὅπως οἱ ἀσκληπιάδες ἔτσι κ' οἱ κοκόττες
δὲν πρέπει νὰ συχαίνονται. Ὅπως αὐτοὶ ἔτσι καὶ
σεῖς, πρέπει νὰ εἶστε πολὺ καθαρές, γιὰ νὰ μπο-
ρεῖτε νὰ μαλάζετε πράματα πολὺ βρώμικα. Κι'
ὄχι μόνο αὐτὸ πὺν ἀφορᾷ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ὅτι
ἀφορᾷ τὴ διάνοια. Πρέπει νὰ εἶστε πολὺ ἔξυπνες
γιὰ νὰ κρατεῖτε εὐχάριστη συντροφιά στοὺς βλά-
κες. Ὅπως οἱ πολιτικοὶ μας, οἱ δημόσιοι ἄνδρες,
ἔτσι καὶ σεῖς οἱ πόρνες, δημόσιες γυναῖκες, ἀνή-
κετε στοὺς πάντας. Τοὺς πάντας πρέπει νὰ εὐχα-
ριστήσετε μὲ τὶς ἴδιες αὐταπάτες, μὲ τὶς ἴδιες κο-
λακεῖες.

—Ἡ σχολὴ μᾶς προετοίμασε γιὰ ὅλα τὰ ἐνδε-
χόμενα. Ἐμεῖς οἱ λαϊκὲς καὶ δημόσιες, στὸ ἐπίμο-
χθο αὐτὸ ἐπάγγελμα μας, θὰ τύχει νὰ συμβρε-
θοῦμε μὲ χαζοὺς Θηβαίους ὅπως καὶ μὲ ἔξυπνους
Ἀθηναίους, μὲ βλάκες Ἀβδυρίτες, μὲ ἀδιάντρο-
πους Ἀργίτες, μὲ πρόστυχους Κλαζομενεῖς ὅπως
μὲ εὐγενεῖς Κορκυραίους καὶ μ' ἐκλεπτισμένους
Κορίνθιους. Θὰ τύχει νὰ πλαγιάσουμε στοματσά-
δα μὲ χαμέννους Θεσπρωτοὺς, τοὺς ἡπειρώτες τοὺς
ἀνυπτόποδες καὶ βρωμοπόδαρους... ἢ μὲ βάρβα-
ρους Σκῦθες πὺν θὰ μᾶς δέρνουν, ἢ μὲ τσιγκού-
νηδες Μυτιληνιοὺς πὺν θὰ μᾶς ζητοῦν καὶ ρέστα!
Ἡ Πάνδημος Θεὰ δὲν περιφρονᾷ κανένα ἀπ' τοὺς
πιστοὺς τῆς... Ὅλοι πελάτες εἶναι!

—Σωστά! Ἡ φρόνηση μιλά μὲ τὰ χεῖλη σου
πὺν στὰ πιπίλησαν ὡς τώρα ἑφτὰ καὶ δέκα ἔλανο-
δίκες κριτικοί. Ὅπως τὸ λές! Καὶ μόνο ἔτσι θ'
ἀναδειχτεῖς σ' ἓνα ἐπάγγελμα πὺν εἶναι ὠραῖο, ἢ-

θιζὸ καὶ εὐγενές. Σὲ σὰς στηρίζεται ἡ ἠθικὴ τῆς νέας μας κοινωνίας. Σκέψου τί θὰ γινότανε ἡ καθαριότητα τοῦ δημόσιου δρόμου ἂν ἔλειπαν τὰ δημόσια ἀποχωρητήρια. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ οἰκογενειακὴ τμῆ δίχως ἑσᾶς τὶς πάνδημες.

—Καὶ ἡ διανοητικὴ μας ἀνάπτυξη, πατέρα;

—Φυσικά, καὶ αὐτή! Νὰ γιατί σὰς πρέπουνε τμῆς καὶ δόξεις. Κοίταξε ὁμως νὰ φανεῖς ἀντάξια τῆς ἀποστολῆς σου. Μὴ ἔχε γιὰ τοὺς ἑραστιάς σου οὔτε προτιμήσεις οὔτε ἀποστροφὴν. Καὶ τὸν παρὰ σὸ χέρι! Μόνο ἔτσι θὰ μπορεῖς νὰ προσφέρεις τὴ ταχτικὴ θυσία στὴν Ἀφρογέννητη, τὴ θεία βασίλισσα τῆς Πάφου, καὶ τὸ μπόλιζο χαρτζιλίκι σὸ σεβαστό σου πατέρα. Ἔτσι θὰ διαφεντέψεις τὴν πατρίδα σου καὶ θὰ τιμήσεις τὴν οἰκογένεια σου. Νὰ βγαίνει ὁ Ἀξίολος στὴν ἀγορὰ μὲ τὶς φανταχτερῆς γλαμίδες, μὲ τὰ μαλακὰ παπούτσια καὶ τὶς κεντητῆς βραζοζόνες, καρφὶ σὸ μάτι τῶν ὀχτροῶν καὶ τιμημένος καὶ εὐυπόληπτος πολίτης, περίφανος γονιὸς μᾶς μεγάλης ἑταίρας...

Ὡς τόσο μὰ κακὴ σκέψη τοῦ πέρασε ἀπ' τὸ μυαλό του, τὸν ἔκαμε νὰ συνοφριωθεῖ.

Τῆς ἔσφιξε γερὰ τὸ χέρι καὶ τὴν κεραινοβόλησε μὲ τὸ ἀπειλιτικό του μάτι:

—Πρόσεξε! Γιὰ μὰ τιμὴ ζοῦμε ὅλοι σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, καὶ γιὰ μιὰν ὑπόληψη! Πρόσεξε μὴ λερώσεις ποτὲ τ' ὄνομα τοῦ πατέρα σου!... Μὴν ἀκουστεῖ μὰ τὸν Ὑφαιστο, τὸ θεῖο κερατά, τίποτα, γιατί θὰ σὲ σφάξω σὰν τὴν κόττα σὸ κατόφλι...

Τρομαγμένο τὸ μικρό, τὸν κοίταξε τόσο ἀθώα, τόσο ἀγνά, πού:

—...Μὴν γάνεις μωρὴ μουσίτσα πὼς δὲν καταλαβαίνεις!...

Σὲ ἴγιο τὴν πῆρε μὲ τὸ μαλακό:

—Μπορῶ νὰ εἶμαι βέβαια περήφανος γιὰ τὴν ἴσαμε τὰ σήμερα διαγωγὴ σου. Μέχρις ἐδῶ καὶ

τησες λευκό και άσπilo τ' όνομα μου. Κανείς δέν μπορεί νά πεί ότι ποτέ σου έρωτοχτυπήθηκες μέ κανένα. Όμως άπ' έδω και μπρός, πρόσεξε νά μήν ακούσω ντροπές σάν τά αίσχη τής ξεμυαλισμένης Γλυκερίας ή τής ξετσιώπτης Άμπέλιδος, πού τήν κατηγοράει ό κόσμος. Καλά καιά δέν ξαίρουν παρά λιγοστές φριγοῦρες, παμπάλαια κουνίματα, κ' ένω δέ νοιώθουν νά έρειθίσουν έναν άντρα, ρύχνονται στον έρωτα οί ντροπιασμένες! Νά είναι, λέει, έρωτευμένη ή Δωρίς, και ν' αναστενάξει μέρα μεσημέρι ή ασυναίσθητη! Γι' αυτό κι' ό δύστιχος ό κύρης της γυρνά μέ τρύπιαν έξωμίδα! Άκούς, λέει, νά βγαίνουν περίπατο μαζί, τó έρωτευμένο ζευγάρι, και νά μήν άγκαλιάζονται καν. Άμ' ή άλλη ή Φίλινα πού άποπειράθηκε ν' αυτοκτονήσει από... έρωτα; Και τί έρωτα! Καθαρά αίσθηματικό, ή πρόστυχη!... Για ένα παλλικάρι, λέει, πού δέν έκαμε άλλο παρά νά τήν κοιτάζει στα μάτια και νά γράφει τ' όνομά της στην άμμο! Άμ' αν από τέτοια κοροΐδα δέν κάνεις τή μπάζα σου, μωρή κόρη, από ποιους θά περιμένεις; Δέ μου λές;

— Η μαντάμ Άξιόχου πού παρακολούθησε τή σκηνή, κάτι έκαμε νά πεί:

— Είναι τίμιο και φρόνιμο, καϋμένε, τó κορίτσι μας...

Μά γλήγορα δάγκωσε τή γλώσσα της, γιατί ό μουσσιούς είχ' άγριέψει.

— Σιωπή έσύ! Άπό πότε μιá νόμιμη σύζυγος μπαίνει σ' ανθρώπου σειρά; Άπό πότε ένα κατοικίδιον θυλικό λησμονεί ότι: ή σιγή κόσμον φέρει;.. Σου είναι αρκετό νά σεμνύνεσαι μέσα στο γυναικονίτη και μπρός στις παντρεμένες γυναΐκες—τά ζοντόβολα—ότι σε διάλεξα για νά γεννήσω έγώ ό Άξιόχος μιάν έταΐρα πού θά τιμήσει τή Μίλητο. Εΐπα. Φώς φανερό πώς τó κορίτσι είταν κουρα-

σμένο ἔπειτα ἀπὸ τοὺς μόχθους καὶ τὶς συγκινήσεις τῶν ἐξετάσεων.

—“Ἄν μοῦ δίνεις πατέρα τὴν ἄδεια δὲ θᾶβγω ἀπόψε.

Ἐπόρησε ὁ Ἀξίοχος :

—“Ἰσα ἴσα ἀπόψε, πὺν θὰ κάνεις χειρικό ;

—Εἶμαι πάρα πολὺ ἐξαντλημένη ἀπὸ τοὺς διαγωνισμοὺς πατέρα. Κ’ ἔπειτα...

—“Ἐπειτα τί ἄλλο ;

—Οἱ θέσεις πὺν μᾶς προμηθεύει ἡ σχολή δὲν εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρουσες ! Ὅρχστρίδες, στὰ κρασοπουλιὰ τῆς Ἀγορᾶς.

—Μήπως ἠθελῆς ν’ ἀρχίσεις ἀπὸ τὰ μέλαθρα ;

—“Ὁχι πατέρα, μὴ θυμώνεις... Μὰ γιὰ φαντάσου μισθό ! Ἐνα πιάτο σκορδαλιά, πέντε ἔξη ὠμὰ μύδια καὶ μιὰ κούπα νερομένο κρασί, γιὰ νὰ χορεύω ὅλη νύχτα. Εἶναι μισθὸς αὐτός ; “Ἄν βγοῦν καὶ κάποια τυχερά, τὰ μισὰ θὰ εἶναι γιὰ τὸ ταμεῖο τῆς σχολῆς.

—Καὶ τ’ ἄλλα τὰ μισὰ γιὰ μένα ! Ἀλλὰ μιὰ στιγμή ! Δὲν μ’ ἀρέσει διόλου αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι. Καλά ! Σοῦ ἐπιτρέπω νὰ μείνεις γιὰτί ἂν μ’ ἀρρωστήσεις, καὶ ζημιὰ θετική θᾶχω καὶ διαφυγὸν κέρδος. Δὲ σοῦ ἐπιτρέπω ὅμως νὰ μιᾶς μὲ τέτοια πεπιφρόνηση γιὰ τὸ ζήτημα τῶν μισθῶν.

Ἀγρίεψε πάλι, ὁ αὐστηρὸς πατέρας :

—Μάθε πὺς γιὰ μιὰν ἑταίρα δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὰ μικροὶ μισθοί, ὅπως δὲν ὑπάρχουν ἀρκετὰ μεγάλοι. Ἀκόμη καὶ βασιλεῖο ὀλόκληρο νὰ σοῦ προσφέρουνε, πάλι δὲ θὰ πρέπει νὰ σοῦ εἶναι ἀρκετό. Ἀλλὰ καὶ μισὸ πιάτο σκορδαλιά, καὶ δίγως μύδια, πάλι δὲν πρέπει νὰ τὸ περιφρονήσεις. Ὁ πειλάτης εἶναι ὅπου τὸν πιάσεις. Μὴν ξεχνᾶς τὴν μεγάλη ἀρχὴ πὺν πρέπει νὰ σοῦ χρησιμεύσει ὡς ὀδηγὸς στὸ στάδιό σου : Στέργε μὲν τὰ παρόντα,

ζήτηι δὲ τὰ βελτίω !... Ἀκούς; Ἀκούω νὰ λές!

Κάθησε στὸ τραπέζι μαζί μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ μὲ τὴν κόρη του. Μὰ ἔτρωγ' ἀνόρεγα. Τὸ ἕνα τοῦ μύριζε, τ' ἄλλο τοῦ βρωμοῦσε. Τὸ ψωμί δὲν τοῦ φαινότανε ἀρκετὰ ζυμωμένο, ἢ μιτζίθρα ἄρχισε νὰ στεγνώνει, καὶ τὸ ὑδρόμελι πίκριζε. Τὰ φροῦτα, οὔτε νὰ τὰ δεῖ στὰ μάτια του :

—Κάνε κόρη μου! Κάνε γλήγορα ν' ἀναδειχτεῖς. Νὰ δῶ ν'ἀρχεται φορτωμένος ὁ σκλάβος μὲ τὸ μισὸ γουρουνόπουλο, μὲ τὰ κοτόπουλα τὰ παχουλὰ καὶ μὲ τὶς στάμνες τὸ καλὸ κρασί... Ἄχ! καὶ νὰ τὰ βλέπει ἢ γειτονιά!...

Ὡς τόσο γέλασε τ' ἀχείλη του μὲ τὴν παράξενη σκέψη πού τοῦ ἦρθε :

—Ξαίρεις πῶς μοῦ φαίνεται μωρὴ Ἀξιόχαινα αὐτὸ τὸ οἰκογενειακὸ γεῦμα, τ' ἀποψινὸ; Σὰ νὰ ξαναγυρίσαμε στοῦ προπάππου μου τὸν καιρό!

Σὰ νὰ ξανάγινα κι' ἐγὼ πατριάρχης...

—Χτύπα ξῦλο μπουλοῦγκο μου! Ἐμεῖς μοντέρνοι ἄνθρωποι!... Αὐτὸ εἶταν ἕνα ἔξιτρα! Γι' ἀπόψε μόνο...

Κάτι θυμήθηκε κ' ἡ μικρή:

—Σεβαστέ μου πάτερ, δὲν μοῦ εἶπες τίποτα γιὰ τὸ καινούργιο μου ὄνομα.

—Καλὰ λές κόρη μου !... Πῶς σὲ φωνάζουν τώρα; Ἀσπασία!... Καλό, μὰ δὲν ξαίρω ἂν θὰ πιάσει. Θὰ προτιμοῦσα ἕνα λιγώτερο πρωτότυπο ὄνομα καὶ περισσότερο συνηθισμένο...

—Γιατὶ πατέρα;

—Ἀπλούστατα γιὰ νὰ τὸ συγκρατεῖ εὐκόλα ὁ κόσμος.

—Μὰ ἴσα ἴσα ἐκεῖ ἀπέβλεψε ἡ σεβαστὴ Προυτανεῖα δταν μαζί μὲ τὸ ἀποφοιτήριό, μαζί μὲ τὸν

ζηλευτὸ τίτλο, μοῦ ἐπεδίκασε καὶ τ' ὄνομα αὐτό.
Καλὰ καλὰ δὲν εἶναι κᾶν ὄνομα.

—Τὸ ξαίρω : εἶναι ἐπίθετον τριγενὲς καὶ τρικατάληκτο. Βλέπεις πὼς φοίτησα κ' ἐγὼ κάποτες στοὺς γραμματικούς! κὶ ᾗς μὴν ξαίρω ἀνάγνωσι.

—Τότες ποὺ ἀλήτευες πατέρα;

—Τότες κὶ ἄλλοτες! Ἐν πάσῃ πεπιπτώσει δὲν πρόκειται γιὰ μένα. Φοβοῦμαι πὼς δὲν θὰ τὸ συγκρατήσῃ εὐκόλα ὁ κόσμος αὐτὸ τὸ ὄνομα.

—Αὐτὸ λέω κ' ἐγὼ! πρόστεσε κ' ἡ Ἀξιόχαινα.

Ἡ μικρὴ ἀνάλαβε νὰ τοὺς τὸ συζητήσῃ :

—Ἄδικος φόβος προσφιλεῖς μου γονεῖς. Ὁ σεβασμιώτατος πρύτανις, μᾶς ἐξήγησε πολὺ καλὰ στὸν πανηγυρικό του. Σ' ἓνα ἐπάγγελμα σὰν τὸ δικό μας, ἓνα ὄνομα ἔχει νὰ κάνει πολὺ. Μᾶς ἀνέφερε περιπτώσεις ὅπου ἀπὸ τὸ ταιριαχτὸ ὄνομα ἐξαρτήθηκε πολλὲς φορὲς ἡ ἐπιτυχία ἑνὸς σταδίου.

—«Τὶ ξαίρετε κορίτσια, μᾶς εἶπε! Μπορεῖ κὶ ὁ κόσμος κ' ἡ Ἱστορία νὰ συγκρατήσουν τὰ ἐπαγγελματικά σας ὀνόματα καὶ νὰ μὴ καταδεχτοῦν νὰ συγκρατήσουν τ' ἄλλα.

—Τὶ μὲ νοιάζει ἐμένα!—καλοκάρδισε ὁ Ἀξιόχος—“Ὅπως κὶ ἂν εἶν' τὸ πρῶμα : Ἀσπασία ἢ τοῦ Ἀξιόχου, θὰ λέει ὁ κόσμος. Ἐγὼ μὰ φορὰ μέσα εἶμαι. Τ' ὄνομά μου θὰ τ' ἀποθανατήσῃς. Φαντάσου ὅμως νᾶρθῃ καιρὸς νὰ ρωτᾷε ὁ κόσμος : ἄραγε πὼς τὴ λέγανε αὐτὴν τὴν Ἀσπασία, ποὺ τίμησε τὸν Ἀξιόχο, ποὺ δόξασε τὴν Μίλητο, καὶ ποὺ μόνο τὸ δικό της τ' ὄνομα παράλειψε νὰ τὸ γνωρίσει στοὺς κατοπινοὺς αἰῶνες. Ἄχ! πὼς θᾶθελα νὰ ζοῦσα τότες, νὰ τοὺς ἔβλεπα νὰ ψάχνουν στίς φυλλάδες τοῦ καιροῦ μας καὶ νὰ μὴ βρίσκουν, νὰ μὴν μποροῦν νὰ ποῦν πὼς ἄραγε λεγότανε ἡ Μιλησία, ἢ τοῦ Ἀξιόχου!

Μὰ σὰν τὸ καλοσκέφθηκε :

—Ἀλήθεια εἶμαι τρελλός. Θαρρεῖς καὶ μέθυσαι.

μέ τὸ ὑδρόμελι. "Ἄς μ' ἀξιώσουν πρώτα οἱ Θεοὶ νὰ ζήσω ὡς πού νὰ σέ μάθει ὀλόκληρη ἡ Μίλητος, ν' ἀκούσω μέ τ' ἀντιὰ μου νὰ γίνεις μπούκινο καὶ νὰ σ' ἔχει ντουτούκι στό στόμα του ὁ κόσμος... ἔστω καὶ δυὸ γειτονιὲς παρακάτω.

Ὡς τόσο ἡ Ἀξιόχαινα, πού στὸν καιρὸ τῆς τὰ κορίτσια δὲν ξεπόρτιζαν, ζήτησε νὰ μάθει τι καλὰ καλὰ θὰ πεῖ αὐτὸ τὸ: Ἀσπασία.

—Γέμισ' τῆς παιδί μου τὸ κεφάλι!—ἐνθάρρυνε ὁ Ἀξίοχος.

—Ἀσπασία, καλὲ μαμὰ θὰ πεῖ... θὰ πεῖ τόσα, μὰ τόσα πράματα!

—Ἀπ' τὰ πολλά, πῆς μου δὰ καὶ μένα λίγα κόρη μου.

—Ἀσπασία: δηλαδή ἡ εὐπρόσδεκτη, ἡ καλοδεχούμενη, ἡ καλοσορισμένη. Ἐκείνη πού ἔχει ὡς προορισμὸ νὰ τὴν παραδέχεται κανεὶς, νὰ τὴν ἀσπάζεται, ὅπως ἀσπαζόμεθα τὶς ιδέες. Κι' ὄχι μόνο ιδέα, πού δίχως τὸ ὑλικό τῆς περιεχόμενο εἶναι ἀέρας κοπανιστός. Ἀσπασία: δηλαδή ἡ ἀξιοχάϊδευτη, ἡ χαϊδεμένη, ἐκείνη πού δὲν τῆς ταιριάζουν παρὰ μονάχα χάδια. Σὰ νὰ λέγαμε ἡ Χαΐδω! Ἡ φιλημένη, ἡ ἄξια γιὰ φιλία. Ὅπως θὰ μπορούσε ν' ἄλεγε κανεὶς: ἡ Φιλιώ. Τέτοιο ὄνομα νόμισαν οἱ δασκάλες μου ὅτι ταίριαζε σ' ἓνα κορίτσι πού μπαίνει σ' ἓνα τέτοιο ἐπάγγελμα.

Ὁ Ἀξίοχος ἐπιδοκίμασε:

—Ἡ σχολὴ φροντίζει! Ἄς εἶν' καλὰ!

Σκέφθηκε ὅμως κάμποσο, κ' ἔπειτα ξεστόμισε μ' ἓνα ἀλλόκοτον ὕφος:

—Ἐνα τέτοιο ὄνομα: ποίημα καὶ τραγούδι, γητεύτρα ἀρμονία! Μέσα του ἀντιλαλεῖ τὸ μεράκι, κ' ἡ φλόγα τῆς λαχτάρας: ἡ δίψα τῆς καρδιάς γιὰ δυνατὰ αἰσθήματα, καὶ τοῦ μυαλοῦ ἡ δίψα γιὰ γνῶμες διαλεχτές, γιὰ σκέψεις ὑπέροχες. Τοῦ κάκου νὰ νοιώσει ὅλη τὴ νοστιμάδα, τὴ γλύκα καὶ

τὴν ὁμορφιά του, ἐκεῖνος ποὺ δὲν ἔζησε τὰ χρόνια αὐτὰ στὴ Μίλητο!

Σώπασε λίγο, κ' ἔπειτα μὲ πίκρα:

—Δὲ σοῦ λέω! Δὲν ἀποκλείεται, νὰρθοῦν καιροὶ καὶ χρόνια, ποὺ θὰ γίνει ὄνομα βαφτισιμιό— ὅπως λὲν σήμερα οἱ Μιθραϊστὲς σημίτες, ποὺ γιὰ νὰ δώσουν ὄνομα στὰ παιδιά τους τὰ βαφτίζουν στὶς κολυμπήθρες. Δάσκαλες ξερακιανές, λογιώτατες μὲ ματογιάλια, γεροντοκόρες μὲ παρθενία καὶ μὲ κρεατοελιές, λαδικὰ καὶ τσόκαρα καὶ μοδιστρόνια, οἱ Ἄσπασιες—μιὰ ντουζίνα στὴ δεκάρα. Μπορεῖ νὰ γίνει κάποτε κ' αὐτό, κ' ἴσα-ἴσα, ἔξ αἰτίας σου, ὡς Ἄσπασία. Μπορεῖ ἀκόμη κάποτε νὰ τὸ πάρουν καὶ γιὰ παρατσουκλι αὐτοὶ οἱ τέτοιοι... καταλαβαίνει;— οἱ ξουρισμένοι. Μὰ σπάνιοι θὰ εἶναι κεῖνοι, ποὺ θὰ καταλάβουν τὸ βαθύτερό του νόημα καὶ τὴν ἀποστολὴ τῆς πρώτης γυναίκας ποὺ τ'ᾔφερε. Ἴσως ἀκόμη νὰ βγοῦνε λογοποιοί, ποιητές, καὶ μουσικοὶ ποὺ νὰ σ' ἐκμεταλλευθοῦνε, κ' ὡς θέμα κ' ὡς τίτλο. Τὸ ἀστρικό σου βλέπεις εἴταν πάντα ν' ἀνοίγεις ἀλισιβερίσι στὴν πιάτσα. Ἄλλοι ἀπ' αὐτούς, θὰ ποῦνε φυσικά, ὅτι τοὺς καπνίζει. Θὰ πλάσουν μύθους ἀνιστόριτους καὶ ποὺ μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς σου, μὲ τὴν προσωπικότητά σου. Θὰ τ'άχουν ὅλα στὸ βιβλίο τους καὶ μόνο ἐσὺ θὰ λείπεις. Ἄλλους πάλι, ἴσως, τοὺς ἔρθει νὰ ψάξουνε μέσα στοὺς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς μας, νὰ βροῦν κομμάτια σκῆρπια: μιὰ λεξούλα ἐδῶ, τρεῖς ἀράδες ἀλλοῦ, ὅπου ν' ἀναφέρεσαι. Κι' ἴσως τὰ μαζέψουν κ' αὐτὰ, νὰ τὰ κολλήσουν πλάϊ-πλάϊ. Μὰ τι νεκρὸ προᾶμα θὰ εἴσουν αὐτὸ κόρη μου, σὲ τέτοιων ἀνθρώπων χέρια. Φαντάσου τὸ ἄγαλμα τῆς θείας Ἀφροδίτης, νὰ βρεθεῖ ἔπειτα ἀπὸ αἰῶνες, κουτσουρεμένο καὶ ἀκροστηρισμένο· καὶ νὰ μὴν τολμοῦν νὰ βάλουν χέρι οἱ κατοπινοὶ μας γιὰ νὰ συμπληρώσουν τὰ σπασμένα.

Φαντάσου νὰ σοῦ συμβεῖ τὸ ἴδιο, ἂν ποτες γίνεις μεγάλη, δοξασμένη. κοσμοξάκουστη, ἂν θελήσουν οἱ Θεοὶ ν' ἀντικατοπτρίσει ἡ φυσιογνωμία σου τὴν ἐποχὴ σου ὀλόκληρη. Μὰ τότες, χαρὰ σὲ ἐκείνους πὺν ἐλάχιστα θὰ χολοσκιάσουν γιατί δὲ θὰ βροῦν ἂν εἴσωνα ξανθιά ἢ καστανή, μελαχροινὴ ἢ ροῦσσα ! Χαρὰ σ' ἐκείνους πὺν θὰ καταλάβουν πὺς οἱ λογοποιοὶ τοῦ καιροῦ μας δὲ σταματοῦν σὲ λεπτομέρειες καὶ δὲ φροντίζουν νὰ πληροφορήσουν τοὺς κατοπινούς ἂν εἶναι μεγάλα τὰ μάτια ἢ μικρὰ τὰ πόδια τῆς ἡρωίδας τους. Ἐξ ἄλλου καὶ μᾶς τοὺς ἴδιους μήπως μᾶς πληροφορήσει ποτὲ ὁ Ὅμηρος γιὰ λεπτομέρειες ; Ἀρκεῖται νὰ μᾶς πεί πὺς ἡ Ἑλένη εἶταν ὠραία, ἢ Ἀθηνᾶ κουκουβαγμάτα ὁ Φοῖβος ξανθός, κ' ἡ Ἀὐγὴ εἶχε ρὸς δάχτυλα. Ἡ φαντασία τοῦ ποιητῆ κ' ἡ ἐπίγνωση τῆς ἐποχῆς συμπλήρωσαν τὰ ρέστα. Μ' αὐτὰ τὰ δεδομένα οἱ γλύπτες ἔγλυψαν τ' ἀγάλματα, κ' οἱ ζωγράφοι ἰχνογράφησαν τὰ πρόσωπα πὺν ὅλοι ξαίρουμε πᾶ σήμερα.

—Ναὶ ἀλλὰ τώρα, χάρι στίς εἰκαστικὲς τέχνες πατέρα, οἱ μεταγενέστεροι θὰ ἔχουν σαφεῖ γνῶμη γιὰ τίς φυσιογνωμίες τοῦ καιροῦ μας !

—Θὰ πέσουν σὲ μεγάλη πλάνη κόρη μου οἱ μεταγενέστεροι ἂν βασιστοῦν στὴν ἐπιφάνεια τῶν ἀναπαραστάσεων τῆς ἐποχῆς μας. Φαντάσου ἐδὼ πὺν τὰ λέμε, νὰ γίνεις μιὰ μέρα, ὅπως τὸ λαχταρᾶ ἢ καρδιά μου. Ξαίρεις πὺς θὰ σ' ἀναπαραστήσουν στ' ἀνάγλυφα, στ' ἀγγεῖα, ἢ στ' ἀγάλματα... ; Σὺ μιὰ σωματώδεια, νταρντάνα, ἀντρογυναίκα, πὺν θὰ μποροῦσες νὰ σκοτώσεις βόδι μὲ τὴ γροθιά σου. Κ' ἔτσι θὰ εἶναι τὸ πρεπό, μιὰ καὶ γιὰ νὰ σὲ ἀποθανατίσουνε θὰ πρέπει νὰ σ' ἀναπαραστήσουν σὲ ὑπερφυσικὸ μέγεθος, κ' ὄχι ἴδα κ' ὅμοια μὲ τοὺς κοινούς θνητούς. Τὶ κουφιοκεφαλᾶκης θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁ λογοτέχνης κ' ὁ μυθιστοριογράφος

μιάς άλλης ἐποχῆς, πού θὰ τὸ χάψει αὐτὸ καὶ θὰ βεβαιώσει τοὺς σύγχρονους του, ὅτι τάχατες εἴσονται τέτοιου εἴδους ἀγελάδα. Γι' αὐτὸ σοῦ λέω: χαρὰ στὸ λογοποιὸ πού θὰ καταλάβει πὼς ἡ ἱστορία σου εἶναι κ' ἱστορία τοῦ καιροῦ σου! Μόνο ἔτσι θὰ εἶναι δυνατὸ νὰ συμπληρώσει τὰ κενὰ ἀνάμεσα στὶς λιγοστὲς πληροφορίες πού θ' ἀφοροῦνε τὸ πρόσωπό σου. Μὰ κείνος πού θὰ πεῖ πὼς κατάλαβε τὸν καιρὸ μας, σίγουρα δὲ θὰ πρέπει νὰ κρίνει μὲ τὴν ἀντίληψη τοῦ δικοῦ του καιροῦ. Οἱ σκέψεις μας, οἱ τρόποι μας, οἱ γνώμες μας, μπορεῖ νὰ φανοῦν μιὰ μέρα ἀφύσικα. Μπορεῖ αὐτὸ πού νομίζουμε ἑμεῖς τίμιο σήμερα, καὶ ἠθικὸ νὰ τὸ νομίζουνε μιὰ μέρα ἄτιμο κ' ἀνήθικο. Καὶ τότες, ἀλοίμονο σ' ἐκείνους πού θὰ προσπαθήσουν νὰ καταλάβουν δίχως νὰ μποῦνε στὴ νοοτροπία μας, στὶς συνθῆκες τῆς ζωῆς μας. Τὶ ξαίρεις, ἂν βγοῦν καμμιά μέρα ἠθικολόγοι καὶ σεμνότυφοι πού ἐν ὀνόματι τῆς ἠθικῆς θὰ κάμουν τὴν ἀνηθικότητα νὰ σὲ πλαστογραφήσουν. Καὶ θ' ἄγεις νὰ πάθεις νίλες κακομοῖρα μου, ὅταν βαλθοῦν καθῶς πρέπει κύριοι νὰ σ' ἐξαγνίσουνε, δηλαδή νὰ σὲ ξεξουμίσουν. Τοὺς φαντάζομαι κιόλας νὰ γράφουνε διατριβὲς καὶ τόμους σὰν κεφαλοτύρια γιὰ ν' ἀποδείξουν τάχατες, γιὰ νὰ διακηρύξουν πὼς ἡ Σαπφὼ δὲν εἶτανε τριβάδα κ' ἡ Ἀσπασία δὲν εἶτανε κοκότα. Κι' ἄς λένε οἱ χρονικοὶ μας πὼς ἡ Μυτιλήνη ἔβγαζε τὶς λεσβιάζουσες τὶς περίφημες, κ' ἡ Μίλητο τὶς προμήθευε στὴν Ἑλλάδα δλόκληρη, τὶς περιζήτητες Ἑταῖρες. Σφουγγάτο δίχως αὐγά, μόνος δίχως ἄρωμα, κ' ἔρωτας δίχως κεχρί... Τέτοιο ἀνούσιο πράμα θὰ εἶταν μιὰ Σαπφὼ δίχως τὴ Λέσβο, μιὰ Ἀσπασία δίχως τὴ Μίλητο.

Σ' αὐτὸ ἀπάνω, ἀκούστηκε τὸ τσακατσούκι τῆς πόρτας.

—Ποιός;

Πετάχτηκε ἡ Ἀξιόχαινα ἀπ' τὸ τραπέζι.

—Φίλος!

Ἀπάντησε μιὰ φρέσκια φωνὴ παληκαριοῦ.

—Πλάκωσαν οἱ μουστερίδες!—καλοζάρδισ' ὁ πατέρας.

Κ' ἡ μαμὰ ἀμέσως στὸ παράθυρο:

—Γιόκα μου, θὰ σ' ἀγαπᾶ ἡ πεθερά σου! Μᾶς βρίσκεις ἀκόμη στὸ τραπέζι, καὶ τρῶμε κατσικάκι τοῦ γάλακτος ψητό! Ὅλο καὶ θὰ σοῦ μοσχοβόλησε ἡ τσίκνα!

Ἡ μικρούλα τρομαγμένη:

—Καλὲ μαμὰ τί λὲς τέτοια ψέματα;

—Σώπα μωρή, ν' ἀκούσουν οἱ γειτόνοι πὼς καλοπερνᾷ τὸ σπιτικὸ τοῦ κύρη σου!

—Κουβαλάει τίποτα, ἢ ἔρχεται μ' ἄδεια τὰ χέρια;—ἐνδιαφέρθηκε ὁ Ἀξίοςχος.

—Δὲ βλέπω φῶς—τὸν πληροφορήσε ἡ μαμὰ—ἐξὸν κι' ἂν ἔχει κομπόδεμα στὸν κόρφο του.

—Σταθῆτε νὰ κατέβω!—ἀποφάσισεν ὁ ἄξιος πατέρας. Πῆρε τὸ λιχνάρι καὶ σηκώθηκε. Ἡ ὀξόπορτα ἀνοίξε καὶ πρὶν ἀκόμη πεῖ τίποτα ὁ νέος, ὁ οἰκογενειάρχης τὸν ἀποπεῖρε σὲ σιγανὴ φωνή:

—Γιατί ἀμολύθηκες μόνος βρὲ παιδί μου! Δὲν μποροῦσες νὰ κουβαλήσεις τίποτα μαγκαντάσηδες νὰ κάνανε λίγο σαματὰ στὴ γειτονιά, νὰ πάρουν εἶδηση καὶ τοῦτοι ἐδῶ; Εἴμαστε βλέπεις στὶς ἀρχές. Κι' ἂν δὲν κάμουν οἱ φίλοι λίγη διαφήμιση πᾶμε χαμένοι σὰν τὸ γέρο-Μασούρα!

Τέλος πάντων μαλάκωσε. Κι' ἄρχισε τώρα φωναχτᾶ:

—Ἐαίρεις βέβαια τίς τιμὲς τῆς πιάτσας! Ὅσο γιὰ μᾶς, μόνο παζάρια δὲν κάνουμε. Καὶ γιὰ νὰ εἴμαστε ξηγημένοι οὔτε κρέντιτο, οὔτε βερεσέ. Γιατί:

«Ὁ Βερεσὲς ἀπέθανε Κι' ἄφησε διαθήκη...»

Τὰ ξαίρεις τ' ἄλλα. Πεσίني, καὶ τὸ μέγα ἔλεος!...

Πρῶτα στὸ χέρι κ' ἔπειτα, περνᾷς τοῦτο τὸ κα-
τώφλι!

—Δὲν ἦρθα γιὰ τὴν κόρη σου...—τόνε ζεμάτισε
ὁ ἄλλος.

—Μίλα μωρὲ σιγώτερα ποὺ νὰ πάρουν οἱ κορά-
κοι... Μπᾶς κ' ἦρθες γιὰ μένα: πάει νὰ πει; Ἐ-
γὼ ἀγόρι μου ἔκαμψα ἤδη τὸν Μαλέα τῆς ἡλικίας
ὁποῦ τρῶνε λουκουμάκι.

—Λάθος κατάλαβες!

—Μωρὲ καλὰ κατάλαβα. Ἔρχεσαι ἴσως νὰ σὲ
περιοιηθῶ...Μὰ ὅσο βαστοῦν τὰ κότσα τῆς Ἀξιό-
χαινας...

—Ἐγὼ βέβαια νὰ σοῦ πῶ καὶ γιὰ τὸ κορίτσι
σου!

—Μίλα λοιπὸν πιὸ δυνατὰ ν' ἀκούσω τί λές...

—Ἐν πρώτοις ὅμως ἔρχομαι γιὰ τὴν εὐγένειά
σου!

—Μὰ δὲν εἶπαμε καὶ νὰ φωνάζεις!

—Ἔρχομαι ἀπ' τὸν Πειραιᾶ, καὶ μὲ στέλνει ὁ
Ἐργοτέλης...

—Ἐκεῖνος ὁ μπαγαμπόντης;

—Ὁ φίλος σου ὁ γκαρδιακὸς κι' ὁ παλιός σου
συνάδελφος.

—Θυμᾶμαι!

—Ποὺ τοῦ χρώσταγες καὶ δέκα μνᾶς.

—Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια ἔχω πάθει ἀμνη-
σία, τώρα τελευταία. Πέρανα αὔριο νὰ τὰ μι-
λήσουμε καλλίτερα. Ἄν θυμηθῶ πὼς τὰ χρωστῶ,
δὲ θὰ τ' ἀρνηθῶ οὐδὲ στιγμή. Τέτοιος ἄνθρωπος
εἶμαι γώ. Προτιμῶ νὰ χρωστῶ μέχρι καὶ πέραν
τοῦ τάφου...

—Ἡσύχασε Ἀξίογε! Ἄν συμφωνήσουμε, ὅ-
σον ἀφορᾷ τὴν κόρη σου, δὲ θὰ ἐπιστρέψεις οὔτε
πεντάρα!

—Νὰ μὲ συμπαθᾷς ἀγόρι μου. Πὲς τοῦ Ἐργο-
τέλη, ὅταν γυρίσεις στὸν Πειραιᾶ, πὼς πάνω στὸ

κορίτσι μου, δὲ θὰ σβύσουν τὰ βερεσέδια του. Καὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς, ἀπόψε εἶναι κουρασμένο τὸ κορίτσι. Τῆς ἔδωσα τὴν ἄδεια νὰ πλαγιάσει μόνη. Ἄγκαλα ἐπιμένεις κ' ἔχεις μεράκι μαζί της, μὴν ξαναπερνᾷς ἀπ' ἐδῶ. Πέρανα πρῶτα νὰ λογαριαστοῦμε αὔριο τ' ἀπομεσήμερο, θὰ μ' εὔρεις στοῦ Καλλικλῆ τὸ καπηλεῖο, στὴν νέαν ἀγορά: τρίτο μαγαζὶ ἀπ' τὸ εὐώνυμο χέρι, μόλις στρίψεις τὸ σταυροδρόμι τοῦ Αἰόλου. Ἄϊντε τώρα! Περεχύσου ἕναν κουβᾶ κρύο νερὸ καὶ πέσε νὰ κοιμηθεῖς, κρύβοντας τὴν ὄρεξή σου γι' αὔριο.

Δίχως νὰ περιμένει ἀπόκριση, ὁ Ἀξίλοχος τοῦ κλεισε τὴν ὀξύπορτα στὰ μούτρα. Καὶ μόνο ὅταν ἀνέβηκε, βγῆκε πάλι στὸ παράθυρο ὅπου εἰς ἐπίκοον τῆς γειτονιᾶς φώναξε θυμωμένος:

— Ἔτσι τοὺς διώχνω ἐγὼ τοὺς κακοπλερωτάδες! Ἡ Ἀσπασία μου ἐμένα, κρατάει τὴν τιμὴ της!...

.....

ΟΙ ΜΟΝ-
ΤΕΡΝΟΙ
ΑΡΧΑΙΟΙ

Κι' ὄλο ρωτοῦσε...

Νὰ βρεῖ, νὰ μάθει, τοῦ Καλλικλῆ τὸ
μαγαζί!

—Ἀνάμεσα στὰ ἐμπορεῖα ψάχνεις νὰ
βρεῖς ἓνα καπηλειό;—τοῦ εἶπε ἓνας δημιουργὸς
φτωχοντυμένος.

Κάποιος ποὺ εἶχε περάσει δίπλα του :

—Φῶς φανερό, θὰ εἶναι ξένο αὐτὸ τὸ τζόβινο.

Κοίταζε ἀλήθεια σὰ χαζός, τοὺς ψηλοὺς πυ-
λῶνες μὲ τὶς φανταχτερὲς μπογιές, τ' ἀγάλματα ἔξω
ἀπ' τὶς κατοικίες τῶν Θεῶν, ἀνάγλυφα, προμετω-
πίδες κι' ὄλο στεκότανε μπροστὰ στὶς ἀποθῆκες.
Κι' ὄλο σάστιζε :

—Μοντέρνα πόλη αὐτὴ ἢ Μίλητο!

Σὰ νὰ τὸν ἐνδιαφέρανε πολὺ τὰ ἐμπορεῖα τῶν
ἐφοπλιστῶν, τὰ καραβόπανα, τὰ παλαμάρια, τὰ
ξάρτια τὰ γυαλιστερά καὶ τὰ κουπιὰ τὰ ἔτοιμα.
Κι' ὄλα γιὰ πούλημα.

Μὰ ὄλο πήγαινε. Ὡς ποὺ ἔπεσε μέσα στὰ κα-
πηλειὰ τὰ βουερά, τὰ πολυσύχναστα. Ἐνας τὸν
τράβηξε ἀπ' τὸν ἄγκωνα, κι' αὐτὸς σὰ γύρισε, εἶδε
καὶ πειράχτηκε, ἔτοιμος κι' ὄλας νὰ σηκώσει τὶς
γροδιές του.

Μὰ εἶταν γλυκειὰ καὶ ἡμερῆ ἢ φωνὴ ποὺ τοῦ-
λεγε καθησυχαστικά :

—Δὲν εἶμαι σκλάβος ὧ ἀφέντη! Τὸ χέρι μου
δὲ λέρωσε τὸ ροῦχο σου.

Εἶχε νὰ τοῦ πεῖ κάτι—ὡς φαίνεται—πολὺ σο-
βαρό, κ' ἐμπιστευτικό.

—Λέγε!

—Εἶμαι ὁ ψηγογιὸς τοῦ Δημαγόρα.

Οὔτε τὸ Δημαγόρα ἤξαιρε ὁ νέος, οὔτε τὸν ψυχολόγόν του. Κ' ἔπειτα τὶ τὸν ἔνοιαζε! Πῆρε νὰ φύγει, μὰ ὁ θήτης τὸν ξανατράβηξε ἀπ' τὸ μανίκι γιὰ νὰ τοῦ πεῖ τὸ μυστικό, νὰ μὴν τ' ἀκούσει ἄλλος :

—“Ἐλα στὸ καπηλειό μας!... στὸ καπηλειό τοῦ Δημαγόρα.

—Καὶ ποιά ἡ ἀνάγκη;

—Τὸ λές γιατί δὲν ξαίρες! “Ἐνας εἶναι ὁ Δημαγόρας στὴ Μίλητο· Φακαρόλες, κουβαρίστρες, φαντά, κεντήματα, λινά, χασέδες... Κατασχεμένα ὅλα ἀπ' τὸ τελωνεῖο!

—Τὸ δικό μας πράμα εἶναι τὸ φθηνώτερο!— Μπῆκε στὴ μέση κάποιος ἄλλος, σκλάβος αὐτός, καὶ πὺ δὲν κοιτοῦσε ν' ἀπλώσει χέρι.

—“Οτι πάρεις, δυὸ ὀβολοὺς ἀφεντικό!

Μὰ ξαφνικὰ ἀπ' τὴν ἀντικρινὴ πεζούλα, ἕνας γιγάντιος ἀθλητής, ξυπόλητος, ξεμαλλιάρης καὶ μὲ μιὰ τρίπιαν ἔξωμίδα, βρουχήθηκε σὰν ταῦρος.

—Τὸ δικό μας καπηλειό εἶναι τὸ καλλίτερο. Ἔχουμε καὶ ραχατλίδικα κρεββάτια. Φρέσκα θαλασσινὰ καὶ κρασάκι νερομένο μὲ καράρι, νταντέλλες, στηθόδεσμούς καὶ διεγερτικά!

Ἔσκυψε νὰ δεῖ, κ' ὁ κράχτης τοῦ ἐξήγησε:

—Στὸ καπηλειό μας πουλᾶμε ἔτοιμα, τῆς ὥρας κ' ἐπὶ παραγγελία: ἀνδρικοὺς ἱματισμοὺς καὶ γυναικεῖες ἀμφιέσεις.

—Καὶ δὲν τὰ φτιάνουν μόνοι τους οἱ ἀκαμάτηδες, παρὰ τ' ἀγοράζουν ἀπ' τὰ καπηλειά;

—Στὸ Κοροπὶ τῆς Ἀττικῆς ὃ ξένε, στὶς Κουκουβάουνες καὶ στῆς Λοκρίδας τὰ βάρβαρα χωριά, καθὼς ἐπίσης στὸ Τὰμ-Τοῦμ τῆς μακρονῆς Αἰθιοπίας, ἐκεῖ μονάχα φτιάνει ὁ κόσμος μόνος του τὰ ροῦχα!

—Σκλάβος καὶ πολύξαιρος;... Περίεργο!— μουρομούρησεν ὁ περιηγητής.

Μὰ πῆρ' ἀμέσως τὴν ἀπάντησιν :

— Ἴσως στὴν ἀπολίτιστη πατρίδα σου, οἱ δια-
νοούμενοι δὲν ἔγιναν ἀκόμη σκλάβοι.

Ὡς τόσο δὲν παράτησε τὴν διαφήμισιν :

— Ἀριστάς καὶ κάπηλας ὁ παραφέντης μου ὁ
Ἀνδραγόρας, εἶναι ὁ τύραννος τῆς μόδας σ' ὀλό-
κληρη τὴ Μίλητο. Αὐτὸς λανσάρει τὰ χοροὶ κα' ὄ-
λιες τὶς χορασιὸν ποὺ ἐπινοεῖ ὁ ἴδιος. Ἐξ ἄλλου σὲ
μᾶς θὰ βρεῖς μοντέλλα ἀπ' τὴν Κόρινθο, ἀπ' τὴν
Αἴγυπτο κα' ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα. Οἱ σκλάβοι μας,
τ' ἀντροίκελα, θὰ τὰ προβάλλουν πρῶτα κα' ἂν σοῦ
γουστᾶρει τ' ἀγοράζεις. Πέραν μέσα καὶ μὴ φο-
βᾶσαι. Δὲν τροῶμε ἀνθρώπους ! Θὰ βρεῖς στὸ κα-
πηλιό μας τὸ αἰ-λάϊφ τῆς Μιλήτον...

Ἴσως νᾶμπαινε ὁ ξένος νὰ δεῖ, νὰ σιροτανίσει.
Μὰ κάποιος ἀόμματος μὲ τὸ ραβδί στὸ χέρι, πῆγε
καὶ σκόνταψε πάνω του, λίγ' ἀκόμα νὰ τὸν ρίξει
χάμω.

Κι' ἀντὶ νὰ μιλήσει ὁ παθὸς, ἔβρισε ὁ φταίχτης !

...— Δὲν τὰ πετᾶς στὶς γάτες τ' ἀνυπρόκοπά
σου μάτια ;

Ὁ νέος θύμωσε, ἔτοιμος ν' ἀνταποδώσει τὴ
βρισιά. Μὰ κάποιος ἄλλος τὸν ἀποπῆρε :

— Τὸ νοῦ σου ! Κάνε ποὺ δὲν ἀκοῦς ; Κουμπό-
σου μόνο καὶ προσπέρα...

— Ἐγὼ δὲ φοβήθηκα τὸν ἴσκιό μου !—πειρά-
χτηκε τὸ παληκάρι—καὶ θὰ φοβηθῶ ἓνα στραβού-
μακα ;

— Μῶρ' σύρε φεύγα, ποῖν σὲ περιλάβει καὶ σὲ
ζάνει ρεζίλι σ' ὀλόκληρη τὴν πολιτεία, ὡς ποὺ νὰ
φύγεις νύχτα κα' ἀναυλα !

Ποιὸς εἶταν ὁ στραβός ;

Ἀριστογένης ὁ δημοσιολόγος, δημόσιος ντε-
λαίλης τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἐκβιαστής κατ' ἔθος. Εἶ-
χε στηρίξει κα' ὄλας τὸ ραβδί του κα' ἄρχισε νὰ δια-
λαλεῖ ;

— Ἀκούσατε ἄντρες Μιλήσιοι τὰ νέα τῆς ἡμέρας !
 Εἶχαν πεθάνει δυὸ στὸν Ἀπάνω Μαχαλᾶ, κ' εἶπε τὴν ὥρα θὰ γίνῃ ἡ κηδεῖα.

—...στοῦ Μιλητογένη τὴν κηδεῖα θὰ προσφερθῆῖ ὑδρόμελι καὶ μουστοκούλουρα !

...Ἐνῶ στοῦ Ταυροσθéné, κρασί σαμακὸ καὶ μουλκείκο πεπόνι !

Οἱ Μιλήσιοι βρέθηκαν σὲ δίλημμα. Μὰ ὁ Ἀριστογένης ἐξακολουθοῦσε :

— Ἀκόμη θὰ σφάξουν κ' ἓναν κόκορα πάνω ἀπ' τὸν τάφο καὶ θὰ τὸν βγάλουν λοταρία.

Ἡ κοινὴ γνώμη ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸν μακαρίτη τὸν Ταυροσθéné.

—...μὰ καὶ στοῦ Μιλητογένη τὸν τάφο θὰ παλαίψουν δυὸ πεχλιβάνηδες !

Ξανάρχισε τὸ δίλημμα.

— Ἡ παροῦσα...—φώναζε ὁ ντελάλης—θεωρηθῆτω ὡς ἰδιαιτέρα πρόσκλησις. Ὑστερόγραφον : ἀποκλείεται ἡ μαρίδα !

Πληροφόρησεν ἀκόμη πὼς στὸν κάτω μαγαλᾶ, ὁ Ἀριστοκλῆς ὁ τοῦ Ἀλκίποδος, ἔδωσε ὑπόσχεση γάμου στὸ μεγαλέμπορα τὸν Ξάνθο πού εἶχε τὴν κόρη τὴ Χαρίκλεια καὶ θ' ἄπερνε προῖκα πεσίνι. Ἐπίσης : στὸ προλονζέ τοῦ Δήμαρχου, διακρίθηκε ἡ παλλακίδα τοῦ στρατηγοῦ Ἰστιαίου μὲ πέπλο βερ-ἀμάντ, ἡ ἑταῖρα ἡ Εὐτέρπη μὲ ροζ στηθόδεσμο· τραγούδισε κ' ἡ Εὐπραξία...

— Καλὰ νὰ τοὺς κάνει !— εὐχαριστήθηκε κάποιος.

— Γιατί ;—ρώτησε ἄλλος.

— Δὲν ξαίρεις πὼς τὸν ἐχτρεύουμε τὸ Δήμαρχο !

— Κατὰ τὸ συμπόσιον...—ἐξακολούθησε ὁ ντελάλης· παρετέθησαν καὶ πειρούνια !

— Τί εἶναι πάλι αὐτό ;—ρώτησαν οἱ περιέργοι. Θὰ κάμουν τώρα ἀντίπραξη στὸν Ποσειδόνα.

Τὰ πειρούνια—λέει—εἶτανε μιὰ νέα ἐφεύρεση,

κ' ἐξήγησε ὁ Ἀρισταγένης τὸ χειρισμὸν τους.

— Ἄμ' δὲ θὰ πάσει αὐτὸς ὁ νεωτερισμὸς! —
ἐπέμενε κάποιος. — Τὸ φαί θέλει χέρι, γὰρ νὰ πάει
στὴν καρδιά!

— Ἀκούς ἐκεῖ! — ἔφτυσε ἄλλος μὲ συγαμῖρα
— ἀντὶς νὰ γλύψουμε τὰ δάχτυλά μας, νὰ γλύψου-
με τώρα τὰ πειρούνια!

Ὁ ντελάλης ἐξακολουθοῦσε νὰ διαλαλεῖ τὰ πο-
λιτικὰ νέα :

— Ἔστειλε ἡ Τύρο μὰ πρεσβεία στὴ Βουλὴ
καὶ ζητᾷ σύμφωνο φιλίας καὶ διαιτησίας...

Ἄρχισαν οἱ συζητήσεις κ' ἡ ὀχλοβοή : ἄλλος
τὸ βροῦζε κοσμοσωτήριον, κ' ἄλλος καταστροφὴ.

Ὁ νέος ποῦ δὲν ἐνδιαφερότανε τράβηξε παρὰ
πέρα. Ἐνας γέρος φαφούτης ἀνεβασμένος σένα
σκამνί, δημηγοροῦσε γὰρ τὶς σατανικὰς ἐφευρέσεις :

— Ἀκούσατε καὶ φοῦξτε Μιλήσιοι ! Νὰ κα-
ταντήσει ἰέει, νὰ τρώμε τώρα μὲ πειρούνια... Τέ-
τοιος εἶναι ὁ Δήμαρχος... Ποῦ θὰ φθάσει λοιπὸν
αὐτὸ τὸ κῆμα τῆς ἀνηθιχότητος καὶ τῆς ἀσεβείας!..

Κατήγγειλε τὸν ξένο δάχτυλον ! Τοὺς θύμωσε ἀ-
κόμη τὴν ἐλευσινὴν, τὴ βρωμερὴ συνήθειαν, ποῦ προσ-
παθοῦσαν νὰ ἐπιβάλλουν οἱ νεωτερίζοντες πρὶν ἀπὸ
τρία χρόνια :

— Θυμᾶστε τί ἤθειαν ; Ἀντὶ νὰ πετᾶμε χάμω
τὴ μύξα μὲ τὸ χέρι, νὰ τὴ μαζεύουμε σὲ τετρά-
γωνον πανάκι καὶ νὰ τὴ φυλάγουμε στὶς τσέπες
μας, σὰν νὰ εἶτανε τριανταφυλλόλαδο...

Τᾶκουε ὁ ξένος αὐτὰ τὰ παραδόξα' καὶ δὲν πί-
στενε τ' αὐτιά του. Ὡς τόσο προχώρησε. Μιὰ με-
λαχροινὴ μὲ δυὸ μεγάλα λάγνα μάτια καὶ μὲ μα-
γευτικὸ χαμόγελον τραγοῦδαγε παθιάρικα γλυκὰ :

Στὸ δικό μας καηλεῖο

Μπροῦσκο κ' ἀνέρωτο κρασί,

Τὸ πίνουν οἱ γέροι καὶ γίνονται καληκαράκια

Τὸ πίνουν τὰ καληκάρια καὶ

σφίγγουν τ' ἀγαμνά τους, ὡς ἂν βαρβάτου γαστροντοῦ!

Κοντοστάθηκε νὰ τήνε καμαρώσει. "Όλο τὸν γλυκοκύτταζε κι' αὐτὴ δίχως νὰ πάψει τὸ τραγούδι της.

—Μόνο ὁ ἀφεντικός μου, ὁ μερακλῆς ὁ Ἄγαθόνικος μὲ τ' ὄνομα, Μιλήτινὸς πάππου πρὸς πάππον, μόνον αὐτὸς ξαίρει νὰ φτιάνει τέτοια σκορδαλιά πὺν τρῶς καὶ σοῦ μοσχοβολᾷ τὸ χνώτο.

Τὴν πείραξε :

—Τὸ καζόδηλον εἶναι σζόροδον.

Τοῦ ἀνταπόδωσε τὰ ἴσα :

—Ντραῖπου τὴν γλαμίδα σου καζόμοιρε καὶ ἄφσε τὸ σκὸρ ἀπὸ τὸ στόμα σου !

"Ένας κατσαρομάλλης ἔφηβος πὺν δὲν φοροῦσε οὔτε κᾶν ἔξωμίδα καὶ τὰ εἶχεν ὅλα στὰ φόρα, μπῆκε στὴ μέση νὰ τοὺς συμβιβᾶσει :

—Γιὰ νὰ μὴ μαλλώνετε, προτίμα ὦ ἄρχοντα, τὸ δικό μας καπηλειό! Πουλάμε μὲ τὸν κότυλο καὶ μὲ τὸ μαστραπά !

--Δὲν μᾶς χρειαζότανε διόλου διαιτητῆς αὐτόκλητος!—ἀγρίεψεν ἡ νέα.

"Όμως ὁ ἔφηβος δὲν τᾶβαλε κάτω.

—Κατὰ τὸ σούρουπο θᾶχουμε καὶ ταραντέλλα !

—Μιὰν ἄβγάλη!—ἔφτυσε περιφρονητικὰ ἡ νέα—Μιὰν αὐλητρίδα τῆς Σχολῆς πὺν ἴσως νὰ μὴν ἔβγαλε ἀκόμη τὸ μάθημα τοῦ φιλοῦ. Καμμιά σοφολογιώτατη τοῦ πορναγωγείου, περισσότερο διαλεκτικὴ παρὰ λάγνα. Θὰ σοῦ μιᾶ κι' οὔτε θὰ νοιώθει νὰ σοῦ πιπλῖσει τὴ γλώσσα. Ἄμ' τέτοιες εἶναι ὅλες τους. Ἐνῶ ἡ δικὴ μας σκορδαλιά !...

—Λέει ψέμματ' Ἄφέντη,—διαμαρτυρήθηκε ὁ ἔφηβος—Τὰ μύδια μας εἶναι πολὺ πιὸ νόστιμά ἀπ' τὴ σκορδαλιά τους. Κι' ὅσο γιὰ τὴν ταραντέλλα θὰ εἶναι τελειόφοιτη. Ἀπόδειξη πὺς ἀπὸ πέρσι, ἡ Σχολὴ δὲν ἐπιτρέπει παρὰ μόνον στίς ἀπόφοιτες πὺν ἔχουν ξεσκολίσει.

Ὁ διαφιλονικούμενος πειλάτης ἐνδιαφέρθηκε :

— Πῶς τηνὲ λὲν τὴν ὀρχηστρίδα σας.

— Καὶ τί θὰ καταλάβεις ἀπ' ἓνα ὄνομα ἀφέντη;

— Πῶς δὲ θὰ καταλάβω, ἀφοῦ ἀπ' τ' ὄνομα φαντάζεται κανεὶς τὸ ἀντικείμενο.

Ἡ μελαχροινὴ, μὲ μὰ τελευταία προσπάθεια μπῆκε πάλι στὴ μέση :

— Πές ποιὸ ὄνομα σ' ἀρέσει, νὰ στείλουμε καὶ ἐμεῖς νὰ φέρουμε!

Μὰ ὁ ἔφηβος ἀπόσπρωξε τὴν ἀνταγωνίστριά του.

— Νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια μουστερή μου : δὲν ξαίρω ποιὰν θὰ μᾶς στείλει ἀπόψε ἡ σεβαστὴ Πρωτανεία τῆς Σχολῆς. Μὰ εἶμαι σίγουρος πῶς, ἡ κοιλά της θὰ γαλῆξει σὰ σπαρτιάτικη ἀσπίδα καὶ τὰ μεριά της θὰ εἶναι ἀφράτα σὰν τὸ χτυπητὸ κροκὸ μὲ τὴν ψιλὴ τὴ ζάχαρη.

— Περίπου σὰν τὰ δικὰ σου ἔφηβε! — χαμογέλασε ὁ πειλάτης.

Σὰν τ' ἄκουσε ἡ κοπέλλα αὐτό, ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι της. Σήκωσε ἀπὸ μὴν ἄκρη τὸ μεσοφόρι της, καὶ ἀβράκωτη ὅπως ἔβλεπε, προσπάθησε νὰ κατουρήσει στὴ μέση τοῦ δρόμου γιὰ προσβολή.

— Ἐλεύθερος πολίτης πὺν δὲ νοιώθει νὰ φάει σχορδαλιὰ καὶ κάνει κομπλιμέντα σ' ἓνα σκλάβο!

— Καὶ τούτη σκλάβο εἶν' ἀφεντικό! — μαρτύρησε ὁ νέος — Ἐγὼ ἡ φαζλιὰνα μας, θὰ εἶναι ἀπὸ οἰκογένεια.

Ἐκεῖνο πὺν μ' ἐνδιαφέρει — εἶπε σοβαρὰ ὁ πειλάτης — εἶναι τ' ὄνομα τῆς ὀρχηστρίδας. Μόλις τὸ μάθεις ἔρχεσαι καὶ μοῦ μιλάς. Θὰ εἶμ' ἐδῶ δίπλα, στοῦ Καίμηλι τὸ καπηλειὸ γιὰ ν' ἀνταμῶσω κάποιον.

Ἔστριψε, βγήκε στὸ σταυροδρόμι τοῦ Αἰό-

λον. Διάβαζε περίεργα τὶς διάφορες ἐπιγραφές, καὶ τέλος βροῖκε ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦσε. Μιὰ σανίδα μπογιαντισμένη ἄσπρη, μὲ μεγάλα κόκκινα γράμματα :

«Στοῦ Καλλικλῆ τὸ καπηλειό,
Λαλούμενα ἐργαλεῖα,
Δίποδα ξόανα, καὶ σκεύη ἡδονῆς...»

Ἐνας ὀλόγυμνος ἀράπης σήκωνε στὸ σβέρκο του μιὰν παχουλίη ὀλόξανθη, καὶ ποὺ κρεμόντανε τὰ μπούτια της σὰν τὸ καϊμάκι, πάνω στὸ μαῦρο του στῆθος.

Ὁ ἔρμος πηγαινοερχότανε σιωπηλός, κι' ἡ ξανθομάλλα ποὺ ἔπαιζε βάρβιτο, τραγουδοῦσε σὲ δεκατρισύλλαβους :

—«Τὸ βάλαμε στὴ φτύνια, στὸ ξεκούλημα,
Σκλάβους μὲ τὸ κομμάτι καὶ μὲ τὸ ζευγάρι...
Ἐδῶ τὸ λιανοπούλι, τὸ συμφεροντικό.
Στοῦ Καλλικλῆ τὸ καπηλειό, καὶ ὅπου πάρει πάρει...»

Πάτησε τὸ πόδι του στὸ κατώφλι:

Ὅμως σὰν ξένος ποῦ εἶτανε, περίμενε νὰ τότε χαιρετίσουν πρῶτα οἱ ἄλλοι.

—Ὡς εὖ παρέσteis! τὸν καλωσῶρισεν ἕνας κοντοφάρδουλος μεσόκοπος καὶ φαλακρὸς ποὺ εἶχε κατάχαμα ξαπλωμένο ἕνα σκλάβο καὶ τὸν πατοῦσε στὴ κοιλιὰ γιὰ νὰ δείξει στοὺς πελάτες τὴν ἀντοχή του.

—Ἐγγυημένο ἐμπόρευμα!—ἔλεγε περίφανα λαχανιασμένος ἀπὸ τὴν προσπάθεια. Εἶταν ὁ ἴδιος ὁ Καλλικλῆς.

—Τὸ καπηλειό σου εἶναι πιὸ εὐρύχωρο κι' ἀπὸ ἕνα ἐμπορεῖο, ὦ Καλλικλῆ,—τὸν παίνεσε ὁ ξένος,

—Ἡ ἀλήθεια μιᾶ μὲ τὰ χεῖλη σου μοσχαναθρεμένε ξένε! — Καλοκάρδισεν ὁ παραφέντης.—Σὲ δυὸ χρόνια μέσα, μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ τῆς δουλειᾶς

καὶ μὲ τὴ διαφώτιση τῶν θεῶν, θᾶχῳ καὶ τὸ ἔμπορεῖο μου γιὰ τὴ χονδρική πώληση...

Παρέες παρέες πελάτες, καθόντανε γύρω σὲ χαμηλὰ γυαλιστερὰ τραπεζάκια. Σηζητοῦσαν καὶ κουβέντιαζαν ἀναμεταξύ τους. Περνοῦσαν τὴν ὥρα καὶ πασπάτευαν τὸ ἔμπόρευμα, ὡς πὺν ν' ἀποφασίσουν ν' ἀγοράσουν.

—Τὸ σκυλί μας δὲ δαγκώνει μουσαφίρη!... Βεβαίωσεν ὁ γεροντότερος, μόλις ἀντελήφθηκε τὸν ξένο. Μιὰ ἄλλη παρέα, πὺν συζητοῦσαν βουερὰ στὸ βᾶθος, χαιρέτισαν κι' αὐτοί :

—Στὴ Μίλητο ὁ ξένος δὲ χρειάζεται ραβδί !

Δύο ἀριστοκρατίσσοι πελάτιδες στεκόντανε παρᾶμερα καὶ παρακολουθοῦσαν ἕναν πελώριο μαλάκτη πὺν ἔτριβε τὴ φιλινάδα τους μὲ τ' ἄτσαλένια του χέρια. Κοίταζαν κι' αὐτὲς περίεργα τὸ νέο μὰ δίχως νὰ μιλήσουν, ὅπως εἶταν τὸ πρεπό. Κατέβασαν κιόλας τὸ πέπλο τους γιὰ νὰ σκεπάσουν τᾶχα τὰ μαλλιά ἢ καλλίτερα γιὰ νὰ δείξουν ὅ,τι καλλίτερο μποροῦσε νὰ φαντάξει στὰ μάτια τοῦ ξένου.

Μὲ τὴ σειρά του, χαιρέτησε κι' αὐτός.

—Χαρὰ σὲ σᾶς πὺν μὲ καλοδέχεστε ! Κι' ὅσο γι' αὐτὸ πὺν εἶπες ντόπια, τᾶχῳ κιόλας ἀκούσει ἀπ' τὴν πατρίδα μου, τὸν Πειραιᾶ πῶς : στὴ φιλόξενή σας Μίλητο τὰ σκυλιὰ εἶναι δεμένα.

—Τάξη καὶ ἀσφάλεια !—βεβαίωσε ἕνας ἄλλος.

—Ἀνοίγει ἡ σπλήνα σου καὶ γίνεται γαρούφαλο !—τόνισ' ἕνας τρίτος.

Ὁ ξενομερίτης παραδέχτηκε εὐγενικά :

—Οὔτε ἡ Τύρο, οὔτε ἡ Καρχηδόνα σᾶς παραβγαίνουν.

—Παλιὰ δουλειά, μουσαφίρη—μίλησε πάλι ὁ γέρος—Εἶναι καιρὸς τώρα, πὺν τίς βάλαμε κάτω καὶ τίς δυὸ αὐτὲς ἀνταγωνίστριες.

Όταν άρχιζαν νά λέν για τήν πατρίδα τους οί Μιλήσιοι δέ σταματοῦσαν άλλο. Γι' αυτό, τώρα κι' ό γέρος πού βρήκε τήν εὐκαιρία, πήρε φόρα κ' εἶταν ικανός νά μὴ στομώσει μὲ τίς ὥρες.

Ἄν τόν άκουε κανείς, τὴ Μίλητο... οἰκουμένην καὶ εὐδαίμονα, θάπρεπε νά τὴν ἔχτισαν οἱ Κρητικοὶ στὰ παραμυθένια ἐκεῖνα χρόνια ὅπου οἱ Ἄχαιοὶ ἔκαμαν γῆς Μαδύμ τὴν Τροία, ἐξ αἰτίας —κατὰ πῶς θέλει ὁ Ὅμηρος— τὰ μαῦρα μάτια τῆς Ἑλένης, καὶ τοῦ Μενέλαου τὰ κέρατα.

Ποιὸς ξαίρει!

Πάλι πιὸ θετικό, νά τὴν εἶχαν ἀποικίσει οἱ Ἴωνες, ὅστερ' ἀπ' τὰ γιουρούσια πού ἔκαμαν οἱ Ἡρακλεΐδες στὴν Πελοπόννησο.

Ἔτσι θά εἶναι.

Μὰ τὸ πιὸ βέβαιον ἀπ' ὅλα, εἶναι πῶς : μέσα σὲ τέσσερις αἰῶνες ἢ πολιτεία αὐτὴ στὴν «Ἐλάσσονα Ἀσία» στάθηκε πρώτη καὶ καλλίτερη σ' ὅλα τὰ πάντα.

—Τρακόσες τόσες ἀποικίες ἔχουμε μουσαφιρούπολο : τὴν Κύζικο, τὴ Σινώπη, τὴν Ἄβυδο, τὴν Ἰστροπόλη, τοὺς Τόμους, τὴν Ὀλβία, τὴ Μιλητόπολη, τὸ Παντικάπαιον, τὴν Ὀδυσσό, τὴν Ἀπολωνία... Κι' ἄλλες κι' ἄλλες· μήτε νά τίς βάλει ὁ νοῦς, μήτε κανεὶς νά τίς ὀνοματίσει στὰ πεταχτά. Ἡ Μαύρη θάλασσα κι' ὁ Μαρμαρᾶς, δικά μας!

Καὶ δίχως νά λογαριάσουμ' ἀκόμη στὴν Αἴγυπτο, τὴ Ναύκρατι, πού ἔχτισαν οἱ ἄνθρωποὶ μας, τὴ Χέμμιδα, καὶ τὸ περίφημο ἐκεῖνο Τεῖχος τῶν Μιλησίων, στὴ δυτικὴν ὄχθη τοῦ Σεβεννιτικοῦ κλάδου τοῦ Νείλου. Ἀπ' τὴν Κοιμαϊκὴ ἴσαμε τὴν ἄλλην ἄκρη τῆς Οἰκουμένης, «μέχρι τῶν Ἡρακλεϊῶν στηλῶν» ἀπλώσε τὸ ἐμπόριό της ἡ Μίλητο. Ἴσως ν' ἀποκοτοῦσε νά πάει καὶ πιὸ πέρα, ἄγκαλα οἱ ναυτικοὶ μας μπορούσε νά δώσουν παραπάνω πίστη στ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ. Μὰ ἡ γῆς εἶνε βλέπεις

σάν τὸ πιάτο—καὶ κανεὶς δὲν ξαίρει τ' ἔχει πάθει ὅποιος παραστράτησε στὴν ὑγρὴ τὴν ἄβυσσο.

Ἔνα εἶναι βέβαιο : πῶς κατ' ἐκεῖν' τὰ μέρη, ὁ Ἄτλαντας, ποῦ τοῦ τὴν εἶχε κάποτες σκαρώσει ὁ Ἡρακλῆς, ἔξακολουθᾷ νὰ σηκώνει στὴν πλάτη του, τὴ γῆς τὴν οἰκουμένη.

Ἐκεῖ πιά : τέρμα !

*
* *

Ἐκατὸ τρικούβερες τριήρεις, ποῦ τὶς διατηροῦσε καὶ τὶς ναύλωνε ὁ Δῆμος κα' ἡ Βουλὴ, κουβαλοῦσαν ἀπ' τὴν Ἰωνία καὶ πηγαινάν τὰ λεπτὰ μαλλιά, τὰ πολύτιμα φαντά, τὰ κατεργασμένα δέρματα, τὸ τριανταφυλλόλαδο, τοὺς σοφοὺς καὶ τὶς ἑταῖρες. Αὐτὰ ἔβγαζε ὁ τόπος, καὶ μὲ τ' αὐτὰ προμήθευε τὸν κόσμον ὀλόκληρο ἢ Μίλητο.

Ἐξὸν κιόλας, ποῦ τόσα κα' ἄλλα τόσα πλεούμενα, ἔφεραν ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης : τὰ δημητριακά, τὰ μέταλλα, τὰ γομάρια καὶ τὰ ζωντανά, τὰ ψάρια τὰ παστά, τὰ καπνιστὰ τὰ κρέατα, γουναρικά καὶ σκλάβους.

Ἄλλα γιὰ τράνζιτο, γιὰ μεταπούλημα, γιὰ κατανάλωση στὴν πιάτσα, κα' ἄλλα γιὰ ἐπεξεργασία πρῶτα. Ἔτσι κατὰπλεον καραβιὲς ὀλόκληρες ἴσαμε τὴ νότια ἀκτὴ τοῦ Λατμικοῦ κόλπου, κάπου ὀγδόντα μίλια—πὲς—ἀπὸ τὶς ἐκβολὲς ὅπου πέφτει ὁ Μέανδρος στὴ θάλασσα.

Σωστὰ ἐκεῖ, εἴταν ἢ Μίλητο ἢ Δίπολη—δυσὸ πολιτεῖες, ὄχι μιά—μὲ τὰ τέσσερα λιμάνια, τὶς δυσὸ τὶς ἀγορές, τὰ μαγαζιά τ' ἀμέτροτητα, τὶς ἀποθηῆκες, τὰ καπηλειὰ καὶ ἐμπορεῖα, τὰ ἐργαστήρια.

Διπλᾷ τὰ κάστρα, ἀπ' τὴ στεριά, καὶ τρίδιπλεις οἱ βίγλιες μέστη θάλασσα—«αἱ Τραγασαῖαι νῆσοι»—ἢ Λάδη ἢ Πέρνη κα' ὁ Δρομίσκος. Ἄλι-

σβερίσι καὶ καζάντια, —μπερκέτια : καὶ μὲ τῆ σέσονια ὁ παρᾶς.

Μιλοῦσε κ' ἔλεγε ὁ Μιλήσιος, σὰ νὰ εἶχε κ' αὐτὸς τὸ μερδικό του, σὰ νὰ μὴν εἶταν τρύπιο τὸ ἱμάτιό του καὶ μπαλωμένα τὰ παπούτσια του.

—Τέτοια εἶναι τὰ πλούτη μας ὧ ἐπισκέπτη!

Μὰ ὁ μεγάλος μπεζαχτᾶς καὶ τὸ πολὺ χρυσάφι, εἶτανε πέρα μακρὸν ἄπ' τὸ γυαλό. Γιατὶ ἡ πλατειὴ ἢ θάλασσα ποὺ εἶν' κ' ὁ ἴσιος δρόμος, δὲν ἔφερνε μόν' τὸν πελάτη ποὺ θᾶφινε τὸ διάφορο. Τραβοῦσε κ' ἔφερνε ἢ ἴδια ἢ θάλασσα τὸν πειρατὴ τὸν κακορίζικο, τὸν ἄρπαγα καὶ τὸν ἀχόρταγο.

—Γι' αὐτό, κάπου στάδια ὀγδόντα κ' ἑκατό— σὲ τόπον ἱερὸ κ' ἀμόλυντο, εἶταν ὁ Ναὸς τοῦ Δενδυμαίου Ἀπόλλωνα, μὲ τὸ μαντεῖο τὸ περίφημο, ποὺ τὸ φύλαγαν οἱ Βραγχίδες, καὶ τὸ δημόσιο τὸ ἴησαυρό, ποὺ τὸν διαχειρίζονταν οἱ ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ· τράπεζα σωστή... Τάχα τί νὰ κοιμοῦνται τὰ λεφτά, ποὺ δὲ γενοβολοῦν μονάχα τους στὴν ἀποθήκη;

“Υστερ' ἄπ' αὐτὰ πῶς νὰ μὴ μιᾶνε στὴν παλιὰν Ἑλλάδα γιὰ τὴν Ἰωνία τὴν πλούσια καὶ τὴν πολιτισμένη;

—Στὰ μέρη τὰ δικά σας γυέ μου, οἱ πόλεις εἶν' ἀκόμη χωριά, καὶ σὲ πολλὰ μέρη ἀκόμη ἄγνωστο τὸ ἐμπόριο.

Πῶς νὰ μὴν εἶχε ἀναπτυχθεῖ ἓνας πολιτισμὸς ἄγνωρος στοὺς ἀγροίκους τῆς Ἑλλάδας, ποὺ ζούσαν ἀκόμη μὲ τὰ πατριαρχικά τους ἥθη κ' ἔθιμα! Καινούργιες ἀντιλήψεις, ζωὴ μοντέρνα τοῦ καιροῦ. Νέος ρυθμὸς καὶ μιὰ ἠθικὴ καινούργια.

—... Τιμὴ, φιλότιμο καὶ καύχημα τὸ κάθε τι ποὺ φέρνει διάφορο, κ' ὅλα τὰ πάντα ποὺ αὐγατίζουνε τὸν πλοῦτο. Ντροπὴ μονάχη ἢ ἀδιαφορία στὶς δουλειές στ' ἄλισβερίσι. «Ἄργια τ' ὄνειδος»

Κι' ὄχι νὰ πεῖς δουλειαὶ ποὺ τοὺς ξεθέωνε. Γι'

αὐτὰ εἶταν οἱ σκλάβοι! Αὐτοὶ βάζαν τὸν κόπο καὶ οἱ ἀφεντάδες τοὺς διαφέντευαν.

— ... Τὰ πλούτη θέλουν καλοπέραση. Καλοπερνοῦμε γνέ μου ὅταν δὲν ἔχουμε ἀναμεταξύ μας τὸν ἐμφύλιο σπαραγμό, καὶ ὅταν ὁ ἀνταγωνισμὸς δὲν μᾶς ἐπιβάλλει τὸν πόλεμο.

— Τὰ βλέπω τὰ καὶά σας καὶ τὶς ἀρχοντιές σας! — βεβαίωσεν ὁ ξένος.

— Κι' αὐτὰ ποὺ βλέπεις παληκάρι μου δὲν εἶναι ἀκόμη τίποτα. Ἐδῶ καὶ ζαμμιά σαρανταριά χρόνια, ἔπρεπε νὰ δεῖς τὴ Μίλητο, ἔτσι ποὺ τὴ θυμᾶμαι σὰν ὄνειρο. Τότε ποὺ ζοῦσε καὶ μᾶς κυβερνοῦσε ὁ Ἀρισταγόρας ὁ μεγάλος τύραννος, τότε ποὺ τὰ εἶχαμε βάλει μὲ τὴν Περσία ὀλίκερη...

— ...Κι' ἀνάψατε τὴ μεγάλη τὴ φωτιά ποὺ ζόντεψε νὰ κάνει στάχτη τὴν Ἑλλάδα.

— Καὶ δίχως ἐμᾶς ἡ φωτιά θ'ἀναβε παληκάρι μου. Ὅσοι καὶ ἂν εἶταν ὁ κόσμος δὲν ὑπῆρχε τόπος νὰ ζήσουν μονιασμένες, ἡ μεγάλη Περσία καὶ ἡ μικρὴ Ἑλλάδα ποὺ ζόντενε νὰ κυβερνήσει τὴν παγκόσμια ἀγορά. Ὁ ἀνταγωνισμὸς εἶταν τέτοιος ποὺ ἔπρεπε νὰ λείπει ἢ μιὰ ἀπὸ τὶς δύο. Κι' ἄς παινέσουμε τοὺς θεοὺς ποὺ νίκησεν ἡ Ἑλλάδα.

Ἦς τόσο δὲν ἔσβυσε καὶ ἡ Περσία ὡς ποὺ θ'ἄπρεπε κατὰ τὰ λόγια σου!

— Ποῦ εἶς' ἀκόμη παληκάρι μου!...

— Λές νὰ ξανασηκώσει κεφάλι ἡ Περσία!

— Ἡ Περσία; ὄχι αὐτή! Τώρα εἶναι ἡ σειρά τῆς Ρούμελης γιὰ νὰ ξεσηκωθεί νὰ βάλει κάτω τὴν Ἀνατολή. Γλυκάθηκε βλέπεις καὶ δυνάμωσε πάρα πολὺ μὲ τὴ νίκη, ὥστε, νὰ μὴ σηκώνει πιά ἀνταγωνιστή. Ἀργὰ ἢ γρήγορα — νὰ μοῦ τὸ θυμηθεῖς ἂν τύχη καὶ πεθάνω ὡς τότε — θὰ βγεῖ κάνας ντερέμπης ποὺ θὰ σηκώσει ἀσκέρι ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, γιὰ νὰ σᾶς πάει ἴσως καὶ πέρα ἀπ' τὸ

Σαγγάριο, γὰ νὰ σᾶς σκορπίσει — ποιὸς ξαίρει — ἀπὸ τὰ Σοῦσα εἶσαμε τὰ Γαβγάμηλα.

— Λὲς νᾶνε ὁ Πειραιᾶς καὶ ἡ Ἀθήνα ποῦ θὰ ἡγεμονεύσουνε στὴν Οἰκουμένη;

— Ποιὸς ξαίρει! Θὰ εἶναι ἡ χώρα ποῦ θὰ τὶς βάλει κάτω ὅλες τὶς ἄλλες. Γι' αὐτὸ βλέπεις κι' ὅσο τρώγεται ἀναμεταξύ της ἡ Ἑλλάδα, ἔχει ἀκόμη ψωμί γιὰ τὴν Περσία. "Ὅμως τὸ μόνο ποῦ σοῦ εὐχομαί εἶναι νὰ μὴν προφθάσουνε τὰ μάτια σου νὰ δοῦν τὴ φρίκη τοῦ προσεχοῦς παγκόσμιου πολέμου. Γιατὶ ἔμεῖς ὁ λαουντζίκος, κἂν νικητὲς κἂν νικημένοι, πάντα καταστραμμένοι βγαίνουμε. Εἴτε Πέρσες εἴτε Ἕλληνες, φτωχοὶ παντοῦ τὰ πάντα, στὴν πλάτη μας ξεσπᾶ τὸ μακελειό. Νᾶσουνα τότες νᾶκουες: οἱ μεγάλοι μας δὲν κάμαν ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς βεβαιώνουν πῶς αὐτὸς πιά εἶτανε ὁ τελευταῖος πόλεμος, πῶς ἔμεῖς πολεμούσαμε ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ δικαίου. "Αραγεσ τὰ ἴδια θὰ ἔλεγαν κι' οἱ Πέρσες στὴ φτωχολογιά τοῦ τόπου τους!...

— Ὡς τόσο, νὰ εἶστε περήφανοι γιὰ τὴ μεγάλη νίκη.

— Τὶ λὲς καλέ! Σωθήκαμε!.. "Ὅποιος δὲν εἶδε τὴ καταστροφή στὴ Μίλητο, — λάχαμε βλέπεις ἴσα ἴσα στὸ σταυροδρόμι τῆς φωτιᾶς—ὅποιος δὲν ἔφαγε κουρμπέτι τῆς προσφυγιᾶς, εὐκολο τῶχει νὰ μιλᾷ γιὰ περηφάνια!

— Ὡς τόσο γλήγορα ξαναπῆρε πάλι ἡ Μίλητο τὸν πάνω δρόμο!

— Θὲς νὰ πεῖς οἱ προὔχοντές μας! Δίκιο ἔχεις. φαίνεται πῶς ἔχουν ἀκόμη τράτος προστά τους, ὅσο δὲ δυναμώνουν οἱ ἄλλες ἀγορές. Μὰ τὶ τὰ θές! Μοῦ φαίνεται πῶς ὁ πολιτισμὸς μας ἔχει κιόλας μεσουραníσει. Θαρρῶ πῶς μάταια πιά θὰ περιμένουμε νὰ ξαναβγεῖ ἓνας Θαλής, ἓνας Ἀναξίμανδρος, ἓνας Ἀναξιμένης. Ὁ Κάδμος

ὁ Ἐκαταῖος, ὁ Διονύσιος ζοῦν βέβαια ἀκόμη μὰ εἶναι μετρημένα τὰ ψωμιά τους. Δὲ βλέπω τί μπορεῖ νὰ περιμένουμε ἀπ' ἐδῶ καὶ μπρός. Ἡ μόνη ἐλπίδα ποὺ ἔχω, — νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια — εἶναι στίς κοζόττες μας. Ἔχουμε τέτοια σχολὴ ποὺ μήτε ποτὲς τὴν ματαεῖδε ἢ Ρούμελη καὶ ἡ Ἄνατολή. Τέχνη, σοφία, γράμματα καὶ γούστο. Σίγουρα δὲν ὑπάρχουν δευτέρες ἔξοδ ἀπὸ τίς Μιλήσιες ἑταῖρες ποὺ ξεσκολοῦν. Μόνο κοίμα ποὺ τὰ καζόμοιρα κορίτσια εἶναι ἀναγκασμένα ν' ἀρχίζουν τὸ στάδιό τους μὲ μισὸ πιάτο σκορδαλιὰ ἢ μὲ καμμιά γούφτα ἑλῆς...

Ὁ Καλλιζλιῆς ποὺ ἀνυπομονοῦσε νὰ περιλάβει τὸν πελάτη, δὲ βάσταξε ἄλλο καὶ πλησίασε τὸ γέρο γιὰ νὰ τοῦ κόψει τὸ βῆχα:

Πάψε τῶρᾶ ἀνθρωπέ μου, τοῦ πῆρες τὰ μυαλὰ τοῦ παληγαριοῦ μ' αὐτὰ σου τὰ πολιτικά.

— Παινᾶω τὴν πατρίδα μας!... διαμαρτυρήθηκε ὁ γέρος.

Κι' ὁ νέος βεβαίωσε τὸν Καλλιζλιῆ:

— Θαῶ νὰ τὸ λέω σὰ γυρίσω στὸν Πειραιᾶ, πὼς μόνο μιὰ Μίλητο εἶναι στὴ γῆς τὴν οἰκουμένη.

Ὁ καπηλιὰς καλοζάρδισε.

— Θαῶ λὲς γ' ἓναν καλὸ λόγο γιὰ τὸ καπηλειό μου! ψέμματα;

Ὡς τόσο δὲν ἄργησε νὰ δείξει κάποιαν ἀγνησυχία:

— Τὸ μόνο ποὺ σὲ παρακαλῶ, ἀγόρι μου, μιλώντας στὸν ἔξω κόσμο γιὰ τὴ Μίλητο νὰ κάνεις τὴ διάκριση. Σημείωσε πὼς, ἐμεῖς ἐδῶ οἱ καλοὶ ἄνθρωποι εἴμαστε τοῦ Κάτω Μαχαλιᾶ. Γιατὶ αὐτοὶ οἱ Πάνω-Μαχαλιῶτες δὲν ξαίρεις τί παλιανθρώποι εἶναι!

Τι ὄχεντρες! Τι φείδια!...

— Τὸ ἴδιο μοῦ εἶπαν καὶ τοῦτοι γιὰ σᾶς.

Σαγγάριο, γὰ νὰ σᾶς σκορπίσει — ποιὸς ξαίρει — ἀπὸ τὰ Σοῦσα εἶσαμε τὰ Γαβγάμηλα.

— Λὲς νᾶνε ὁ Πειραιᾶς καὶ ἡ Ἀθήνα ποῦ θὰ ἡγεμονεύσουνε στὴν Οἰκουμένη;

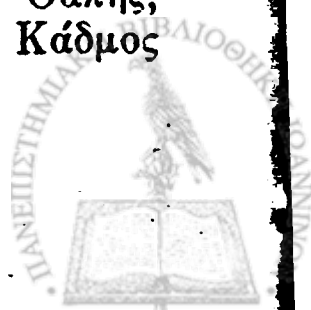
— Ποιὸς ξαίρει! Θὰ εἶναι ἡ χώρα ποῦ θὰ τὶς βάλει κάτω ὅλες τὶς ἄλλες. Γι' αὐτὸ βλέπεις κι' ὅσο τρώγεται ἀναμεταξύ της ἡ Ἑλλάδα, ἔχει ἀκόμη ψωμί γιὰ τὴν Περσία. Ὅμως τὸ μόνο ποῦ σοῦ εὐχόμαι εἶναι νὰ μὴν προφθάσουνε τὰ μάτια σου νὰ δοῦν τὴ φρίκη τοῦ προσεχοῦς παγκόσμιου πολέμου. Γιατὶ ἐμεῖς ὁ λαουντζίκος, κᾶν νικητὲς κᾶν νικημένοι, πάντα καταστραμένοι βγαίνουμε. Εἴτε Πέρσες εἴτε Ἕλληνες, φτωχοὶ παντοῦ τὰ πάντα, στὴν πλάτη μας ξεσπᾶ τὸ μακελειό. Νᾶσουνά τότες νᾶκουες: οἱ μεγάλοι μας δὲν κάμαν ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς βεβαιώνουν πῶς αὐτὸς πιά εἶτανε ὁ τελευταῖος πόλεμος, πῶς ἐμεῖς πολεμούσαμε ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ δικαίου. Ἄραγες τὰ ἴδια θὰ ἔλεγαν κι' οἱ Πέρσες στὴ φτωχολογιά τοῦ τόπου τους!...

— Ὡς τόσο, νὰ εἶστε περήφανοι γιὰ τὴ μεγάλη νίκη.

— Τὶ λὲς καλέ! Σωθήκαμε!.. Ὅποιος δὲν εἶδε τὴ καταστροφή στὴ Μίλητο, — λάχαμε βλέπεις ἴσα ἴσα στὸ σταυροδρόμι τῆς φωτιᾶς — ὅποιος δὲν ἔφαγε κουρμπέτι τῆς προσφυγιᾶς, εὐκολο τῶχει νὰ μιλά γιὰ περηφάνια!

— Ὡς τόσο γλήγορα ξαναπῆρε πάλι ἡ Μίλητο τὸν πάνω δρόμο!

— Θεὸς νὰ πεῖς οἱ προὔχοντές μας! Δίκιο ἔχεις. φαίνεται πῶς ἔχουν ἀκόμη κράτος προστά τους, ὅσο δὲ δυναμώνουν οἱ ἄλλες ἀγορές. Μὰ τὶ τὰ θές! Μοῦ φαίνεται πῶς ὁ πολιτισμὸς μας ἔχει κιόλας μεσουρανίσει. Θαρρῶ πῶς μάταια πιά θὰ περιμένουμε νὰ ξαναβγεῖ ἓνας Θαλής, ἓνας Ἀναξίμανδρος, ἓνας Ἀναξίμένης. Ὁ Κάδμος

ὁ Ἐκαταῖος, ὁ Διονύσιος ζοῦν βέβαια ἀκόμη μὰ εἶναι μετροημένα τὰ ψωμιά τους. Δὲ βλέπω τί μπορεῖ νὰ περιμένουμε ἀπ' ἐδῶ καὶ μπρός. Ἡ μόνη ἐλπίδα πὺν ἔχω, — νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια — εἶναι στὶς κοζόττες μας. Ἔχουμε τέτοια σχολή πὺν μήτε ποτές τὴν ματαεῖδε ἢ Ρούμελη καὶ ἢ Ἀνατολή. Τέχνη, σοφία, γράμματα καὶ γοῦστο. Σίγουρα δὲν ὑπάρχουν δεύτερες ἐξὸν ἀπὸ τίς Μιλήσιες ἑταῖρες πὺν ξεσκολνοῦν. Μόνο κοῖμα πὺν τὰ κακόμοιρα κορίτσια εἶναι ἀναγκασμένα ν' ἀρχίζουν τὸ στάδιό τους μὲ μισὸ πιάτο σκορδαλιὰ ἢ μὲ καμμιά χούφτα ἑληές...

Ὁ Καλλικλῆς πὺν ἀνυπομονοῦσε νὰ περιλάβει τὸν πελάτη, δὲ βάσταξε ἄλλο καὶ πλησίασε τὸ γέρο γιὰ νὰ τοῦ κόψει τὸ βῆχα:

Πάψε τῶρᾶ ἀνθρωπέ μου, τοῦ πῆρες τὰ μυαλά τοῦ παληκαριοῦ μ' αὐτά σου τὰ πολιτικά.

— Παινᾶω τὴν πατρίδα μας!... διαμαρτυρήθηκε ὁ γέρος.

Κι' ὁ νέος βεβαίωσε τὸν Καλλικλῆ:

— Θᾶχω νὰ τὸ λέω σὰ γυρίσω στὸν Πειραιᾶ, πὺς μόνο μιὰ Μίλητο εἶναι στή γῆς τὴν οἰκουμένη.

Ὁ κάπηλας καλοκάρδισε.

— Θὰ λὲς κ' ἕναν καλὸ λόγο γιὰ τὸ καπηλειό μου! ψέμματα;

Ὡς τόσο δὲν ἄργησε νὰ δείξει κάποιαν ἀνησυχία:

— Τὸ μόνο πὺν σὲ παρακαλῶ, ἀγόρι μου, μιλώντας στὸν ἔξω κόσμο γιὰ τὴ Μίλητο νὰ κάνεις τὴ διάκριση. Σημείωσε πὺς, ἐμεῖς ἐδῶ οἱ καλοὶ ἀνθρωποὶ εἴμαστε τοῦ Κάτω Μαχαλιᾶ. Γιατὶ αὐτοὶ οἱ Πάνω-Μαχαλιῶτες δὲν ξαίσεις τί παλιανθρώποι εἶναι!

Τι ὄχεντρες! Τι φείδια!...

— Τὸ ἴδιο μοῦ εἶπαν καὶ τοῦτοι γιὰ σᾶς.

**ΣΤΙ' ΑΝΘΡΩ-
ΠΟΙ: ΕΥΓΕΝΕΙΑ
ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ**

—Σάν πολὺ τὸν ἀκατάδεχτο μᾶς κά-
να.—κατσούφιασεν ὁ κάπελας πὸν μά-
τια εἶχε προσφέρει τῇ γυναῖκα του.
Ἴσως νὰ μὴν ἤξαιρε ὁ Πειραιώτης—
δικαιολόγησεν ὁ γέρος—πὼς σὲ πολιτισμένο τόπο
σάν τὴν Μίλητο, ὅπως δὲν ἔχουνε σκυλιὰ σὶς
πόρτες ἔτσι δὲ βάζουν κλειδονιά καὶ στοὺς γυ-
ναικονίτες.

—Πόσο χρονῶ τὸν κάμεις;—ρώτησε κάποιος
αἰλος.

Κι' ὁ γέρος τὸν ἐχτίμησε: ἴσως νὰ εἶταν καὶ
εἷκοσι πέντε μὰ ἔδαχνε σάν ἔφηβος.

—Τρυφερὸ τὸ μπράτσο σάν κοτόπουλο καὶ τὰ
μούτια δίχως ξίγκι!

—Γιὰ ποιὸν μιλοῦν αὐτοί;—ἐνδιαφέρθηκε ὁ νέος.

—Ἐσένανε ξωτσιαμπλιάζουν—τὸν πληροφο-
ρησεν ὁ κάπηλας.—Τοὺς κάνει βλέπεις ἐντύπωση ἢ
χροκάτη σου γλαμίδα, τὰ μαλακά σου τὰ παπού-
τσια καὶ τὸ σμαράγδι πὸν φορεῖς στὸ μεγάλο δά-
κτυλο. Ὅλα αὐτὰ μαρτυροῦνε πουγγὶ γεμάτο.

—Καὶ μένει τώρα νὰ μᾶς πεῖς τί θὰ ψωνίσεις!

—Δὲν ἦρθε γιὰ ψώνια, μὰ γιὰ κουβέντα καὶ
γιὰ ν' ἀνταμώσει κάποιονε. Ὡς τόσο ἔφερε βόλτα
μὲ τὰ μάτια τ' ἀνδράποδα, πὸν ἄλλα δεμένα κι'
ἄλλα λυτά, ὀλόγυμνα ἢ σκεπασμένα μὲ βρωμερὰ
κουρέμα, ἄλλα κοιτόντανε κατάχαμα κι' ἄλλα στέ-
ζονταν ὄρθια.

—Λιανοπούλι βλέπεις ἀργοντόπουλο. Φτεινο-
δουλιεῖς καὶ μεταχειρισμένα πράματα. Ἄν θὰ μοῦ
δώσεις ὁμως τὴν παραγγελία...

—Δὲν μοῦ χρειάζονται γομάρια!—δήλωσε ὁ ξένος.

Τότες νὰ τοῦ παραγγεῖλει κανένα σκεῦος ἡδονῆς: καμμιὰν ἀράπινα μὲ τὰ μαστάρια τὰ γεμάτα, καμμιὰν κανκάσια μὲ τοὺς καῖμακλίδικους λαγῶνες. Ἔ;

Τοῦ παράγγειλεν ἕναν ἀλείπτη, μὰ χειροδύνημο καὶ νᾶχει τέχνη ἀπαλή!

Σὰν ἄκουσε τὴν παραγγελία, ἕνας μεσόκοπος τῆς διπλανῆς παρέας ἀνασκουμπώθηκε.

—Ἄν ἔχεις βία μουσαφίρη νὰ σ' ἀλείψω λιγουλάκι...

—Εἶσαι ἀλείπτης;—ρώτησεν ἐκεῖνος.

—Θέλω νὰ πῶ, ἐρασιτέχνης ὅταν πρόκειται γιὰ καλόπαιδα, ὅπως ἡ λεβεντιά σου.

—Περίεργο—ἀπόρησεν ὁ νέος!—Ἕνας ἔμπορος νὰ κάνει τὸν ἀλείπτην.

—Νὰ σοῦ πῶ παληκάρι μου. Πρῶτο καὶ κύριο οὔτε ἔμπορας εἶμαι οὔτε κἀπηλας!

—Τρισπερίεργο!—ἀπόρησε ἀκόμη περισσότερο ὁ ξένος. Ἕνας Μιλήσιος πὺ νὰ μὴν ἔμπορευέται!

—Ἄ! μὴ σοῦ φαίνεται παράξενο. Ἐμεῖς οἱ Μιλήσιοι ἢ ἔμπορευομένοι θὰ εἶμαστε...

—...ἦ;

—Ἡ παιδεραστὲς ἀγόρι μου. Τὸ τρίτο ἀποκλείεται! Αὐτὸς εἶναι ὁ κανὼν.

—Ὑπάρχουν καὶ ἐξαιρέσεις.—Μπῆκε στὴ μέση ὁ Καλλικλῆς.

—Κάτσε χάμω φαλακρέ!...—τὸν ἔβαλε στὴ θέση του ὁ μεσόκοπος—Τὸ λοιπὸν μουσαφιρόπουλο τώρα ξαίρεις μὲ ποιὸν μιᾶς, κι' ἂν γουστάρεις ὑπόθεση, ὡς πὺ νὰ σοῦ ρθει ὁ σκλάβος...

—Ὁ λόγος σου μὲ χόρτασε Μιλήσιε—εὐχαρίστησεν εὐγενικὰ ὁ ξένος.

—Λὲς ἔπειτα: εὐχαριστῶ!

—Ὁχι! ὄχι!—χαμογέλασε πρόσχαρα ὁ νέος—
Πάει καιρὸς πὺν τὸζοψα!

—Τόσο νέος;— ἀπόρησε φιλοφρονέστατα ὁ
ντόπιος.

—Ἐμεῖς τὰ Πειραιωτάκια, δὲν τὸ συνηθάμε
καὶ πολὺ!

—Ἄμ' νοιώθει ὁ γαῖδαρος νὰ φάει πλακούν-
τα!—μονομούρισε ἀνάμεσα στὰ δόντια του ἐκεῖνος
πὺν εἶχε ζάμει τὴν πρώτη προσφορά,

—Κάμετε πολὺ ἄσκημα!—μπῆξε στὴ μέση μὲ
τὸ βαρὺ του ὕφος ὁ γέρος.—Τώρα καταλαβαίνω
γιατὶ δὲν ἔβγαλε ἀζόμη κανέναν Ὀλυμπόνικη ὁ
Πειραιᾶς.

—Οὔτε τὰ χρόνια μᾶς πῆραν, οὔτε ὁ καιρὸς
ἐπείγει ὡς τὴν προσεχῆ Ὀλυμπιάδα—φρόντισε νὰ
μπαλώσει τὴ γκάφα ὁ Καλλιζιῆς.

—Ὁ Θαῖῆς ὁ πατριώτης μας δὲ θὰ μιλοῦσε
πὺν φρόνιμα—παραδέχτηζεν τώρα ὁ γέρος.

—Ποιὸς εἶσαι ἐσὺ καὶ ἀνακατεύεσαι ὦ! γέρο;

—Παράλειψη τοῦ γάπηλα, παιδί μου, πὺν δὲ
στό εἶπε ἀζόμη.

—Ἡμαρτον!—ὁμοιόγησε ὁ καταστηματοῦρχης.

—Πρὸ πάντων μάλιστα ὅταν στοῦ Καλλιζιῆ τὸ
μαγαζὶ μόνο τὸν καιρὸν κόσμον βροῖσκεις.

—Ἐνας καὶ ἕνας οἱ πελάτες μου ὦ! ξένε. Ὁ
σεβάσμιος ἀπ' ἐδῶ εἶναι ὁ Φιλόπαις ὁ τῆς Μιλή-
του, ὁ διάσημος παιδοτρίβης.

—Ἡ φήμη του ἔφθασε ὡς καὶ στὸν Πειραιᾶ—
βεβαίωσεν ὁ ξένος.

—Πῶς θὰ μπορούσε νὰ εἶταν καὶ ἄλλοιῶς, ἀ-
φοῦ δυὸ γενεὲς περάσαμ' ἀπ' τὰ χέρια του. Καὶ ἴ-
σως νὰ βαστοῦν ἀζόμη τὰ ζότσα του καὶ γιὰ τρί-
τη. Ὁ ἄλλος ὁ διπλανὸς του, Μιλήταγόρας ὁ ὑπο-
κριτῆς μὲ τ' ὄνομα. Καὶ κείνος κεῖ ὁ τοῦ Ἀλκί-
φρονος Ἀνδροσθένης, ἔντιμος καὶ εὐπόλυτος
σωματέμπορας, πὺν προμηθεύει στὰ καλύτερα κα-

πληαῖα τῆς Μιλήτου. Τοῦτος πάλι ὁ κοκκινοτριχὴς Δημόφιλος ὁ τοῦ Ξενοκράτους, μέγας εἰεργέτης τοῦ λαοῦ καὶ προστάτης τῆς φτωχοιογιᾶς, δίκαιος μεταξὺ τῶν δικαίων, καὶ τοκογλύφος τὸ ἐπάγγελμα πὺν δανεῖζει μόνο μὲ τὰ τριάντα στὰ δέκα καὶ γὰ δνὸ ὀλόκληρα φεγγάρια.

Ἄλλες προσωπιζότητες βρισκόντανε στὶς παρέες.

—Ἐκεῖνος κεῖ πὺν ἀλλοθοῖζει, Κιέων ὁ νεώτερος, ἐπαγγελματίας σοφιστῆς πὺν στὸ πρῶτο ἡμιχρόνιο μιᾶς κλεψύδρας μπορεῖ νὰ σοῦ ἀποδείξει ὅτι ἐσὺ δὲν εἶσαι ἐσὺ ἢ νὰ σὲ πείσει ὅτι ὁ ἥμιος εἶναι χρύσος ἢ πῶς τὸ βέλος πὺν πετὰ δὲν κινεῖται, ἢ ὅτι ἀκόμη ἔχεις κέρατο ἢ τὸ πράσινο τὸ βγάξει ἄσπρο ἢ μαῦρο, ἀναλόγως πὺν σοῦ συμφέρει!

—Καὶ κείνος κεῖ μὲ τὸ κομμένο δάχτυλο;

—Δὲ θὰ τὸν ἔπιανε τὸ μάτι σου! Κάτοχος τριῶν πορνείων καὶ ξακονστός γὰ τὸ ζάρι πὺν παίξει. Μ' αὐτὸ τὸ σακάτικο χέρι πὺν βλέπεις σοῦ φέρνει ντόρπια δέκα δεκαπέντε φορές ἀπανωτά. Πολλοὶ κλητήθηκαν νὰ παραβγοῦν μαζί του, ὅμως ἄφησαν τὰ βραζόζωνά τους στὸ παιχνίδι. Εἶταν ἀκόμη κ' ἕνας γιαιρός πὺν ἀνάσταινε νεκρούς κ' ἔκανε τοὺς κοιιτροδόντες νὰ μασοῦν ἀναμένα κάρβουνα.

—Κι' ὁ Θεογένης πὺν βλέπεις δίπλα στὸ παθᾶρι εἶναι, μπορεῖ νὰ πῶ δίχως ὑπεροψία, ἢ δόξα τοῦ κληηλείου μου. Σεσημασμένος λοπωδύτης!

—Τι πάει νὰ πεῖ αὐτό;

—Εἶναι μιὰ εἰδικότητα πὺν τῆ σπουδάζουνε στὴ Σπάρτη.

Θὰ μποροῦσε ἀκόμη νὰ τοῦ πεῖ καὶ γὰ τίς πελάτισσες του. Δυστυχῶς ὅμως τούτη τῆ στιγμή δὲν εἶταν στὸ μαγαζὶ παρὰ μόνο ἀσήμαντες πατρομένες γυναῖκες ἂν καὶ ἀρχοντοπούλες.

—Δὲν ἀξίζει τὸν κόπο!— παρατήθηκε ὁ νέος.

—Αὐτὸ λέω κ' ἐγὼ— παραδέχτηκε ὁ κληηλίας—

ὅμως γὰρ τοὺς ἀρσενικοὺς πελάτες μου δὲν μπο-
ρεῖς νὰ πεῖς...

—Ἐξ ἄλλου, κάποιο τέτοιο πρόσωπο ἦρθα ν'
ἀνταμώσω στὸ καπηλειό σου. Ἐγὼ συστατικὰ ἀ-
βάκια γι' αὐτόν.

—Ἄν εἶναι πρόσωπο ἀξίας ἀσφαλῶς πελάτης
μου θὰ εἶναι. Ν' ἀκούσω τ' ὄνομά του;

—Ἀξίος...

—Γιὰ τὸν πατέρα τῆς κοκοτίτσας λές, ποὺ ἐπέ-
τυχε στὶς ἐξετάσεις; Θαρθεῖ τὸ δίχως ἄλλο. Γιατὶ
σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο, τὶς πρῶτες εἰσπράξεις τῆς
κόρης του, θὰ τὶς διαθέσει σὲ ψώνια γιὰ τὸν ἑαν-
τό του. Μιὰ μικρούλα σκλάβο, ὅσο χρειάζεται ἀ-
γορῆ γιὰ τοὺς ἠλικιωμένους, δὲν εἶναι ποτὲ πε-
ριττή. Πρέπει ὅμως νὰ σοῦ πῶ καὶ τοῦτο: Πρό-
σεχέ τον. Τὸ παραπαίρνει πολὺ ἀπάνω του. Καλὸς
ἄνθρωπος, δὲ σοῦ λέω, μὰ λίγο φαντασμένος. Ἄ-
πὸ τώρα ἀκόμη θαρρεῖ πὼς ἡ κόρη του εἶναι ἡ
πιὸ μεγαλύτερη πόρνη τῆς Μιλήτου! Γιὰ φαντά-
σου!

—Γι' αὐτὸν τὸν φαντασμένον τὸν Ἀξίον μι-
λάτε;—ρώτησε ὁ Κλέων.

—Τὶ τὸν νοιάζει;

—Πῶς νὰ μὴν τότε νοιάζει ἀφέντη, ποὺ πάει νὰ
σκάσει ἀπ' τὸ κακό του.

—Ἐχει κι' αὐτὸς καμμὴν κοκόττα κόρη;

—Ἐχει κάτι καλλίτερο, κάτι λεπτότερο, θέ-
λω νὰ πῶ, καὶ πιὸ ἀριστοκρατικό.

—Νὰ τ' ἀκούσω!—ἀνυπομόνησε μὲ περιέργεια
ὁ ξένος.

—Ἐχει ἓνα γιὸ—καλλίτερος ἀπὸ σένα νὰ μὴ
γίνει—ποὺ τὸν βλέπουν οἱ μερακλήδες καὶ τρέχουν
τὰ σάλια τους. Βέβαια δὲν σοῦ λέω: Θετικὰ κέρδη
δὲν μπορεῖ νὰ περιμένει, ὅπως ὁ Ἀξίος ἄς ποῦ-
με ἀπ' τὴν κόρη του. Ἡ ὑψηλὴ τέχνη βλέπεις, δὲν

ἔγινε ἀκόμη ἐπέγγελμα. ἼΑΣ εὐδοκίουν οἱ Θεοὶ νὰ μὴ γίνεῖ ποτέ. Μὰ τὶ νὰ κάμεις τὰ κέρδη σ' αὐτὴν τὴν περίστασι, ὅταν ἔχεις τὴν ὑπόληψη, τὸ μεγαλειο...

—Πολλοὶ τὸ χοῆμα ἐμίσησαν, τὴν δόξαν ὅμως οὐδεὶς...

—Ἐ! ἀπ' αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ Κλέων, εὐτυχῆς καὶ δαχτυλοδειχνόμενος πατέρας ἑνὸς τέτοιου ἔφηβου.

Καὶ γὰρ νὰ κομπλιμεντᾶρε προφανῶς τὸν Κλέωνα, ὁ κάπηλος ρώτησε φωναχτά :

—Ὡ ἄνδρες πελάτες! Δὲν φάνηκεν ἀκόμη ὁ ὠραῖος ἼΑγης, ἰσότιμος μὲ τὸν Θεῖο Γανυμήδη;

—Ἄν εἶχε φανεῖ, θὰ τὸν ἔβλεπεν ὁ κόσμος ὅλος καὶ σὺ μαζὺ ὦ Καλλιζῆ, κοιλαρᾶ καὶ λιγνοπόδαρε!

Τὸν ἀποπῆρε ὁ περήφανος πατέρας.

—Δὲν ἔρχεται ποτὲ ἀρχετὰ ἀργά...—μουρμούρισε κάποιος δυσσαρεστημένος.

—Γεροντοπαλιήκαρο εἶναι αὐτὸς ὁ Θεῖστος—ἐξήγησεν ὁ ἔμπορος.

Κι' ἀμέσως ἠ κομβέντα γενικεύθηκε.

—Θὰ εἶναι ἀκόμη στὴ δημόσια παλαίστρα μὲ ἄλλους γυμνασιόπαιδες!—ὑπόθετε ὁ ἕνας.

—Ὁ ἼΑγης φοιτᾶ στὸ ἰδιωτικὸ γυμνάσιο τοῦ Θεαγόρα!...—πληροφόρησεν ὁ πατέρας.

—Ἴσως νὰ λούζεται ἀκόμα στὰς θέρμας—ὑπελόγησεν ἕνας ἄλλος.

—Πῶς ἄσκημαὶ τὸν παρακολοῦθεῖς—παραπονήθηκε ὁ πατέρας—κι' ἀκόμη χειρότερα εἶσαι πληροφορημένος. Ὁ ἼΑγης παίρνει τὰ θαλάσσια λουτρά του σὲ μιὰν ἀπὸ τὶς τρεῖς Τραγασαίας νησίδας: στὴ Λάδη, μαζὺ μὲ τοὺς καθηγητῆς του.

—Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἐκεῖνο ποὺ θέτει σὲ δοκιμασία τὰ γεροντάματά μου—μελαγχόλησε ὁ παι-

δοτρίβης Φιλόπαις. Ὡς τόσο νει. Τόσο εὐχαριστήθη-
 τὴ μαρτυρία τῶν Θεῶν—μέγ^{ιστη} ἔξη; ὡς πού νάρθῶ ἴ-
 ρακολουθῶ στίς ἐκδρομές τοῦ. ἰ... του ὅλος ὁ κό-
 χέστερες στιγμές γιὰ μένα ἢ ζωή, γέρικα αὐτὰ μάτια, καμαρώνουν τὸ κα...
 ἀγαθὸν ἐνσαρκωμένο στὸ ἄψευχο σῶμα τοῦ Ἰ^ησε κ^υ
 ἔφηβου, πού ὀλόγυμνο καὶ ξαπλωμένο ἀνάσκελα
 παίρνει τὸν ἀερόλουτρό του. Καὶ πρέπει νὰ τὰ
 βλέπεις, παμφίλτατε Κλέων, πῶς τρέμουν τ' ἀγα-
 μνὰ αὐτὰ χέρια πού, ὡς τόσο ἔτριψαν κ' ἔτριψαν
 νεανικὰ κορμιά, ὅταν παραδίνεται ὁ ἔφηβος γυιός
 σου στὰ χάρδια τοῦ θαλάσσιου ἀφροῦ, καὶ πλησιάζω
 τότες τὴν ἐγκαταλειμένη θέση του. Καὶ χαϊ-
 δεύω ἀπαλῶ τ' ἀποτυπώματα πού ἀφιναν οἱ θε-
 σπέσιοι γλουτοὶ τοῦ στὴν ἄμμο...

—Εἴσουν πάντα καλός—εὐχαρίστησεν ὁ πατέ-
 ρας—καὶ πάντοτε λεπτὸς στὰ γούστα σου, ὦ! κο-
 σμοξάκουστε παιδοτρίβη!

—Ὑπερβολές!—διαμαρτυρήθηκε ὁ Φιλόπαις.

—Διόλου!—ἐπέμεινε ὁ Κλέων—Ἄν λησμονή-
 σεις πῶς ἐγὼ ὁ ἴδιος μεγάλωσα στὰ χέρια σου καὶ
 στὰ γόνατά σου...

—Πῶς νὰ τὸ λησμονήσω ὦ! Κλέων, ὅταν ἐγὼ
 σὲ διέπλασα. Ἐγὼ πρῶτος ἐξιχνίασα τὴν καρδιά
 καὶ τοὺς νεφρούς σου. Ὅμως ἄλλοι καιροὶ τότες
 ἄλλα ἦθη! Ὅπως θὰ θυμᾶσαι καλά, μὲ σένα δὲν
 ἀρκούμενα νὰ χαϊδεύω τ' ἀποτυπώματα τῆς ἄμ-
 μου. Καὶ μπορεῖς νὰ τὸ καυχιέσαι αὐτό.

Ἴσως νὰ ἐξακολουθοῦσε πολὺ ἀκόμη αὐτὴ ἡ
 κουβέντα. ἂν τὴ στιγμὴν ἐκείνη δὲν ἔμπαινε, ἓνας
 ψηλὸς καὶ ἀπελπιστικὰ ἀδύνατος σαραντάρης. Φο-
 ροῦσε ἓνα παρδαλὸ ἱμάτιο, καὶ φαινότανε τὰ
 λιγνὰ τριχερά του μπούτια, τὸ μαλλιαρό του στῆ-
 θος καὶ τὰ λιπόσαρκα μπράτσα του.

σιωπή. Κάμποσοι χαιρέτησαν! ἔγινε ἀκόμη ἐπέγγελμα. ὡς ὁ Ἀξίοχος, ὁ εὐπόλητος μὴ γίνει ποτέ. Μὴ ἐὰρ ἴς παξιμάδας.

τὴν περίστασιν ἅστὰ μᾶτια πού με βλέπουνε!—χορδῶ-
εἶο... ..ε καὶ φούσκωσε.—Χαρὰ στοὺς φίλους πού με
χαίρονται, καὶ εἶθε νὰ εἶμαι πάντα καρφὶ στὸ μᾶτι
τῶν ὀχτρῶν...

Χαμογέλασε καλόκαρδα σὲ μερικὸς κ' ἔπειτα
κατσούφιασε σὰν πῆρε τὸ μᾶτι του τὸν Κλέωνα. Ὅταν
ὅμως γύρισε καὶ εἶδε τὸν Ἀνδροσθένη τὸ σωμα-
τέμπορα, τὰ ξύνισε τόσο πού, ὅλοι περίμεναν νὰ ξε-
σπάσει ὁ καβγάς. Εἶχε κιῶλας σηκώσει τὸ πόδι του,
ἔτοιμος νὰ ξεφυσίσει στὰ μούτρα τοῦ ἐχθροῦ γιὰ
νὰ τὸν προσβάλει. Ὁ Καλλικλῆς δὲν ἤθελε φα-
σαρίες στὸ μαγαζί του. Μπῆκε στὴ μέση μὲ τὴ
γλυκειὰ του γλῶσσα.

—Θὰ ἔρχεσαι βέβαια γιὰ ψώνια ὦ Ἀξίοχε...
Φαίνεται πὼς ἡ ἄξια καὶ προκομμένη κόρη σου εἰ-
σέπραξε κιῶλας τὴν πρώτην πορνικὴν ἀμοιβή...

—Ἡ κόρη μου, μόλις χθὲς πῆρε τὴν ἄδεια ἐ-
ξασκήσεως—ἀπάντησε σοβαρά.—Καὶ μεθαύριο ἀ-
κριβῶς θὰ με δεῖς μπροστά σου Καλλικλῆ, σὰ θᾶρ-
θω νὰ σὲ χαιρετίσω μὲ τὸν παρῶ στὸ χέρι!

Ὁ τοῦ Ξενοκράτους Λαόφιλος, κέντρισε μὲ
τρόπο:

—Δὲν μοῦ λὲς Ἀξίοχε, πατέρα πόρνης...

—Διπλωματούχου!—συμπλήρωσε κείνος.—Πα-
ρακαλῶ νὰ γίνεται ἡ διάκριση, κ' ὄχι κολιὸς καὶ
κολιὸς ἀπ' τὸ ἴδιο βαρέλι!

—Ἄν δὲν μοῦκοβες τὸ λόγο θὰ τὸ εἶχα προσ-
θέσει. Δὲ μοῦ λὲς ὅμως· κανεὶς ἀπ' ὅλους αὐτοὺς
πού πλάγιασαν μὲ τὴν κόρη σου γιὰ τὶς πραχτικὲς
τῆς ἀσκήσεις, δὲ τῆς φιλοδώρησε τέλος πάντων
κάτι ;...

—Ἄν δὲ τ' ἀπαγόρευε αὐτὸ ἡ σεβαστὴ Πρυτα-

νεία, ἀσφαλῶς θὰ εἶχε γίνει. Τόσο εὐχαριστήθηκαν οἱ κριτικοί. Κι' ἀπόδειξη; ὡς πὺν νάρθῶ ἴσαμε δῶ, ἔβγαινε ἀπ' τὰ μαγαζιά του ὁλος ὁ κόσμος, νὰ μοῦ πεῖ τὰ συγχαρίκια...

Σ' αὐτὸ ἐπάνω ὁ Ἀνδρσοσθένης ἄρχισε κάτι δυνατὰ ρεψίματα. Καὶ παρὰ τρίχα νὰ ξανάρχιζεν ὁ καρβιάς.

—Γιατὶ δὲ χονεύονται;—ρώτησ' ὁ νέος.

—Γιατί—ἐξήγησε ὁ Καλλιζιλιῆς—ὁ τοκογλύφος, σὰν προύχοντας, εἶταν μέλος στὴν ἐλανόδικο ἐπιτροπὴ τῶν καλλιστείων πὺν ἔγιναν στὸν Ἀνθιστεριῶνα μήνα. Καὶ ψήφισε ὑπὲρ τῆς Θαρηγίας.

—Ποιὰ εἶναι τούτη;

—Μιὰ ἐπίσης ἀπόφοιτος τῆς Σχολῆς, μὰ ὠραῖο κορίτσι.

—Ἡ Ἀσπασία δὲν εἶναι ὁμορφη;

—Ὁμορφη δὲν μορεῖς νὰ τὴν πεῖς. Ἔχει, δὲ σοῦ λέω, λεπτὰ χαρακτηριστικά. Θυμίζει ἔφηβο. Καλὴ ὠρα μάλιστα θὰ σοῦλεγα πὺς σοῦ μοιάζει ἀρκετά...

—Αὐτὸ θὰ εἶταν ἀρκετὸ γιὰ νὰ παιρνε τὸ πρωτεῖον...

—Δηλαδή σοῦ μοιάζει ἀλλά...

Στὰ ρεψίματα τοῦ Ἀνδρσοσθήνη, ὁ Ἀξίοχος εἶχε κιόλας ἀρχίσει ν' ἀπαντᾷ μὲ βροντερᾷ ξεφυσίματα.

Προσβολὴ στὴν προσβολή.

Μὰ ἐνῶ ὁ πρῶτος κατάφερνε νὰ ρεύγεται ἐπ' ἄπειρον, ὁ ἄλλος εἶχεν ἐξαντληθεῖ, ἔτσι, πὺν μάταια καὶ δίχως ἀποτέλεσμα ἐξακολουθοῦσε νὰ χτυπᾷ τὴν κοιλιά του.

Οἱ παρέες γελοῦσαν καὶ τὸν πείσμοναν. τὸν ἐνεθάρορναν εἰρωνικά:

—Ἄϊντε ντέ! Ἀξίοχε!... Ἄϊντε ἀμόλα του!..

—Ἄν πρόκειται νὰ ἐξακολουθήσεις νὰ δέρνεις

τὴν κοιλιά σου—μπῆκε πάμ στὴ μέση ὁ καταστη-
ματάρχης—δέρνε τὴν ὄσο σου γουστάρει. Μὴν ἀ-
πλώσεις ὄμως χέρι πάνω στὸν τοκογλύφο, γιατί
θὰ καταφύγω στοὺς ἀντινόμους!

—Θὰ μοῦ ἀποπιλόσουν τὸ ὄσχεον οἱ ἀστυνόμοι
σου!... Ἄν εἶταν ἀστυνόμοι ἄς πρόσεχαν ποιοὶ
πῆραν μέρος στὴν ἑλλανόδικο ἐπιτροπή.

Ὁ Ἀνθροσθένης ποῦ ἔπαψε γὰ μιά στιγμὴ
νὰ ρεύγεται:

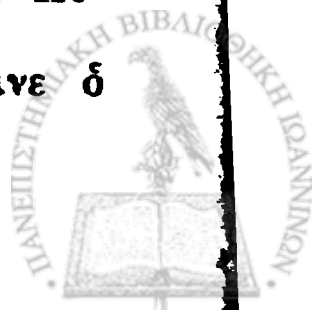
—Νὰ πάρεις τὸ λόγο σου πίσω Ἀξίοχε! Ἡ
ἐκλογή τῆς Θαρρηλίας ἔγινε ὁμόφωνα. Πρῶτος
ψήφισεν ὁ Δήμαρχος...

—Ὅσο νοιώθει αὐτὸς ὁ γέρος κρονόλιρος.
ἄλλο τόσο νοιώθεις καὶ σὺ ἀπὸ ὀμορφιές. Μωρέ!
τὴν καλοκνττάξτε τὴν κόρη μου; Τὰ στήθη τῆς
καλὰ καλὰ δὲν τὰ μαλάξτε! Ἄς τὴ βάζετε νὰ σᾶς
κάμει τζιὺβέδες, καμώματα, τσακίσματα... Τὴν ξα-
πλώσατε στ' ἀνάσκελα; Τὴν πήρατε στὰ μπρού-
μιτα; Τὴν εἶδατε πῶς φέρνεται μέσα στὸν καλὸ
κόσμο! Συζητήσατε μαζί τῆς; Νοιώσατε πῶς ξαί-
ρει γλῶσσες;... ἔξὸν ἀπ' τὴν Ἰωνικὴν, τὴν Ἀττι-
κὴν, τὴν Δωρικὴν, τὴν Χαλδαϊκὴν καὶ τὴν Ἀρα-
μαϊκὴν...

—Χαρὰ στὶς γλῶσσες!—κοροΐδεψεν ὁ ἄλλος—
Ἑβραϊκά καὶ Ἀρμένικα! σάμπως νὰ ἤξαιρε Σαν-
σκριτικά! Κι' ἔπειτα φίλε μου, ἐδῶ δὲν πρόκειται
γὰ γνώσεις μὰ γὰ ὀμορφιά.

—Βρέ, ξαίρατε πῶς ἡ καινούργια μόδα δὲν εἶ-
ναι πὰ οἱ στρομπουλές καὶ οἱ νταρντάνες, σὰν τὰ
πλαχούντια τὰ παραγεμιστὰ μὲ μέλι καὶ καρύδι,
μὰ οἱ λεπτοκαμωμένες, ποῦ νὰ θυμίζουν ἔφηβο!...
Ἔ; Καὶ μὲ τί μοῦτρα θὰ μᾶς ἀντιπροσωπεύσει
αὐτὴ ἢ ἄλλη στὰ Πανελλήνια Καλλιστεία τῆς Κο-
ρίνθου;

—Ὅμως θὰ μοῦ τὸ θυμηθῆτε—ἐπέμεινε ὁ

Ἄνδροσθένης—πῶς καὶ στὴν Κόρινθο θὰ τὴν ἐκλέξουν βασίλισσα τῆς Καλλονῆς τῆς ὑψηλίου.

—Ἄν πέσει καὶ κεῖ τὸ χρῆμα ὅπως κ' ἐδῶ...
—μπῆκε τώρα στὴ μέση κάποιος ἄλλος παίρνοντας τὸ μέρος τοῦ Ἀξίοχου!

—Αὐτὰ τὰ εἶπαν καὶ τὴν ἄλλη φορά!...—εἶπε σοβαρὰ ὁ σεβάσμιος γέρος, καὶ χέρι χέρι μὲ τὸν τοκογλύφο πῆγαν ὡς τὴν πόρτα, θυμωμένοι. Σήκωσαν τὸ ἱμάτιό τους, τοὺς κατούρησαν ἀπὸ μὰ στάλα ὄλους, κ' ἔφυγαν.

**ΓΥΜΝΑΣΙΑ
ΚΑΙ ΠΑΡΘΕ-
ΝΑΓΩΓΕΙΑ**

Τότες ὁ Ἀξίοχος πῆρ' ἓνα σκαμνὶ καὶ
κάθησε δίπλα στὸ μουσαφίρη. Τὸν κοί-
ταξε καλὰ καλὰ :

—Μοιάζεις τῆς κόρης μου!

—Ἴσως ἢ κόρη σου νὰ μοῦ μοιάζει.

—Δὲν μοῦ λὲς ἀρχοντόπουλο, μπᾶς καὶ καμμιὰ
φορὰ ἤρθε ἡ μάννα σου κατὰ τὴ Μίλητο;

—Ἡ μάννα μου ὄχι! Ἀλλὰ ὁ πατέρας μου, ναί!

—Ἀρπαχτην Ἀξίοχε!—γέλασαν οἱ ἄλλοι.

—Καὶ μὴν ἀμφιβάλλεις—πρόσθεσεν ὁ νέος—
γιατὶ θὰ σοῦ πῶ ἀμέσως πῶς πατέρας μου εἶναι ὁ
φίλος σου ὁ Ἐργοτέλης.

—Καὶ σύ σαι ὁ Ἀλκίφρων ὁ μπάσταρδός του;
Χαίρω πολὺ.

—Εἶμαι ὁ Ἀλκίφρων ὁ νόμιμός του γιυός.

Ἀλλοῦ αὐτά.

Τοῦ τὸ εἶχε μηνύσει ὁ Ἐργοτέλης πῶς ἡ πόρνη
ἢ Κλεαρίστη ἢ Σαμιώτισσα ἔκαμε τὸ γυὸ μαζύ του,
μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου.

—Δὲ συνηθοῦσε νὰ λέει ψέμματα ἡ μάννα μου
ἢ Κλεαρίστη, πόρνη περιωπῆς μὲ τ' ὄνομα...

—Ἀνώφελα καυχίεσαι γιὰ τὸ σοῖ σου, ὦ νέε!...
Γιατὶ ἂν εἶτανε κοκότα πολυτελείας ἡ μάννα σου,
δὲ θ'ἄπαιρνε ποτὲ τὸν Ἐργοτέλη, πὺ βρωμοῦσε τὸ
χνῶτο του ἀπ' τὴν πείνα.

—Θέλεις νὰ λησμονεῖς ὅτι ὁ πατέρας μου εἶ-
ταν τυχοδιώχτης!

—Πρόκοψε λοιπὸν ὁ φίλος μου ὁ ἀγαπητὸς
στὰ κόλπα του;

—Ὅσοι καταπιάστηκαν μὲ τὴν καπηλεία προό-
δεσαν. Ἀρχισε ἀπὸ πειρατῆς, καθὼς ξαίρεις, ἔγι-

νε ιεροκάπηλος, κ' ἔπειτ ἀναδείχτηκε ἔμπορος.
Τότες πῆρε τὴ μάννα μου σὲ γάμου κοινωνίαν.

— Ἀδύνατο αὐτό, γιατί εἶτανε ξένη.

— Ὅπως τὸ λέω εἶναι. Γιατί δὲν εἶχαν ἀκόμη ψηφιστεῖ οἱ ἀπαγορευτικοὶ νόμοι.

Μιά φορά, ἀπὸ πλούσιο φίλο κάτι εἶχε νὰ περιμένει ὁ Ἀξίοχος. Καὶ γλύκανε τὸ λόγο του :

— Ἡρθεσ βέβαια γιὰ ἀγορές; ἴσως ψάρια παστά, ἴσως τριανταφυλλόλαδο... Ἡ μήπως γιὰ μεταφορές καὶ γιὰ λογαριασμὸ τρίτου;... ὁπότε θὰ τὰ βρεῖς μπαστούνια!

Γιατί ὁ Δῆμος τῆς Μιλήτου, πού διέθετε ἑκατὸ τριῆρεις, ἔσπασε τὶς τιμές, νὰ συναγωνιστεῖ τοὺς ξένους.

— Αὐτὸ ἐνδιαφέρει τὸ ναύαρχο μας. Ἐγὼ μιὰ φορά ἦρθα ν' ἀποτελειώσω τὶς σπουδές μου στὴ Μίλητο.

— Παινῶ τὴν ἀπόφασή σου νέε, ἂν ἴσως ὅμως κ' ἔφερες συνάλλαγμα μπόλινο.

— Μ' ἄνοιξε ὁ Ἐργοτέλης πίστωση στὸ Ἱερό τοῦ Δινδυμαίου Διός!

— Ἐν τάξει τὰ πράματα! Καὶ θὰ φοιτήσεις ἴσως στὰ κοσμοξάκουστα γυμνάσιά μας γιὰ νὰ σπουδάσεις τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν;

— Σχόλασα δυὸ μέρες τώρα στὸ τρίτο δημόσιο γυμνάσιο κ' ἔχω μιὰν ἀμυδρὴν ἰδέα, γιὰ τὸ πῶς διδάσκεται τὸ καλὸν καὶ τ' ἀγαθόν.

— Ἐξὸν ἀπ' τὰ δημόσια ἔχουμε καὶ ἰδιωτικὰ γιὰ τ' ἀρχοντόπουλα.

— Σχόλασα καὶ κεῖ! Ἀπ' αὐτοῦ κι' ἂν βγαίνεις κόσκινο ἐπὶ... καλῶ καὶ ἀγαθῶ, φυσικά! Πῆγα στοῦ Φίλανδρου τὴν ἰδιωτικὴ παλαίστρα καὶ εἶδα τοὺς γυμνασιόπαιδας ἐπὶ τὸ ἔργον. Γυμνοί, τσιτσίδι, παίζανε στὸ πένταθλο. Εἶδα τὸν κοιλαρᾶ τὸ γυμνασιάρχη, πῶς ὀδηγεῖ τὴν πάλη μὲ τὸ μπαστούνι στὸ χέρι

— Ἐννοια σου καὶ περισσότερο τὰ χαϊδεύει τὰ παιδιὰ παρὰ τὰ χτυπᾷ. Τοὺς δίνει καὶ καραμέλλες...

— Κατάλαβε πὼς εἶμαι ὑποψήφιος κ' ἤρθε νὰ παινέσει τὴν παιδαγωγική του. Διατείνεται πὼς καλλίτερον παιδοτρίβη ἀπ' αὐτὸν δὲν μεταεῖδε ἢ Μίλητο. Μὰ φίλε μου, τὴν ὥρα τοῦ μαθήματος, τί θέλει ὅλη ἐκείνη ἢ γαλαρία, ἢ μαρίδα, τὰ ξεβράκωτα, οἱ μουστακαληδες μὲ τὸ βαρὺ τὸ βλέμμα, κ' οἱ ἀκόλαστοι γέροι, κουβαριασμένοι στὶς ξύλινες βαθμίδες τῶν θεωρείων ;

— Καλὰ τέλος πάντων ἢ μαρίδα, μὰ γιὰ τοὺς γενάτους, δὲν κατάλαβες ;

— Ναὶ ἀλλά, στὸ γυμνάσιο ;

— Ἄμ' ποῦ θές ;... στὸ πηγᾶδι μέσα ;

— Γιὰ ν' ἀπαντήσω λοιπὸν στὸ ρώτημά σου, ὦ φίλε τοῦ πατέρα μου : ὄχι ! Δὲ θὰ σπουδάσω, τὸ καλὸν καὶ τ' ἀγαθόν. Ἄς μοῦ λείπει ! Ὁ Ἔργο-τέλης, ἀκριβῶς γιατί πέρασεν ὁ ἴδιος, διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου, δὲ θέλει νὰ βγάλει γιὸ κύναιδο !

— Μπράβο στὸ καλὸ μου φίλο.

— Εἶσαι ὁ πρῶτος ὦ Ἀξίοχε, μεταξὺ ὅλων τῶν Μιλησίων, πὺν κατηγορεῖς τὸ ἔθιμο αὐτὸ τῆς πατρίδας σου.

— Ξεχνᾷς νέε, ὅτι ἔχω κόρη πόρνη, πὺν μπορεῖ καὶ νὰ γίνῃ ἐταῖρα μὰ μέρα. Ξεχνᾷς πὼς ὁ συναγωνισμὸς τῶν ἐφήβων θὰ μᾶς καταστρέψει ἂν ἐξακολουθήσει αὐτὴ ἢ κατάστασις τῆς ἀρσενοκοιτίας.

— Ὄταν, θὰ διαβάσεις τὴν ἀβακίδα πὺν σοῦ χάραξε ὁ πατέρας μου, ὁ ἀντωγωνισμὸς αὐτός, θὰ σὲ τρομάζει πολὺ λιγώτερον.

Ἔβγαλε ἀπ' τὸν κόρφο του μίαν πλάκα καὶ τοῦ τὴν ἔδωσε.

Ὁ Ἀξίοχος τὴν πῆρε καμώθηκε πὼς τὴν διαβάσει, ὅταν ὁ νέος χαμογέλασε,

—Ἐπίτρεπέ μου νὰ σοῦ πῶ πῶς τὴν κρατᾶς ἀνάποδα.

—Τὸ ἴδιο κάνει. Καὶ ἴσα νὰ τὴν κρατοῦσα δὲ θὰ διάβαζα περισσότερο.

—Νὰ σοῦ τὴ διαβάσω ἐγώ—προσφέρθηκε ὁ ξένος.

—Σπολάτη!—ἀρνήθηκε—ὅταν ἔχω κόρη ξεσκολισμένη δὲν μοῦ χρειάζονται διπλοὶ γραμματικοί. Δὲν μοῦ εἶπες ὅμως τὸ εἶδος τῶν σπουδῶν ποὺ ἤρθες νὰ κάμεις. Ἴσως τὴν μουσική, τὴν ποίηση καὶ τὶς εἰκαστικὰς τέχνες;

—Αὐτὰ δὲ γεμίζουν ἀκόμη τοὺς μπεξαχτᾶδες στὴν πατρίδα μας!

—Ἴσως τὴ γραμματική, τὴ σοφιστική καὶ τὴ γεωγραφία;

—Φοίτησα σὲ καλοὺς γραμματικούς στὰς Ἀθήνας, σὲ δυνατοὺς σοφιστὰς, καὶ τὰ ταξείδια ποὺ κάνω εἶναι τὸ πρὸ ζωντανὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας.

—Θὰ πᾶς τότε γὰρ καμμὴν δημιουργικὴ τέχνη; Κεραμεύς, μπρουντζᾶς, βυρσοδέψης;...

—Ἐπάρχει ἀρκετὴ φτωχολογία στὰ μέρη μας γὰρ μεροδοῦλι.

—Ἴσως τὴν ἀστρονομίαν;

—Θὰ πῆγαινα στὴν Χαλδαία καὶ ὄχι στὴ Μίλητο!

—Ἴσως τὴ θεραπευτική.

—Ἡ Ἐπίδανρος εἶταν πολὺ πρὸ κοντὰ ἀπὸ τὴν Ἰωνία!

—Τότες δὲν καταλαβαίνω.

—Ἦλθα νὰ σπουδάσω τὴν καπηλία καὶ τὴν ἐμπορικὴν.

—Τώρα κατάλαβα. Καὶ ἔκαμες πολὺ καλά. Γιατί σὰν τὴν Μίλητο...

—Τὸ ξαίρω! Οὔτε στὴ Τύρο, οὔτε στὴν Καρχηδόνα ὑπάρχει τόση κίνησις.

—Θὰ προτιμήσεις τὴν προμηθευτικὴν νέε; ἢ τὴν πορθημευτικὴν; ἢ τὴν τραπεζιτικὴν;

—Ὁ Πειραιᾶς δὲν εἶναι τόσο εὐρύχωρος γὰρ νὰ σηκώνει εἰδικότητες.

—Τέλος πάντων, εἶναι καιρὸς νὰ σὲ ρωτήσω γυέ μου τὶ δῶρο μοῦ στέλνει ὁ παλιός μου φίλος.

—Σοῦ στέλνει τοῦτο τὸ δαχτυλίδι!

Ἔβγαλε ἀπ' τὸ χέρι του τὸ δαχτυλίδι μὲ τὸ σμαράγδι καὶ τοῦ τῶδωσε. Ὁ ἄλλος τὸ πῆρε, τὸ κοίταξε καλὰ-καλὰ καὶ δύσπιστα:

—Εἶναι ἄραγες ἀληθινό;

—Τὸ χρυσάφι εἶναι ἀνόθευτο σὰ τὴν ἀγάπη πού σου ἔχει ὁ Ἐργοτέλης, καὶ τὸ σμαράγδι ἀληθινὸ σὰ τὴν φιλία του.

—Τώρα μὲ φώτησες!

Ὡς τόσο φόρεσε τὸ δαχτυλίδι, ὄχι δίχως νὰ τονίσει πὼς αὐριο θὰ ρωτοῦσε στὰ σαράφια γὰρ νὰ βεβαιωθεῖ.

—Καὶ σὺ τὶ δῶρο θὰ τοῦ κάμεις τοῦ πατέρα μου;—ρώτησε μὲ πολὺ ἐνδιαφέρο ὁ νέος.

—Ἐγώ, παιδί, γὰρ τὴν ὥρα!... μάθε καὶ μιὰν ἐμπορικὴν ἀλήθειαν ἀπ' τὸ στόμα μου: Οὐκ ἂν λάβεις παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος. Ἔ!... Ὅταν προκόψει κάποτε καὶ μένα ἢ κόρη μου...

—Τὸ δῶρο θέλει ἀντίδωρο!—ἐπέμεινε ὁ νέος. Μιὰ καὶ ἤρθαμε στοὺς λογαριασμούς, ἄς ποῦμε γὰρ τὰ νιτερέσα μας. Τὸ λοιπόν, ὁ Ἐργοτέλης σὲ χαιρετᾷ.

—Αὐτὸ τὸ εἶπαμε. Τὰ παρακάτω νὰ δοῦμε!

—Σοῦ θυμίζει ἓναν παλαιὸν ἀμοιβαῖον ὄρκο.

—Γιὰ νὰ θυμᾶται ὁ Ἐργοτέλης παλαιούς μας ὄρκους, θὰ πεῖ πὼς ἔχει κέρδος αὐτὸς καὶ ζημιὰ ἐγώ.

—Ὀρκιστήκατε Ἀξίοχε, ἓνα βράδυ, στὸ κρασοπωλεῖό.

—Φαντάσου μπεκρουλίκι πού τὸ εἶχαμε...

— Ἀνακατέψατε τὰ κρασιά σας καὶ κάνετε σπονδὲς στὸ τεζάχι : «εἶθε νὰ χυθοῦνε τὰ μυαλὰ τοῦ ἐπίορκου».

— Σὰν πῶς εἶχαμε μυαλὸ ἀφοῦ κάναμε τέτοιες χαζομάρες; Κι' ἀπόδειξη πῶς δὲ θυμᾶμαι ἐγὼ τὸν ὄρκο.

Τοῦ τονὲ θυμίσε ὁ ἄλλός: Ὁρκίστηκαν νὰ παντρεύουν μὰ μέρα τὰ παιδιά τους ἂν ὁ ἕνας ἔκαμε ἀγόρι κι' ὁ ἄλλος τους κορίτσι.

Πήδηξε ὁ Ἀξίοχος ἀπ' τὸ σκαμνὶ του:

— Σὰ νὰ λέμε: μοῦ ζητᾶς τὴν κόρη μου σὲ γάμο!

— Νὰ πὺν πῆρες κάβο τέλος πάντων!

— Ἀμ'... δὲ σφάζανε!

— Τότες σοῦ τὴν παίρνω γιὰ παλλακίδα.

— Καλὲ σκουπίσου!...

— Τὰ οἰκονομικά μου μέσα μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ διατηρῶ μὰ μαντινούτα!

— Πρόσεξε μὴν ἔβγεις ζημωμένος.

— Κ' οἱ ἀμοιβαῖοι ὄρκοι σας μὲ τὸν πατέρα μου;... οἱ κοινὲς σπονδὲς;

— Βρὲ ἀσιχτιρ στὰ τελευταῖα!... Μοῦγινες στενὸς κορσὲς μ' αὐτὲς τὲς σαχλαμάρες, τότες πὺν μεκροβολούσαμε!

Τόσο θυμῶσε ὁ Ἀξίοχος.

Μὰ ὁ θυμὸς του δὲ βάσταξε πολὺ, γιὰτὶ δίχως τὸ συμπεθεριό, θᾶπρεπε νὰ δώσει πίσω τὸ δαχτυλίδι Κι' ἄρχισε τώρα μὲ τὸ γλυκό:

— Δὲ λέω! Θὰ μπορούσε νὰ θυμηθεῖ ὁ Ἐργοτέλης τοὺς ὄρκους μας, πρὶν ἔμπω στὰ ἔξοδα πρὶν στείλω τὴν κόρη μου στὴ σχολή.

— Σοῦ στοίχισαν πολλὰ οἱ σπουδὲς τῆς κόρης σου;— ῥώτησε εἰρωνικά ὁ Ἀλκίφρων.

— Τὸν ἔξυπνο μοῦ κάνεις μωρὲ Ἀλκη; Θὰ πεῖς βέβαια πῶς ἡ Βουλὴ κι' ὁ Δῆμος ἐξησφάλισαν τὴν οἰκοτροφία καὶ βάλανε τὰ δίδαχτρα καὶ τὰ τροφεῖα

ἀπ' τὸ δημόσιο ταμεῖο. Πολὺ σωστό, καὶ πολὺ φρονι-
 σικό. "Ὅπως γιὰ τοὺς δημόσιους ἄντρες, ἔτσι καὶ
 γιὰ τὶς δημόσιες γυναῖκες, ὁ Δῆμος πρέπει νὰ
 φροντίζει. Ἄλλως τί τὸν ἔχουμε; Ναί, ἀλλά... νο-
 μίζεις πὼς οἱ γονεῖς κάθονται μὲ σταυρωμένα
 χέρια σ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, ἔ; Φαντάσου παι-
 δάκι μου Ἄλκη... παράδοσα τὸ κορίτσι μου στὴ
 Σχολή, βυζανιάρικο ἀκόμη, ἕξη χρονῶ μικρὸ—ποὺ
 λέει ὁ λόγος. Ἄραγε δὲν τὸ χρειάζομουν ἐγὼ
 σπιτι αὐτὸ τὸ κορίτσι; Μήπως εἶχα σκλάβους στ'
 ἀργαλιό μου καὶ θεραπαινίδες στὴν αὐλή μου, γιὰ
 τὸ νοικοκυριό, γιὰ σφουγγάρισμα, γιὰ νὰ μπαλώ-
 νουν κἄνα ροῦχο, γιὰ νὰ κουβαλοῦν κἄναν κουβᾶ
 νερό; Ἡ μήπως γιὰ τὸ χωραφάκι μου εἶχα τὰ
 χέρια τὰ περισσευούμενα; Ἐνα γαῖδαρο καὶ τὴ
 γυναῖκα μου! Αὐτὸ εἶταν ὅλο! Ἐφτά ὀλόκληρα
 χρονάκια στερήθηκα ἐγὼ τὴ δουλειὰ τοῦ κοριτσιοῦ
 μου. Πρὸς ὅσο κι' ἂν τὰ λογαριάσεις, πάλε θὰ
 βρεῖς τὴ σοῦμα...

—Θὰ τὰ πατίσουμε!

—Μὲ τὸ μαρδόν! Αὐτὰ ποὺ σοῦ ἀράδιασα, εἶ-
 ναι τὸ λιγότερο. Σκέψου τί καρδιοχτύπι εἶχα μέσα
 στὰ ἕφτά αὐτὰ χρόνια ποὺ εἶταν ἡ κόρη μου στὸ
 πορναγωγεῖον. Τὶ μόχθο, τί κόπο, τί βάσανα τρά-
 βιξε κι' αὐτὸ τὸ κορίτσι. Ἄπ' τὸν πρῶτο χρόνο
 κιόλας ἢ γυμναστική, κ' ἢ φοβερὴ ἐκείνη σκληρα-
 γωγία, ποὺ οὔτε κἄν οἱ Σπαρτιάτες τὴν εἶδαν στ'
 ὄνειρό τους. Γιατί, ὦ! Ἄλκίφρων, πρέπει νὰ εἶναι
 ἀφάνταστα σκληραγωγημένη μιὰ γυναῖκα, προκει-
 μένου νὰ ἔχει ὡς ἐπάγγελμα τὴ νωχέλεια. Σκέψου
 πῶς: πρωτὶ βράδυ ψυχρολουσία, γιὰ νὰ χαλυβωθεῖ
 τὸ σῶμα, μεσημέρι καὶ δειλινό, μαστίγωμα γιὰ ν'
 ἀντέχουν ἀργότερα στὶς χτηνωδίες τοῦ βαρβάρου
 πελάτη· τρεῖς φορές τὴ μέρα μάλλαγμα ἀπὸ μαλ-
 λάκτες τῆς Λιβύης ποὺ σφίγγουν τὴν πέτρα καὶ
 τὴν κἄνουν ἀλάτι. Νὰ πλαγιάζουν μὲ τὴ ντρομπέ-

τα ἀπὸ νωρίς, νὰ ξυπνοῦν μὲ τὴ καμπάνα τὸ πρωτὶ ὅλοι οἱ συμμαθήτριες. Νὰ κοιμοῦνται στὰ σανίδια καὶ στὶς μάλτες, νὰ τὶς τρομάζουν τὴ νύχτα γιὰ νὰ πεταχτοῦν ἀμέσως στὸ πόδι, νὰ τὶς κρατᾶνε ἄγρυπνες ὀλόκληρα μερόνυχτα γιὰ νὰ ἀντέχουν στὴν ἀϋπνία. Αὐγουστο μῆνα νὰν τὰ μεθοῦν τὰ κορίτσια μὲ ἄκρατο κρασί, ἐνῶ τὸν χειμῶνα ἀλάκερο, σκέτο νερό. Ἀντὶς ψωμί φρουγανιά, ἀντὶς μαγειρεμένο φαγάκι, ξεροφαγία. Ἄλλοτες πάλι νὰ τὰ μπουκῶνουν ὡς τὸν πάτο, γιὰτὶ ἀργότερα θὰ τοὺς τύχει κι' αὐτὴ ἡ περίσταση. Πειθαρχία καὶ ὑποταγή. Ποὺ οὔτε σὲ στρατῶνα, οὔτε σὲ μοναστῆρι δὲν τὰ εἶδε ποτὲ κανεὶς αὐτά.

—Ἐνας λόγος περισσότερος—ἐπέμεινε ὁ ἐπίδοξος γαμπρός—ἓνα πειστήριο περισσότερο γιὰ νὰ μοῦ τὴ δώσεις. Στὸ σπητικὸ μου θὰ τῆς δοθοῦν ὅλες οἱ εὐκαιρίες γιὰ νὰ δοκιμάσει τὴ σκλαβιά τοῦ γάμου καὶ τὰ βάσανα τῆς ξεθεωτικῆς δουλειᾶς. Ὅσο γιὰ καλομεταχείριση, ἔννοια σου κι' ἅμα παίρνω τὰ σκονάκια μου. δουλεύει τὸ χέρι μου, πάντα ὀλόρθο. Ξαίρω πολὺ καλὰ πῶς ἡ γυναῖκα εἶναι σὺν τὸ μπιφτέκι. Ὅσο κοπανᾶς τόσο μαλακώνει. Θὰ τὴ δεῖς καὶ δὲ θὰ τὴ γνωρίσεις. Ἐξ ἄλλου, ὅλη αὐτὴ ἡ γυμναστικὴ ποὺ ἔκαμε στὸ σχολεῖο, ἔχει ἴσα-ἴσα διαπλάσει τὸ κορμί της γιὰ νὰ μοῦ φτιάσει ὄμορφα καὶ εὐρωστα καὶ ἄρτια παιδιά, ὡς νόμιμη γυναῖκα. Πίστεψέ με. Εἶναι ὅτι μοῦ χρειάζεται γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ θέλω.

—Χμ! Τὸ βρῆκες κι' αὐτό. Μὰ πές μου: ὅλους τοὺς ἄλλους θησαυροὺς τῆς μόρφωσης καὶ τῆς ἀγωγῆς, ποῦ θὰ τοὺς χρησιμοποιήσει; μέσα στὸ γυναικονίτη; Ξαίρεις τί πάει νὰ πεῖ σὲ τέτοιαν ἡλικία, ἑπτὰ ὀλόκληρα χρόνια πλαστικοὶ χοροὶ; Ποιὰ ὀρχηστρίδα τῆς Αἰγύπτου καταντᾶ ν' ἄχει αὐτὸ τὸ φειδένιο κορμί, ποὺ θαρρεῖς καὶ τοῦ ἔχουν βγάλει πὰ τὰ κόκκαλα; Οὔτε λιγαριά, οὔτε κισσός,

ὅταν τὸ λυγίζει ἡ ἁρμονία τοῦ μακρόσυρτου ρυθμοῦ.
 Ἄμ' ἂν τὴν δεῖς στὴ στάση τῆς μαρμαρωμένης ἀ-
 κινήσιος;... Ποιὸς ἀμφορας παρουσιάζει τὶς πλα-
 στικὲς καμπύλες τῶν λαγώνων καὶ τὶς εὐχάριστες
 στροφές τῶν σηκωμένων μπράτσων;... λές καὶ
 πέρασαν ἀπὸ τὸν τόρνο! Ποιὸ φοινικόδεντρο, νὰ
 παραβγῆ στὴν ἰσιάδα τῆς κορμοστασιᾶς, ὅταν
 παύει ἡ κίνηση καὶ δὲν διαταράσσονται πιά οἱ γραμ-
 μέες; Μὰ καὶ ποιᾶς θάλασσας ἀνεμοδάρτηκαν ποτές
 τὰ σπλάγχνα;... ἔτσι ὅπως, σὰν ἀρχινᾶν, οἱ σπασμοὶ
 τοῦ πάθους. πὺν συγκλονίζουν ἀπ' τὰ ἔγκατα τὰ
 σωθικά, καὶ παίρνει μιὰν ἄγνωρη ζωὴ δική του ὁ
 ἀπόκρυφος βωμὸς τῆς ἡδονῆς, στὸ θεϊκὸ ἐκεῖνο
 χορὸ τῆς κοιλιᾶς; Ποιᾶς κατσίκας στήθια, ποιᾶς
 προβατίνας ἀφρογέμιστα μαστάρια, σπαρτάρισαν
 ποτὲ σὰν τὰ βυζιά τῆς κόρης μου τὴν ὥρα τοῦ
 χοροῦ; Καὶ πότε οἱ γλουτοὶ τοῦ Γανημήδη, εἶχαν
 τὴν πλαστικότητα πὺν δείχνουν τὰ μεριά της; Μὰ
 ποιὸ μελτέμι ξαπόλυσε τέτοιαν ἀνατριχίλα στὴν
 ἔρημη ἐπιφάνεια τοῦ γιαιοῦ;...σὰ δεῖς τὰ ρίγη τοῦ
 ζωντανοῦ κορμιοῦ ὅταν φρικῶ ἡ σάρκα ἢ κρουστί-
 στίς δύσκολες φιγοῦρες! Ποιὰ φουσκοδεντροῖα
 σκορπισ' ἀναστενάγματα τόσο γλυκά, τόσο βα-
 θειὰ καὶ συνταραχτικά—πὺν δὲν ξαίρεις ἀκόμη ἂν
 εἶναι ὑπόσχεση, παράκληση ἢ ἄρνηση—σὰν τὰ πο-
 θοπλαντάγματα καὶ τὴν κομένη ἀνάσα, σὰν τὸ βου-
 βὸ ἀναφυλητὸ ἢ σὰν τὸ ἀλαφιασμένο τὸ λαχάνια-
 σμα, τότες πὺν πέφτει πιά ἀποκαμωμένη στὸ παχὺ
 χαλὶ ἢ θεία ὀρχηστρίδα; Μὰ ποιὸ ζαρκάδι ἔτσι
 τρελλὸ καὶ ποιὸ σεραπετὸ γατάκι, πετίεται ἔτσι στ'
 ἄξαφνα, ζουντανέμένο πάλι, ναζιάρικα, τσαχπίνικα,
 στὸ κέντρισμα τοῦ πιὸ γοργοῦ ρυθμοῦ; "Α! μὴ
 μοῦ λές!... Ἐφτὰ χρονάκια ὀλόκληρα καὶ μὲ τὸ
 καμουτσὶ στὸ χέρι ὁ δάσκαλος, γιὰ νὰ τῆς μάθει
 καὶ στὴν πράξη, πὺν ὁ χορὸς εἶναι ἡ ζωντανὴ ὁ-
 μορφιά: ἡ ἁρμονία ἐν κινήσει!...

—Ὁμολογῶ—ἄρχισε νὰ ὑποχωρεῖ ὁ Ἀλκίφρων—πὼς εἶναι κρίμα ὅλα αὐτὰ γιὰ νὰ καταντήσει μιὰ γυναῖκα ζωντόβολο στὸ γυναικωνίτη. Ἐν τούτοις ὦ Ἀξίοχε...

—Μὴ βιάζεσαι! Ἀπ' τὸ σουραύλι τὸ παθιάριχο, τὴν πίπιζα ποὺ λέει τὸν καῦμὸ ὡς τὴ γλυκειὰ τὴ λύρα, ὡς τὴν κιθάρα τὴ λεπτὴ, ποὺ κλαίει τὰ μεράκια, κι' ὡς τὴ χαρούμενη τὴ βάρβιτο... κι' ἀπ' τὴ σκληρὴ τὴ φόρμιγγα ὡς τὸ ναζιάρικο τὸ ντέφι, πόσα λές εἶναι τὰ ὄργανα πνευστὰ καὶ ἔγχωρδα καὶ ἀλλαιάζοντα ;... Ἄλλη τόση εἶναι κ' ἡ ἐπιδέξια τέχνη τοῦ χειρισμοῦ σ' ἓνα κορίτσι σὰν τὴν κόρη μου, ποὺ ἔβγαλε τὴν Σχολὴ. Μὰ πάλι, κι' ἂν προτιμᾷς ἀπ' ὅλα αὐτὰ, τὸ ἀπαράμιλλο ὄργανο ποὺ δώρησαν οἱ Θεοὶ στὸν ἄνθρωπον τῆς ζωντανῆς φωνῆς θέλω νὰ πῶ τὴ μελωδία... ἂν εἶσαι θεριακλῆς: ὕμνος, ᾠδὴς, ἐπιθαλάμια, ὡς τόσο κ' ἔλεγεια, καὶ σ' ὅποιαν ᾠδικὴ μορφή ἔπλασαν ποίημα οἱ ραψωδοί, νὰ τ' ἀναμέλψει ἡ κόρη μου, ὅπως τῆς δίδαξαν οἱ ψάλτες τῆς Σχολῆς.

—Τ' ἀηδόνι τὸ γλυκόλαλο—ἐπέμεινε ὁ Ἀλκίφρων—τραγουδάει στὴ μοναξιά.

—Μῶρ' τί μοῦ λές! Ἀφοῦ ὡς κ' ἡ Ἀξιόχαινα ποὺ ὅταν γκαρίζει σηκώνονται οἱ τρίχες σου, οὔτε κι' αὐτὴ—εὐλογημένοι ἄς εἶναι οἱ Θεοὶ—τραγουδᾷ γιὰ τὸν ἑαυτό της.

—Τέλος πάντων—συγκατάνευσε ὁ νέος—σωστὰ καὶ σοφὰ αὐτὰ ποὺ λές. Τέτοια πολίτιμα χαρίσματα, εἶναι ὅλος διόλου περιττά, γιὰ τὴ δουλειὰ ποὺ θέλουμε τίς νόμιμες γυναῖκες μας. Οἱ φρόνιμοι νομοθέτες μας, ὀρθῶς ἐθέσπισαν: «... ἔχουμε τίς παντρεμένες γυναῖκες μας, γιὰ νὰ μᾶς φτιάχνουν παιδιά καὶ κληρονόμους». Μὴν ξεχνᾷς ὅμως Ἀξίοχε, ὅτι: «... ἔχουμε καὶ παλλακίδες γιὰ τὸ γοῦστο μας, γιὰ τὸ κέφι μας, γιὰ τίς ἡδονές μας».

—Σωστά! ὅμως: «... ἔχουμε καὶ ἑταῖρες, γιὰ νὰ

μᾶς εὐφραίνονν τὴν καρδίᾳ καὶ τὸ μυαλό». Ὑπάρχει καὶ ἀνώτερο ὢ νέε, ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τῆς σάρκας ποὺ μᾶς παρέχουν οἱ παιλαζίδες.

— Ἐννοεῖς τὶς ἡδονές τοῦ πνεύματος;

— Ὁχι! Ἄν εἶταν ἔτσι θὰ μᾶς ἀρκοῦσαν οἱ σχολαστικοί. Ἐννοῶ τὸν ἄριστο συνδυασμὸ τῶν ἡδονῶν τῆς σάρκας μὲ τὶς ἡδονές τῆς διάνοιας!... Ἡ παροχὴ τῆς διπλῆς αὐτῆς ἡδονῆς εἶναι ἡ ἀποστολὴ μιᾶς ἑταίρας. Νὰ σοῦ δώσω ἐγὼ μαντινούτα τὸ κορίτσι μου—νοιώθεις τί λές;—ποὺ ἀπὸ ἔξη χρονῶ ἴδρωσε τὸ πσινονδάκι του στὰ θρανία τῶν νηπιαγωγῶν γὰ νὰ μάθει γραφὴ καὶ ἀνάγνωσι! Τὸ κορίτσι μου ποὺ, τὸ πῆραν στὰ χέρια τους οἱ καλλίτεροι γραμματικοί, οἱ ἐνδοξότεροι λογοποιοί, οἱ ἠθοποιοί οἱ περιάλητοι! Ξαίρεις πῶς μαθητὲς τοῦ Θαλῆ, τοῦ Ἀναξαγόρα καὶ τοῦ Ἀναξίμανδρου εἶναι οἱ καθηγητὲς τῆς Σχολῆς; Ὁ ἴδιος ὁ Ἐκκασταῖος δίδαξε παλαιότερα στὴν ἴδιαν αὐτὴν Σχολή. Ἢ ἂν δὲν βρῆκες ἀκόμη ἄνθρωπο νὰ σοῦ τραγουδίσει τὰ εἰκοσιτέσσερα ψηφία τοῦ Ὀμηρου ἀπ' ἔξω κα' ἀνακατωτά, —σῦρε καὶ ζῆτα μὴν ὀποιαδήποτε ἀπόφοιτο. Τὰ ἔργα καὶ οἱ μέρες τοῦ Ἡσίοδου, καὶ τοῦ Ἡρόδοτου ἢ ἱστορία δὲν ἔχουν μυστικά γὰ τὶς ἑταῖρες τῆς Μιλῆτου, ὅπως δὲν ἔχει μυστικά οὔτε ἡ πολυμήχανη Σοφιστικὴ οὔτε ἡ εὐλίγιστη Διαλεκτικὴ. Περὶ πολιτικῶν, καὶ φυσικῶν καὶ μεταφυσικῶν, οἱ γνώσεις τους εἶναι ἀπεριόριστες. Ἐπτὰ μαθήματα οἰκονομολογίας τῆ βδομάδα, σὶς δυὸ τελενταῖες τάξεις, πέντε μαθήματα δημοσιονομίας, κα' ἄλλα τόσα κατασκοπευτικῆς: τέχνη ὅπου θαυματουργοῦν οἱ ὁμορφες γυναῖκες καὶ ποὺ ἂν τὴν ξαίραμε στοὺς Μηδικοὺς πολέμους, ὅπως τὴν κατέχουν σήμερα οἱ ἑταῖρες μας, ὁ Δαρεῖος δὲ θὰ πρόφτανε νὰ ξεμυτίσει. Νὰ μὴ σοῦ πῶ κίολας πῶς ἔξον ἀπ' τὶς εἰκαστικὰς τέχνες, τὴν πλαστικὴν, ζωγραφικὴν, διακοσμητικὴν καὶ τὴν ρυθμολογίαν, τὶς ἐφοδίασαν μὲ τ'

ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς στρατηγικῆς, μὲ τοὺς βασικοὺς κανόνες τῆς τακτικῆς, ἔστι πού νά μποροῦνε νά κρατήσουν τὴ συζήτηση ἀκόμη καὶ μὲ πολεμάρχους, ἂν τὸ φέρει ἡ περίστασις.

Λοιπόν, μὰ τέτοια μαντινούτα ὀρέχτηκες ; Μπορεῖς ἐσὺ νά γίνεις ἀποκλειστικὸς κύριος μιᾶς τέτοιας παλλακίδας ;

—Μὲ τὸν παρὰ μου... καὶ τὴν κυρά μου!—ἐπέμενε πεισματάρικα ὁ νέος.

Τότες πιά ὁ Ἀξίοχος δὲν κρατήθηκε :

—Ὁμολογῶ παιδί μου, πὼς τὸ ξερό σου δὲ γεμίξει ! Τὸ λοιπόν, καλλίτερα, φύσα στὸν πσινὸ μιᾶς γάτας. Εἶναι πιὸ πιθανὸ νά παίξεις ἔτσι τὴν ἐννάτη συμφωνία τοῦ Ἀρίωνος, παρὰ νά ζητᾶς νά μὲ καταφέρεις μὲ τέτοια μπόσιχα λόγια, γιὰ νά σοῦ δώσω τὴν κόρη μου σὲ γάμο ! Τὸ καλὸ πού σοῦ θέλω, σὰν παιδί τοῦ φίλου μου τοῦ γκαρδιακοῦ πού εἶσαι, μὴν ἀφίνεις νά σοῦ φύγει ἡ εὐκαιρία ὅσο βρίσκεσαι στὴν πηγὴ τῆς παραγωγῆς καὶ δὲν ἔχει ἀκόμη ἀνέβει ἡ τιμὴ τοῦ χοριτσιοῦ μου. Θὰ μοῦ τὸ θυμηθεῖς καὶ βλαστήμα με. Ἴσως σὲ δυὸ τρία χρόνια, στὴν Κόρινθο ἢ στὴν Ἀθήνα, ἴσως νά μὴν ἀρκοῦν τὰ χαράβια τοῦ μπαμπᾶ σου, οὔτε τὸ παλιάμπελο τῆς μάννας σου, γιὰ νά μοιραστεῖς μιὰ νύχτα τὸ κρεββάτι τῆς αὐριανῆς Ἀσπασίας.

Τὸν ἄκουε ὁ νέος, βαθειὰ συλλογισμένος.

Κι' ὁ Ἀξίοχος κατάλαβε πὼς ἄρχιζε νά τὸν ντουμπάρει :

—Ἐλα μὴ συλλογᾶσαι πιά ! Σήκω πᾶμε ! Πᾶμε νά τῆς κάνεις σεφτέ !...

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΣΤΑ ΝΕΙΑΤΑ ΤΗΣ

ΠΡΟΤΕΣ Εἶταν βραδυὲς πού ἡ μικρὴ δὲ σταύρωνε
ΕΝ ΤΥ- ψιλῇ.
ΠΡΟΣΕΙΣ —Κρίσις!—γκρίνιαζ' ὁ Ἄξιος.
Κ' ἡ Ἀσπασούλα ἀναστέναζε μελαγχολικά:
—Στενότης χρήματος!

Μὰ διαφορετικὴ εἶταν ἡ ἀλήθεια: Μιὰ κ' ἔβγαζε μὲ τὶς φουρνιὲς ἡ Σχολὴ τὶς ἀπόφοιτές της, φυσικὸ εἶταν νὰ φέρνει ἡ ὑπερπαραγωγὴ τὴν πτώση τῶν τιμῶν. Ἡ προσφορὰ πληθωρικὴ, χαλαρωμένη ἢ ζήτηση.

.

Ἐξ ἄλλου, πολλοὶ ἀπ' τοὺς γονιοὺς πού εἶχαν κόρες στὴν ξενιτιά, πήγαιναν κάθε τόσο στοὺς σαράφηδες ν' ἀλλάξουνε τὴν ξένη μονέδα. Προκομμένα κορίτσια πού πρόδεψαν στὸ στάδιό τους καὶ πού, μαζὺ μὲ τὶς καλὲς εἰδήσεις ὄλο κ' ἔστελναν γιὰ κοινοφελεῖς σκοποὺς, γιὰ ν' ἀκουστεῖ καὶ τ' ὄνομά τους. Ποιὰ ἕναν πέπλο γιὰ τ' ἀγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, ποιὰ ἀνόθευτο χρυσάφι στὸ Δινδυμαῖον Ἀπόλλωνα. Ποιὰ γιὰ τὸν καλλοπισμὸ τῆς ὡραίας πύλης κάποιου συνοικιακοῦ ναοῦ, ποιὰ τὰ ἔξοδα γιὰ κάποιον ἐνοριακὸ βωμό. Κ' εἶχανε νὰ τὸ λένε οἱ Μιλήσιοι, οἱ δικοὶ καὶ οἱ γνώριμοι, ὅσο ἔβλεπαν στὴ στήλη τῶν εὐεργετῶν τῆς συνοικίας τὰ ὀνόματα τῶν κοριτσιῶν τοῦ μαγαλιᾶ τους.

Ἄλλοι τὰ παραφούσκωναν κιόλας, ἔτσι πού θὰ νόμιζε κανεὶς, πὼς ἐκεῖ κάτω στὴν Ἑλλάδα, δέναν τοὺς σκύλους μὲ λουζάνικα. Πότε-πότε ὁμως γυρνοῦσαν κάμποσες πού τὶς νομίζανε πνιγ-

μένες στὸ χρυσάφι, καὶ πὺ ὥστὸσο τὶς εἶχε μαρῶνει τὸ χτικιό, ὕστερα ἀπὸ ἀφάνταστες στερήσεις καὶ μέσα στὴ σκυλλία τῆ δουλειά. Τὸβλεπαν τότες ἐκεῖνες πὺ δὲν μπορέσανε νὰ φύγουν κ' ἐφραίνονταν ἢ καρδιά τους τόσο, ὅσο πικραίνόντανε ὅταν μάθαιναν τὰ καλὰ μηνύματα.

Ἡ Ἀσπασία, κορίτσι νιόβγαλτο ἀπ' τῆ Σχολή καὶ πὺ ἐφτὰ ὀλόκληρα χρόνια ἄκουε νὰ τῆς λέν γιὰ τὸ μεγάλο μέλλον καὶ τὴν ἀνώτερη ἀποστολή τῆς ἑταίρας, δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ πιάσει μαλλὶ στὴ Μίλητο. Οὔτε ὁ καλὸς οἰκογενειάρχης μπορούσε νὰ φέρει ἀντίρρηση ὅταν μιὰ μέρα τοῦ εἶπε τὸ μικρό :

—Πατέρα φεύγω !

—Νὰ πᾶς καὶ νὰ μὴ γυρίσεις κόρη μου ! Στὴν εὐχή τῶν Θεῶν ! Σύρε νὰ μοῦ μαζέψεις τὸ φλουρὶ μὲ τὴ σέσουλα !

—Πατέρα εἶμαι χωρὶς ὄβολα !

Ἡ πληροφορία εἶταν συγκινητική. Καὶ νὰ γιατί συνοφριώθη ὁ Ἀξίολος. Ποιὰ μεγάλη ἑταίρα μὲ μέλλον ξεκίνησε ποτὲ μὲ ὄβολα στὴν τσέπη καὶ μὲ σερμαγιὰν ἄλλη ἀπὸ τὸ κορμί της ;

—Μιὰ φορά, κόρη μου, θὰ φύγεις μὲ τὴ πουκαμῖσα σου !... πὺ λέει ὁ λόγος. Γιατὶ ἂν εἶταν νὰ φύγεις μὲ λεφτά, ἐπίσης καλὰ θὰ μπορούσα νὰ φευγα κι' ἐγώ.

Ἐπειτα ἀπ' αὐτό, ἔκαμε τὸ χρέος του σὰν πατέρας. Τῆς ἔβγαλε λόγο :

—Κατὰ τὰ ἄλλα δὲ σὲ ρωτῶ πὺ σκοπεύεις νὰ τραβήξεις. Σύρε ὅπου σὲ φωτίσει ὁ Δινδυμαῖος Θεός. Θ' ἀνησυχοῦσα πολὺ ἂν εἴσουν ἀγόρι. Ἀλλά... κορίτσι πρᾶμα !... ἔχω ἥσυχο τὸ κεφάλι μου. Τὸ μόνο πὺ ἔχω χρέος νὰ σοῦ πῶ, εἶναι νὰ προσέχεις πολὺ ὅταν βρεθεῖς μακρὰ ἀπ' τὴν πατρική μου ἐπίβλεψη. Φυλάξου γιατί, ἐκεῖ στὴν ξενιτιὰ εἶναι μεγάλος ἐκφυλισμὸς καὶ παραλυσία πὺ δὲ λέ-

γεται. Ἐκούω κάθε τόσο στήν ταβέρνα, νά γίνεται κουβέντα γιά ἕνα σωρὸ παραλυμένες πού ἐρωτοχτυπιένται. Φυλάξου ἀπὸ τέτοιους ὀλέθριους ἐκφυλισμούς. Πρόσεξε μὴ στιγματίσεις τὸνομα τοῦ πατέρα σου καὶ τ' ὄνομα τῆς πατρίδας σου. Ὑπερέτησε πιστὰ τὸν περωτὸ Θεό, σὰν εὐλαβική του ἰέρεια καὶ ὄχι σὰν ἐκφυλισμένη σκλάβα του. Τὰ μέρη ὅπου θὰ πᾶς εἶναι βάρβαρα μπρὸς στὸ δικό μας τόπο. Ὅπως οἱ ἄγριοι πού δὲν ξαίρουν νά ζεσταθοῦν στὴ θαλπωρὴ τῆς ζωογόνου φωτιᾶς δίχως νά καοῦν στ' ἀναμένα κάρβουνα, ἔτσι κ' οἱ ἑλλαδίτες δὲ νοιώθουν ν' ἀπολαύσουν τὴν ἡδονή, δίχως νά ἐρωτοχτυπηθοῦν σὰ μπουνταλάδες. Καὶ τότες πάει ὅλο τὸ γοῦστο. Θὰ σοῦ πέσουν πολλὰ τέτοια κοροΐδα. Γδέρνετα καὶ μὴ σέ μέλλει. Τὸ νοῦ σου ὅμως μὴ σέ γδάρει καὶ σένα κανεῖς. Μὴ βρεῖς τὸ μᾶστορή σου κόρη μου, καὶ σέ χορέψει στὸ σκοινί. Ὑπαγε!... Καὶ μὴ λησμόνει ὅτι κάθε νέο φεγγάρι ὀφείλεις ζεῦγος περιστερῶν στὴ θεία βασίλισσα τῆς Πάφου, καὶ χαρτζιλίκι μπόλικο στὸν ἐδῶ παρόντα γεννήτορά σου. Αὐτὰ εἶχα νά πῶ. Γένοιτο!

Ὅστερ' ἀπὸ τέτοια ἐφόδια, τὸ κορίτσι εἶταν ἔτοιμο γιά τὴν ξενητιά.

.....

Ἐφυγε—αὐτὸ εἶναι θετικό—μαζὺ μὲ τὴν ἀντιζηλό της, τὴν ἀνταγωνίστρια κ' ἄσπονδη φιληνάδα της, τὴ Θαρρηλία τὴν ὠραία, πού εἶταν ἡ μίση Ἰωνία τοῦ καιροῦ της—κ' ὅπως ἀργότερα βεβαίωσεν ὁ Πλούταρχος—«γυναίκα κοσμοξάκουστη τόσο γιά τὴν ἐξυπνάδα της ὅσο καὶ γιά τὴν ὀμορφιά της».

Πιὸ φυσικὸ θὰ εἶταν νά εἶχανε πάρει δρόμο γιά τὴν Κόρινθο πού εἶταν ἡ Βαβυλώνα τῆς Ἑλλάδας, τὸ Παρίσι τῆς τότε ἐποχῆς.

μαζὺ στήν κουραστὴ ἐπάνω, ὁ Σιμωνίδης ὁ οἰω-
 υοσκόπος, ἱερέας τοῦ Ἄπολλωνα, φιλόθεος, μάγος
 εὐσεβῆς καὶ ταχυδαχτυλοεργὸς σεβάσμιος, ποὺ εἶχε
 σπουδάσει τὴ Θεολογία στήν Αἴγυπτο, στή
 Χαλδαία τὴ νεκρομαντεία καὶ τὴν ἀστροικὴ. Εἶπε
 καὶ στὶς δυό, τὴν τύχη τοῦ μέλλοντος.

Οἱ γιάρου καὶ τὰ χειμνονόψαρα ἀνοιγαν δρό-
 μο στὸ καρὰβι τους. Καλὸ σημάδι αὐτό. Ἐνα δελ-
 φῖνι τοὺς παρακολουθοῦσε. Μόλις γλυνοχάραζε. Οἱ
 οἰωνοὶ ἀριστοί. Ἐξ ἄλλου ὁ αἰδεσιμώτατος, σάντου-
 ἴτς τὴ νύχτα ἀνάμεσα στὶς δυὸ κοπέλιες, μειέ-
 τησε τὸ ζῶδιο τῆς γάθε μᾶς στὸν οὐρανὸ μὲ τὴν
 ὠραία ἀστροφεγγιά. Κατάλαβε καὶ, πόσο διαφο-
 ρετικοὶ εἶταν οἱ δυὸ χαραχτῆρες: παραδόπιστη ἢ
 Ουαργηλία, φιλόδοξη ἢ Ἀσπασία. Τὴν παίνεσε.

—...Μνήσθητί μου κυρούλα μου, ὅταν ἔρθεις
 στὰ πράματα!...

Τόσο σίγουρος γι' αὐτὸ ποὺ εἶλεγε.

Οἱ τζιβέδες τῆς μᾶς, ἢ στοχαζούμενη σκέψη
 τῆς ἄλλης, τοῦ μιλοῦσαν—δὲν μπορεῖ!—πὸ εὐ-
 γλωττα ἀπ' ὄλους τοὺς γιάρους τοῦ Αἰγαίου κα'
 ἀπ' τὶς κουροῦνες ὄλου τοῦ κόσμου.

Μὰ ὅσο μάγος κα' ἂν εἶταν ὁ εὐλογημένος, δὲ
 θὰ μπορούσε βέβαια νὰ φανταστεῖ ἀκόμη τὸ ἀ-
 φάνταστο: Ἡ μᾶ... νὰ κυβερνήσει, δηλαδή, τὸν
 κυβερνήτη τῆς Ἀθήνας ὅταν ἢ Ἀθήνα κυβερ-
 νοῦσε τὴν Ἑλλάδα, τὴν κυβερνήτρα τῆς τότε Οἰ-
 κουμένης. Κι' ἢ ἄλλη... ἀπὸ ξενιστηζωμένη παξι-
 μάδα, νὰ φορέσει βασιμιά κορώνα στή Θεσσαλία.
 Μ' αὐτὸ δὲ θᾶταν τίποτα: νὰ ὀργανώσει τὴν πρώτη
 συστηματικὴ κατασκοπεία, νὰ ἰδρύσει τὸ φοβερὸ «Ἰν-
 τέλιμξενς Σέρβις» τῆς Ἀρχαιότητος, πρὸς ὄφελος τῆς
 Περσίας, νὰ μεταβάλλει τὸ θεσσαλικὸ παλάτι τῆς
 σὲ μυστηριῶδες ἄντρο τῆς «Ντάουνιγκ στρήτ», νὰ
 ἰδρύσει εἰδικὴ σχολὴ κατασκοπῶν σὺν καὶ τὴ ση-
 μερινὴ στὸ Γιόρκσαϊρ καὶ ν' ἀπλώσει στήν Ἑλλά-

δα τὸ πολὺπλοκο δίχτι τῆς ἀόρατης στρατιᾶς τῆς, πὸν ὅταν τὸ κληρονόμησεν ἀργότερα ὁ Φίλιππος τῆς Μακεδονίας, - γιὰ ν' ἀναθέσει τὴν διεύθυνσὴ του στὸν πατριώτη τῆς τὸν Αἰσχίνη, εἶπε τὸ μεγάλο λόγο του :

— « Δὲν ὑπάρχει φρούριο ἀπόρθητο, ὅταν ἔχεις προκάλυψη ἓνα γομάρι φορτωμένο φλουριά... »

Κι' εἶχανε βυθιστεῖ ποιοὺς ξαίρει σὲ τὶ ἀόριστο προαίσθημα οἱ δυὸ τυχοδιώχτριες, ὅταν ξαφνικά, σὰν καρὰβόσκυλος, οὐρλιαξε ὁ ναύαρχος στοὺς κοπηλάτες :

— Σία καὶ ἀράξαμε !...

Τὸ πλοῖο πλεύριζε.

Νὰ μὴν ἀργοπορήσουν στὸν Πειραιᾶ, μ' ὄλο πὸν αὐτὸ θὰ ἐνδιέφερε πολὺ τῆ Θαιργηλία. Εἶχε σίγουρες τὶς πληροφορίες τῆς. Τὸ μεγάλο δημόσιο πορνοστάσιο—τὰ Βουῦρλα τοῦ καιροῦ ἐκείνου—πὸν τὰ συντηροῦσε ὁ Δῆμος Πειραιῶς, τὰ καφε-ἄμὰν κ' οἱ ὑπόγειοι παράδεισοι στὴν παραλία, εἶταν ὅτι ἔπρεπε, γιὰ νὰ μὴν ἀνέβουν μ' ἄδεια τσέπη στὴν Ἀθήνα τὰ κορίτσια. Ὡς τόσο δὲν τὶς ἔπαιρνε ὁ καιρός.

— Ἐκατομβαιῶνος Πέμπτη—βιαζότανε ἡ Ἀσπασία· γιὰ τὴν Τρίτη κιόλας εἶχαν ἀρχίσει τὰ Μικρὰ Παναθήναια.

Οὔτε τρικούβεργο ἀκόμη, οὔτε πανελλήνιο εἶτανε τὸ πανηγύρι, μιὰ κ' εἶχαν μυριστεῖ τὰ ξένα κράτη τὴν ἐπικίνδυνη πολιτικὴ σημασία πὸν θὰ μποροῦσε ν' ἀπαιρναν οἱ μεγάλες αὐτὲς γιορτές. Πεισματικὰ ὁ ἔξω κόσμος, καὶ γιὰ νὰ σαμποτάρει, ἔπαψε νὰ στέλνει τὶς Ἱερὲς Τριήρεις, τοὺς γυμνασιάρχες, τὰ βώδια, τὰ φύκια καὶ τὰ πρόσφορα.

- Ὡς τόσο ἡ Ἀττικὴ ὁλόκληρη στὸ πόδι, γιόρταζε στὴν Ἀθήνα.

Χέρι-χέρ' ἡ Ἀσπασία κ' ἡ Θαρρηλία, χάραμα, ὅσο εἶν' ἀκόμη τὸ δροσό, παίρνουν τὸ σκονισμένο δρόμο σύρριζα στὰ Μακρὰ Τείχη πὺν περιζώνουν τὴν πρωτεύουσαν ἀγορὰ τῆς Ἀθήνας καὶ τὴ δευτερεύουσα τοῦ Πειραιᾶ μαζί μὲ τὸ λιμάνι.

Ἐξ ἄλλου οἱ Πειραιῶτες σύψυχοι «ξὺν γυναιξίν τε καὶ παισίν» ἀμολιένται κάθε πρωτὶ—τρεις μέρες τώρα—μπουλούκια μπουλούκια. Οἱ πιότεροί τους μὲ τὸ δυὸ νούμερο. Γιατί, καὶ ὅσοι εἶχανε τὸν τρόπο τους, θαλασσινοὶ καὶ ναυτιλόμενοι, δὲν εἶχαν μπόλικους γαιδάρους, νὰ καβαλλίσουν μὲ καμάρι. Ἀφοῦ ἀκόμη καὶ κυρὲς νοικοκυρὲς, ἐφοπλιστίνες, τὶς ἔπαιρναν οἱ σκλάβοι ἀγκαλιὰ γιὰ νὰ τὶς περπατήσουν.

Μέσ' στὶς παρέες τὶς διάφορες, μαζί κ' οἱ δυὸ Μιλητοπούλες ποδαρόδρομο, ὦρες ὁλόκληρες, ὡς πὺν τὶς πρόφταξεν ὁ ἥλιος.

Μὰ τὶ γέλια τὶς ἔπιασαν, ὅταν ἐκεῖ κοντὰ στοῦ Ρούφ, ἕνας κολονοικοκύρης—γιατρὸς ντοτόρος ξακουστός—ὁ Στρουθίων, λογομαχοῦσε ὦρες μὲ τὸν ἀγωγιάτη πὺν τοῦ εἶχε νοικιάσει τὸ γαῖδαρο.

Γαιδουριάρης κ' ἀγοῖ, κατέβαζαν ὅλη τὴ νομοθεσία τῆς Δημοκρατίας, ξεσκόνιζαν φύλλο καὶ φτεροὸ τὸ διεθνὲς Δίκαιο τῆς Ἀμφικτυωνίας, γιὰ νὰ βρεῖ ὁ καθεὶς τὸ δίκιο του, πὺν εἶτανε στὸ ἄδικο τοῦ ἄλλου.

Στὸ τέλος ἤρθαν καὶ στὰ χέρια, τραβῶντας ὁ καθεὶς τὸ σαστισμένο γαῖδαρο ἀπ' τὸ σαμάρι.

—Γιατὶ συζητοῦν τόσο ἐμβριθῶς καὶ μὲ χτυπητὰ ἐπιχειρήματα;—εἶταν περιέργη νὰ μάθει ἡ Θαρρηλία.

Ἡ Ἀσπασία πού μπῆκε στό νόημα, θά τῆς ἔδινε νά καταλάβει, ἂν εἶταν δυνατὸ νά καταλάβαινε κ' ἡ ἴδια,

—... Περὶ ὄνου σκιᾶς, Θαρρηλία μου! Γι' αὐτὸ τσακώνονται...

—Σὲ καλὰ κελεπούρια πέσαμε!...

Ἀνησύχισε ἡ μίση Ἰωνία. Καὶ τράβηξαν τὸ δρόμὸ τους, ὅχι πιά τόσο ἤσυχες, ὅσο εἶτανε ὅταν τοὺς ἔλεγε ὁ Σιμωνίδης τὴν καλὴ τῆ μοῖρα.

Οἱ περαστικοὶ πού τὶς ἔβλεπαν, ἐλεύθερες μὲν, ἀλλὰ δίχως γὰν νά τὶς σηκώνει ἀγκαλιὰ κανένας σκλάβος, δὲν ἄργοῦσαν νά καταλάβουν πῶς:

—...Παξιμαδίτσες εἶναι!

* *

Ἡ τρίτη μέρα τῆς Γιορτῆς εἶταν ἀφιερωμένη στοὺς λογοποιούς, τοὺς συγγραφεῖς, τοὺς ραψωδούς, τοὺς τραγωδοὺς, τοὺς κωμικούς.

Τὸ θέατρο τοῦ Διονύσου εἶτανε τότες ξύλινο, καταστραμμένο ἀκόμη ἀπ' τὴν ἐπιδρομὴ τοῦ Ξέρξη, καὶ μόλις κακοδιορθωμένο. Οὔτε οἱ πολῖτες ἔδειχναν μεγάλην προθυμία.

Φάνηκαν ἀλήθεια πολὺ παρακατιανοὶ οἱ ποιητὲς πού εἶχαν παρελάσει.

Ἡ Σαπφώ, γρηὰ πιά, δὲν τολμοῦσε νά παρουσιαστεῖ. Μιὰ γεροντοκόρη, ἡ Μύρτις, στεφανωμένη, ὅπως ἄλλοτε ἡ Λεσβία, ἔπαιξε λύρα καὶ τραγούδησε στίχους. Ἴσως στὴν τεχνικὴ νά μὴν εἶταν λαθεμένα τὰ ποιήματα. Ἀλλὰ δὲν εἶχαν οὔτε τὸν παλμὸ οὔτε τὴν περιπάθεια τῆς μεγάλης Μιτυληνιάς. Οἱ στίχοι ἔβγαιναν σωστοὶ ἂν τοὺς πόδιζε κανεῖς. Μὰ δὲν ἄρχησαν νά καταλάβουν οἱ δυνὸ διπλωματοῦχες πῶς εἶταν στίχοι δίχως ποίηση.

Ἄκουσαν φυσικά, νὰ γίνεται λόγος μέσα στὸ ἀκροατήριον, γὰ κάποιον Πίνδαρον, καὶ γὰ μιά κάποια Κόρινθα: νεαροὶ μαθητευόμενοι καὶ οἱ δυὸ τους στὴν ἴδια τὴν Μύρτιδα. Ὅμως ἡ δασκάλα δὲν ἤθελε νὰ ἐπιτρέψει στὸ μαθητὴ καὶ στὴ μαθήτριά της νὰ παρουσιαστοῦν...

Ἐξ ἄλλου, κανεὶς δὲν ἐπέμεινε, γιὰτι κανεὶς καὶ ἄ δὲν πίστευε πὼς οἱ δυὸ αὐτοὶ νεαροὶ μπορούσαν νὰ εἶταν τίποτα τῆς προκοπῆς. Ἐφτανε ἡ πληροφορία πὼς ὁ Πίνδαρος αὐτός, εἶτανε Θηβαῖος καὶ τούτη ἡ Κόρινθα ἀπ' τὴν Τανάγρα.

— Δύναται τι καὶ ὄν ἐκ Βοιωτίας εἶναι;

Σούρωναν οἱ Ἀθηναῖοι περιφρονητικὰ τὰ χεῖμα τους.

Ἐπειτα, ἓνα παιδαρέλι, ὁ Βακχυνίδης, σχεδὸν βυζιανιάρικο, γὰτι ἔκαμε ν' ἀπαγγεῖλει ὁμως ἡ γαλαρία δὲν τὸν ἄφησε νὰ προχωρήσει:

— Κόφτο!...

Τοῦ φώναζαν ἀπ' ὄχιες τὶς μεριές.

Καὶ μόνο σὰν παρουσιάστηκε ὁ Στησίχορος, ἀντίχρησαν τὰ παλαμάκια. Παράλυτος καθὼς εἶταν δὲν πρόφτασε νὰ πεῖ μεγάλα πράματα, καὶ ὡς τόσο ὁ ἀθλοθέτης βιάστηκε νὰ τοῦ δώσει πάλι τὸ ἔπαθλο. Μὰ οὔτε καὶ οἱ συρραφεῖς παρουσίασαν τίποτα καλλίτερο. Ὁ γέρο Ἡρόδοτος εἶχε χαθεῖ ἀπ' τὴ μέση:

— Ἴσως νὰ λείπει πάλι σὲ ταξίδι...

— Ἴσως νὰ περιηγεῖται τὸν σκηθρωπὸν Ἀδην.

Ποιὸς ξαίρει!

Πολλοὶ θυμήθηκαν τὰ προφητικά του λόγια, κάποτες ἐκεῖ κάτω στὴν Ὀλυμπία, γὰ ἓναν πιασπρίγκο τότες, ἓνα γκαγκαράκι, ποὺ τὸ εἶχαν πάρει τὰ δάκρυα σὰν ἄκουε τὸν πατέρα τῆς Ἱστορίας νὰ διαβάζει τὶς περγαμηνές του. Μὰ οὔτε πιά

κανείς ἤξαιρε τί γινότανε αὐτὸς πού, θάπρεπε τώρα νὰ εἶταν παλληκάρι. Οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες δὲν παρουσίασαν μεγαλιέτερο ἐνδιαφέρον. Ἔγινε ὡς τόσο λόγος γιὰ τὸν Ἀρίωνα, μὰ κι' αὐτὸς ἔλειπε ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Ὅσο γιὰ τὴν τετραλογία—τρεῖς τραγωδίες πάνω στὸ ἴδιο θέμα καὶ μιὰ κωμωδία—εἶταν ἄνοστη κι' ἀνούσια.

Ὁ Αἰσχύλος εἶχε πάψει πιά νὰ τραγωδεῖ τοὺς ἀνθρώπους κάνοντας τοὺς Θεούς. Ἴσως νὰ τὸν βασάνιζε ἢ ποδάγρα ἴσως κιόλας, ὅπως ἔλεγαν πολλοί, νὰ εἶχαν κουρκουτιάσει τὰ μυαλά του. Ἡ κόρη του, πού εἶχε πάει στὸ θέατρο, δὲ φρόντιζε νὰ διαψεύσει οὔτε τὴ μιὰ οὔτε τὴν ἄλλη φήμη. Περιοριζότανε μόνο ν' ἀναγγεῖλει πὼς ὁ ἀρραβωνιαστικός της—εἶπε κι' ἓνα ὄνομα πού δὲν τὸ συνεκράτησε κανείς—έτοιμαζε κάτι ἀνώτερο κι' ἀπ' τὰ ἔργα τοῦ πατέρα της.

Ὅμως, ποιὸς ξαίρει! Ἴσως νὰ εἶταν παίνια αὐτά, ἀρραβωνιασμένου κοριτσιοῦ.

Ἄργα τὸ βράδυ, ἓνας ντελάλης ὑπενθύμισε πὼς τὴν ἄλλη μέρα θὰ γινότανε ἡ ἀναπαράσταση μιᾶς ναυμαχίας στὸ Σούνιο· κ' οἱ γιορτὲς θάκλειναν μὲ τὸν Πυρρίγιο πού οἱ φιγοῦρες του θύμιζαν τοὺς ἄθλους τῆς Ἀθηνᾶς κατὰ τῶν Τιτάνων. Θὰ τότε χόρευαν λεβέντες γυμνοί, μὲ κράνη, μὲ δόρατα κι' ἀσπίδες. Ὡς τόσο ἔθύμιζε ὁ ντελάλης πὼς δὲ θὰ μοιραστοῦνε κρέατα ψητά, μιὰ καὶ δὲ θὰ γίνεῖ ἄλλη ἑκατόμβη. Ἐπίσης νὰ τῶχουν στὸ νοῦ τους, ὅτι ἀπαγορεύεται νὰ παραβρεθοῦν στὸ χορὸ ὅσοι βρίσκονται σὲ πένθος.

—Φανερὸ πὼς ὁ κόσμος φεύγει μὲ βαρεῖα καρδιά!

Δὲν μποροῦσε νὰ μὴν τὸ παρατηρήσει αὐτὸ ἡ Ἀσπασία.

—Καὶ τί ἄλλο καλλίτερο εἶχαν νὰ κάμουν οἱ

χαραιοφάηδες Ἀθηναῖοι;— εἰρωνευόταν ἡ Θαρ-
γηλία,

—Ἀπλούστατα! Θὰ προτιμοῦσαν ν' ἀπλώσουν
τὴν ἀρίδα τοὺς στὴν Ἀγορά, καὶ νὰ κουτσομπο-
λεύουν. Ὅμως—ἔμεινε συλλογισμένη—κάτι μπο-
ρεῖ, κάτι πρέπει νὰ γίνει...

Κι' ἀλήθεια! Δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ μὴν εἶχε
ἀντιληφθεῖ ἡ κοπέλλα, πῶς κάτι ἐγκυμονοῦσε ἡ
ἐπαύριο...

**ΑΘΗΝΑΙΓ΄-
ΚΟ ΤΑΛΕΝΤΙ** Ἡ «σαιζὸν» εἶταν πραγματικὰ κατάλλη-
λη γιὰ νὰ ντεμπουτάρουνε οἱ δυὸ παξιμα-
δίτσες.

Ἐπαρχιωτὲς καὶ χωρικοὶ ποὺ εἶχαν ἔρθει στὴν Ἀ-
θήνα, ἤθελαν βέβαια γυρνῶντας στὴν πόλιν τους,
νὰ λέν γιὰ τὰ μεγαλεῖα τῆς πρωτεύουσας.

Μακρὰ ἀπ' τὶς γυναῖκες τους, ὅλοι ἐκεῖνοι
οἱ μουρντάρηδες, ἀρχοντοχωριάτες, ἐμπορευόμενοι
νεόπλουτοι, εἶχαν στὴ διάθεσή τους κράχτες καὶ
προξενῆτρες ποὺ φρόντιζαν νὰ τοὺς ὀδηγήσουν στὰ
«σαλόνια» ἢ στὰ συμπόσια κάποιας φημισμένης ἐ-
ταίρας. Ἐξὸν ἀπ' αὐτό, ὁ καθεὶς μπορούσε νὰ
βρεῖ καὶ μόνος του ἐκεῖνο ποὺ γούσταρε, στὴν
τιμὴ ποὺ ἤθελε.

Μὰ καὶ τὰ δυὸ κορίτσια, ἤξαιραν καλὰ ἀπ'
τῆ Σχολή, πὼς ἡ σταδιοδρομία κάθε δημόσιας γυ-
ναίκας, στὴν Ἀθήνα, ἀρχίζε καὶ τέλειωνε στὸν
Κεραμεικό.

Ἐνα προάστειο τόσο κοντὰ στὸ ἄστυ ποὺ εἶ-
ταν δίπλα του ἢ Ἀγορά, καὶ πολὺ καθῶς πρέπει.
Τὸν εἶχε χτίσει—θέλανε νὰ ποῦν—ὁ Κέραμος,
γιὸς τοῦ Βάκχου καὶ τῆς Ἀριάνης. Ἐκεῖ εἶχε
φυτέψει τὸ μπαξέ του ὁ Ἀκάδημος γιὰ νὰ συχνά-
ζουν οἱ διανοούμενοι ποὺ τοὺς ἔβγαζε, ὁ κόσμος
παρατσοῦκλι: ἀκαδημαϊκούς, ἐκεῖ κι' ὁ τιμημένος τό-
πος ὅπου θάυονταν οἱ πολῖτες ποὺ πέθαιναν μὲ
τ' ὄπλο στὸ χέρι, πολεμῶντας γιὰ τὴ Δημοκρατία.
Μέσα στὸ ἱερὸ αὐτὸ νεκροταφεῖο καὶ δίπλα στὴ
λογοτατοσύνη, γίνονταν τὸ κοκοτοπάζαρο.

Σύμφωνα μὲ τὶς πληροφορίες ποὺ εἶχαν οἱ δυὸ
κοπέλλες, βρῆκαν εὐκόλα τὸ λευκὸ ντουβάρι ποὺ

περιστοιχίζε τὴν περιοχὴ ὅπου γειτόνευαν ἀδελφωμένες: ἡ δόξα, ἡ σοφία κ' ἡ πορνία.

Ἡξαιραν καλὰ πῶς ἔπρεπε νὰ περάσουν ἀπὸ τὴν περίφημη Δίπυλη πόρτα, πού ἂν εἶχε μάτια δὲ θᾶβλεπε νὰ περνοῦν, παρὰ μόνο κοκότες, ἀγαπητικοί, φιλόσοφοι καὶ ἔνδοξοι νεκροί. Μεγάλες δενδροστοιχίες πού ὀδηγούσανε σ' ἀπόσκια φυλλώματα, ὅπου ἔτρεχε γαργαριστὸ νερὸ καὶ πού τὸ κελάρισμά του ἔπνιγε τόσο κατάλληλα τ' ἀναφυλλητὰ τῶν τεθλιμμένων συγγενῶν, τὶς συζητήσεις τῶν ἀκαδημαϊκῶν καὶ τὰ ποθοπλαντάσματα τῶν μουστεριῶδων. Ὁ ἥλιος δὲν ἔφτανε ἴσα μ' ἐκεῖ, καὶ μόνο ποῦ καὶ ποῦ ἡ ἀντιλιά του ρόδιζε τ' ἀγάλματα τῶν ἡρώων: σιωπηλοὶ καὶ καλόβολοι μάρτυρες μὲ σφαλιχὰ μάτια καὶ κλειδωμένα στόματα.

Μὰ θᾶπρεπε νὰ κάμουν μεγάλους περιπάτους οἱ δυὸ φτωχὲς Μιλήσιες, ἂν ἔλαχε ν' ἀμολυθοῦν ἀπὸ νωρίς, ὅπως εἶδαν νὰ καταπλέουν οἱ μεγαλοκοπέλλες, οἱ λουσάτες ἑταῖρες τῆς πρώτης ποιότητος. Αὐτὲς εἶχαν τὸ λόγο τους. Γιατὶ περπατώντας, σὰ γιὰ νὰ πάρουν τὸν ἀέρα τους, ἔγραφαν τ' ὄνομά τους, πότε στὸ ντουβάρι, στὰ δέντρα, ἢ στὴν πλάκα πού διηγότανε ἀνδραγαθήματα ἀνδρῶν. Ἄλλες πρόσθεταν καὶ τὴν τιμὴ τους, γιὰ νὰ ξαίρει ὁ πελάτης, ἄλλες ἄφηναν ἀνοιχτὸ τὸ τιμολόγιο.

Οἱ εὐπόληπτοι Ἀθηναῖοι, δὲν εἶχαν παρὰ νὰ γράψουν ἀπὸ κάτω τὸνομά τους, νὰ προσθέσουν κανένα κολακευτικὸ στίχο, καὶ νὰ μὴν ξεχάσουν τὴν τιμὴ πού πρόσφεραν. Γιατὶ οἱ κοκότες τοῦ λούσου, δὲν εἶχαν ὅλες τὴν ἴδια ταρίφα.

Ἡ ἑταίρα ἔστελν' ὕστερα τὴ σκλάβα νὰ δεῖ πῶς πήγαναν τὰ πιάννα. Κι' ἂν εἶταν ἀμοιβαία ἱκανοποιητικὴ ἢ προσφορὰ κ' ἡ ζήτηση, ὅλα τέλειωναν μιὰ χαρὰ στὸ σπῆτι τῆς ἑταίρας. Φυσικά, ὁ κόσμος τὸ εἶχε μπούκινο, κ' ἤξαιρε ὅλη ἡ Ἀθήνα

ποιός και ποιὰ είχαν ζευγαρωθεῖ ἀπὸ βραδύς. Ὅμως αὐτὸ ὄχι μόνο δὲν ἐνοχλοῦσε κανένα, ἀλλὰ συντελοῦσε ἀφ' ἑνὸς στὴ ρεκλάμα τῆς ἐταίρας κι' ἀφ' ἑτέρου στὸ καμάρι τοῦ σεβδαλή.

Φτωχὲς παρακατιανὲς καψοπαξιμάδες, ποὺ δὲν εἶχαν ἀκόμη οὔτε φήμη οὔτε καπιτάλια νὰ βάλουν μπρὸς μὲ πολυτέλεια, τ' ἀπομεσήμερο, κατὰ τὸ δειλινό, πήγαιναν νὰ βροῦνε μ' ὅσα ὅσα τὸ καλὸ συναπάντημα, Ἔτσι θ' ἀμολύθηκαν κ' οἱ δυὸ Μιλητινές.

Πιὸ πιθανὸ εἶναι νὰ εἶχε ψωνιστεῖ πρώτη ἡ Θαρρηλία, ὄχι μόνο γιατί εἶταν ἡ πιὸ ὁμορφη, μὰ γιατί λίγο τῆς ἔνοιαζε τὸ σουλούπι κ' ἡ καταγωγή τοῦ πελάτη. Συγκαταβατικὴ στὴν τιμὴ τῆς ὅπως ἡ κάθε μιὰ ποὺ ντεμπούταρε, δὲν ἄργησε νὰ κλείσει συμφωνία. Ἦξαιρε κιόλας πῶς: ὁ χρόνος εἶναι χρῆμα. Κι' ἡ ὥρα ποὺ θάχανε στὰ παζαρέματα θὰ εἶτανε ζημιὰ τῆς. Ἡ Ἀσπασία ποὺ εἶχε λαχτάρει νὰ γνωρίσει ἀπὸ κοντὰ τοὺς Ἀθηναίους, ἔψαχνε μὲ πιότερη ἐπιμονὴ καὶ πρόσεχε καλὰ στὴν προσφορὰ ἐκείνου ποὺ τήνε διπλάρωνε.

Δυὸ περαστικοὶ λιμοκοντόροι μιλοῦσαν γιὰ τὸ Μυρτάλιον—μιὰ νεαρὴ ἐταίρα ποὺ εἶτανε πολὺ τῆς μόδας.

Ἡ καρδιὰ τῆς Ἀσπασίας χτύπησε. Ἡ προφορὰ τους εἶταν καθαρὴ καὶ τὰ ἄττικά τους ἄπταιστα.

—Διατείνεται τὸ Μυρτάλιον—ἔλεγεν ὁ ἕνας—ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει μὲ λιγότερα ἀπὸ ἕνα τάλαντο τὸ φεγγάρι.

—Εἶναι ἀποδοχὲς αὐτὲς—λογάριαζε ὁ ἄλλος—ποὺ ἰσοδυναμοῦν μὲ δυὸ φίλους στὴ χάση καὶ στὴ φέξη, ἀπὸ πέντε περίπου χιλιάδες μνᾶς ὁ καθεὶς τους...

Ὅπου ἡ Ἀσπασία ἐτοιμολογή, μπῆκε στὴ μέση ν' ἀποτελειώσῃ τὸ λογαριασμό:

—...ἢ προφανῶς, ἰσοδυναμοῦν μὲ πέντε χιλιάδες φίλους στὸ φεγγάρι, ἀπὸ μιὰ δραχμούλα ὁ καθείς τους!

Ξαφνιάστηκαν οἱ δυὸ λιμοκοντόροι μὲ τὴν ἀπρόσμενη αὐτὴ φαρμακερὴ κακογλωσσιὰ, καὶ ξεκαρδίστηκαν στὰ γέλοια.

Ὡς τόσο ἡ Ἀσπασία σκινθρώπασε. Κι' οὔτε καταδέχτηκε πιά νὰ παζαρέψει τὴν τιμὴ της, ἐνῶ τὰ δυὸ τζόβενα ἀκόμη χαχάνιζαν, κάμνοντάς της νόημα μὲ τὸ χέρι.

—Θέλω Ἀθηναῖο ἐγώ! —ξηγήθηκε σπαθὶ καὶ μ' ἀσικλίκι.

—Μὰ ποιὸς σοῦ εἶπε πὼς δὲν εἶμαστε Ἀθηναῖοι;—πρόφτασε νὰ τὴν ρωτήσῃ ὁ ἕνας, συγκρατώντας τὸ χάχανο του.

—Τὸ χοντρό σου γέλιο, μοῦ τὰ εἶπεν ὅλα ὦ Βοιωτέ! Γιατὶ ὅσο κι' ἂν ἄλλαξες τὴν προφορὰ σου, αὐτὸ σὲ πρόδωσε. Κι' ὅσο κι' ἂν ἔμεινες στὸ Ἄστυ, ἀκόμη δὲν κατάλαβες πὼς τέτοια χάχανα μόνο ἀπὸ χαζοὺς Βοιωτοὺς τ' ἀκούει κανεὶς.

—Στὴν Ἀττικὴ δὲ γελοῦν;

—Χαμογελοῦν!... ζουτέ.

Τοὺς παράτησε.

Ὡς πού στὰ τελευταῖα βρῆκεν ἐκεῖνο πού ἤθελε. Ἡ μαύρη ἀλήθεια εἶναι πὼς ὁ πρῶτος Ἀθηναῖος πελάτης της, δὲν εἶταν ἀκόμη παρὰ ἐξ Ἀχαρνῶν, ἔτσι ὅπως περπατοῦσε μ' ἀνοιχτὰ σκέλια, καὶ μίλαγε μ' αἰτωλικὴ ἀπήχηση τὴν ἀττικὴ διάλεχτο.

—Κακὰ ψυχρά!

Μπρὸς στὸ τίποτα, καλὸς κι' ὁ Μενιδιάτης. Τοῦ χαμογέλασε μαριόλικα, καὶ μὲ τσαχπίνικες ματιές κατάφερε νὰ τὸν παρασύρῃ ὡς τὸ μνημεῖο κάποιου Ἄγνωστου Στρατιώτη. Κι' ὅταν πιά τοὺς πρόσταζε ἡ ἱερὴ σκιά...

—Πόσο τὸ κάνεις;—ἐνδιαφέρθηκε νὰ τὴ ρωτήσῃ ἐκεῖνος.

Μὰ σὰν κορίτσι ποὺ ἤξαιρε καλὰ τὸ μάθημα:

—Ἐσὺ τί δίνεις πατριώτῃ;

Γύρισε, τὴν κοίταξε, μειδίασε καὶ ἀντιπαρῆλθε.

“Ὅταν ξεφεύγει ἡ ζήτηση, ἡ προσφορὰ τρέχει κατόπι της. Ἐτρεξε νὰ τὸν κυνηγήσῃ.

—Ἐλα! πὲς καὶ σὺ κάτι! Δὲ θὰ μαλώσουμε.

—Ἐτσι ρώτησα κοπέλλα μου! Νὰ ξαίρω τίς τιμές, καὶ τίποτ’ ἄλλο... Μπὰς καὶ μὲ ρωτήσουν στὸ Μενίδι...

—Ἐ! καλὰ! Μήπως ἔτσι θὰ φύγεις σοφώτερος ἀπ’ ὅτι εἴσουν;

Σωστὸς ὁ λόγος της. Τὴν κοίταξε, σὰ νὰ τὴ μέτρησε, σὰ νὰ τὴ ζύγισε, κ’ εἶπε μὲ σοβαρότητα:

—Ἀντὶ δείπνου καὶ κοίτης!

—Μόνο; — χάλασε ἡ καρδιά της.

—...Ὅτι φᾶς, ὅτι πιεῖς, καὶ τὸ μισό μου κρεββατάκι! Τὶ ἄλλο θές;

—Ἄς εἶναι κ’ ἔτσι!—δέχτηκ’ ἡ μικρὴ.

Ὅμως ὁ Μενιδιάτῃς εἶχε κι’ ὄλας μετανιώσει γιὰ τὴ γενναιοδωρία του πού, κατὰ συνείδηση, τὴν ἔπαιρνε γιὰ σπατάλη.

—Κι’ ἂν μοιράζαμε στὴ μέση τὸ ἔξοδο;

—Εἶναι τόσο συνδεδεμένα τὸ ἓνα μὲ τ’ ἄλλο κακομοίρη, ὥστε δὲν χωρεῖ διχοτόμηση...

—Καλὰ!—εἶπε πάλι ὁ Μενιδιάτῃς καὶ τράβηξε πόδι—τώρα δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς πὼς φεύγω ἄσοφος.

—Χαρὰ στὴ τσιγγουνιά!—σάρκασεν αὐτὴ. Πειράχτηκε στὸ φιλότιμο του, καὶ ξαναγύρισε.

—Ὅχι κοπέλλα μου, δὲν εἶναι γι’ αὐτό... Ἀπ’ τὸ Μενίδι ὡς τὴν Κερατιά, ρώτα νὰ μάθεις ποιὸς εἶναι ὁ κουβαρδὰς μὲ τ’ ὄνομα... Ἀλλὰ βλέπεις εἶναι ὠρισμένες σπατάλες ποὺ δὲν μοῦ τίς ἐπιτρέπει ὁ γιατρός...

—Μωρὸ δὲν τὸ λὲς λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ πὼς εἶσαι χαντούμης!

—Ἄπαγε! —κοκκίνησε σὰν ἀστακός, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ τέτοια προσβολή.—Ἐγὼ ἀπλούστατα ἀπόλυτην ἀνάγκη ἀπὸ δυὸ παιδιά: Ἐνα γιὰ τὸ χωράφι μου, κι' ἓνα γιὰ τὸ καπηλειό μου! Καὶ πρέπει νὰ τὰ φτιάξω ἐγὼ πὺν βλέπεις.

—Ἄν θῆς τίποτα βοηθό;

—Σπολάτη! Τέτοιες δουλειὲς τίς κάνω μόνος μου. Ἐμεῖς ὁ λαουτζίκος ἔχουμε ἰδιαίτερη ἀδυναμία στὰ ἔργα τῶν χειρῶν μας. Ἐλα ὅμως πὺν δὲν εἶμαι οὔτε στὸ πρῶτο, ὕστερα ἀπὸ πέντε χρόνια παντριά.

—Θὰ εἶναι ἴσως στεῖρα ἢ γυναῖκα σου.

—Ἄν καὶ δὲ μ' ἀρέσει νὰ βγάξω τὰ οἰκογενειακά μου στὴ φόρα, κι' οὔτε ποτέ μου μιῶ ἐν Δήμῳ γιὰ τὰ ἐν οἴκῳ, ὡς τόσο σὲ πληροφορῶ πὼς ὄχι! Εἶναι προκομμένη σύζυγος ἢ Ἀρετὴ μου.

—Λοιπὸν πάλι στὸν ἴδιον παρονομαστή. Ἐσὺ θὰ εἶσαι...

—Ὅχι σοῦ λέω! ἔφτιαξα κιόλας τρεῖς τσοῦπρες! Ὅμως παιδιά δὲν μπόρεσα ἀκόμη νὰ σκαρώσω. Νὰ ὁ καῦμός μου...

—Ὁ ἐπιμένων μεχρὶ τέλους νικᾷ!

—Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα σοῦ λέω κι' ἐγὼ πὼς ὅταν διψᾷ ἢ αὐλή μου...

Μῶλα ταῦτα τὸ κορίτσι τοῦ εἶχε καλοαρέσει.

—Δὲ μοῦ λὲς ὅμως μικρούλα! Ἐξὸν ἀπὸ αὐτὸ πὺν καταλαβαίνεις, εἶσαι σὲ θέση γιὰ τίποτ' ἄλλο;

—Πὼς ὄχι!—θὰ μπορούσε νὰ τοῦ χορέψει, νὰ τοῦ παίξει κιθάρα ἢ ἂν γούσταρε νὰ τοῦ ἀπαγγέλλει Ὅμηρο καὶ νὰ τοῦ σχολιάσει τὸν Αἰσχύλο. Θὰ μπορούσε ἀκόμη νὰ τοῦ θέσει αἰνίγματα ἢ νὰ λύσει ἐκεῖνα πὺν θὰ τῆς ἔθετεν αὐτός.

—...Ἐξὸν κι' ἂν θέλεις κατσικίτσα μου, νὰ με ἐρωτευθεῖς ἀθῶα...

Κουνήθηκε ἀπ' τὴ θέση της ἡ Ἀσπασία.

Αὐτὴ ; Τέτοιους ἐκφυλισμοὺς καὶ τέτοιες ἀτιμίες;... ἀπὸ τῶρα κιόλας ;

Τοῦ τὸ εἶπεν ὀρθὰ κοφτά :

—Οὐ νὰ χαθεῖς πρόστυχε ! Ἡ καρδιά μου μορὲ εἶναι σκληρὴ σὰν κρύσταλλο !... Τίποτα δὲν τὴ ραγίζει !

—Οὔτε ἓνα διαμάντι ;—ἔκαμε ὁ Μενιδιάτης.

Χλωμὴ καὶ ταραγμένη γιὰ τὴ ντροπὴ ποὺ θάκαμε, μουρμούρησε μὲ χαμηλὸ τὸ βλέμμα :

—... Ἄν εἶναι μεγάλο τὸ διαμάντι σου!...

Τὸ χέρι στὴ σακούλα τοῦ ὁ Μενιδιάτης, νὰ βγάλει ἓνα δαχτυλίδι πατρογονικό.

—Σοῦ κάνει αὐτό ;

Λαχτάρισε ἡ καυμένη, κ' εἶπε στὰ γλήγορα τό :

—Ναί !

—Σκουπίσου ! Ἄμ' δὲ σφάξαν στὸ Μενίδι κόρη μου !—καὶ ρίχνοντας τὸ δαχτυλίδι στὴ σακούλα—Δὲν γεννήθηκε ἀκόμη ὁ Μενιδιάτης ποὺ θ' ἀγοράσει μετάνοιαν ἑνὸς ταλάντου.

Ἦς τόσο μόνος τοῦ ἄλλαξε κουβέντα.

—...Καλὰ ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶπες, ὅμως, τὰ βροίσκες καὶ στὸ Μενίδι. Γιὰ πὲς μου : εἶσαι σὲ θέση νὰ συζητήσεις ;

— Ἄν πληρώσεις τὸ φαῖ καὶ τὸν ὕπνο !

— Ἐξαρτᾶται ἀπ' τὸ θέμα ποὺ μοῦ προτείνεις !

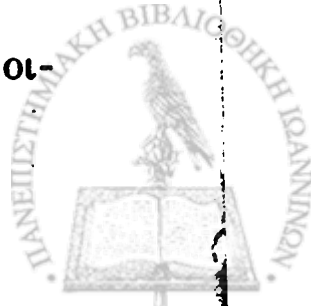
— Καὶ τὸ θέμα ἐξαρτᾶται ἀπ' τὰ ἐδέσματα ποὺ θὰ βάλεις χάμω.

— Μάπα, σάλτσα ντομάτα καὶ δυὸ μῆλα.

— Θὰ καταστραφεῖς στὰ ἔξοδα κακομοίρη!.. Ἔλα βάλ' καὶ λίγο κρέας, ἓνα πλακοῦντα καὶ εικοσιπέντε κότυλους κρασὶ τῶν Μεσογείων.

— Κομμάτια νὰ γένει!.. Βγῆκα ποὺ βγῆκα γιὰ γλέντι. Γιὰ πὲς νὰ δῶ τὸ θέμα.

— Θὰ συζητήσουμε ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ περιεχομένου τῶν Παναθηναίων.

Ὡς ἀκτουαλίτε δὲν εἶταν ἄσκημο.

— Μὰ τί θὰ ὑποστηρίξεις;

— Μόλις πλαγιάσουμε στὸ μιντέρι τοῦ καπη-
λειοῦ, θὰ τ' ἀκούσεις.

— Ἄ! μπά!.. Γιατί, ἂν συμπίπτουν οἱ γνώμες
μας, δὲ μ' ὀφειλῆ τίποτα νὰ μῶ στα ἔξοδα..

— Μὴ σὲ νοιάζει. Ὅποιαδήποτε κι' ἂν εἶναι
ἡ γνώμη σου, ἐγὼ σοῦ ὑπόσχομαι νὰ διαφωνήσω.

— Ὡστε λοιπὸν κάλπικη συζήτηση!.. Δὲν ἔχεις
ἀτομική σου γνώμη, ἔ; Καὶ τὸ λὲς γλέντι αὐτό;

Ἐφτυσ' αἶμα ἡ δύστυχη ὡς ποὺ νὰ τὸν πεί-
σει πῶς ἔχει τὸ δίχως ἄλλο γνώμη δική της, κι' ὅ-
τι τέλος πάντων, ἂν δὲν τοῦ γουστάρει ἡ γνώμη
της ἀλλάζουν θέμα.

.

Τόσο ποὺ τῆς εἶχε κάνει ὁ Μενιδιάτης, νὰ
συζητήσουν πρῶτα κάτω ἀπ' τὰ φυλλώματα κι' ἔ-
πειτα νὰ πᾶν γιὰ νὰ μασήσουν...

— Δὲ βαριέσαι πατριώτη! Τρώγοντας καὶ λέ-
γοντας....

Ναί, ἀλλὰ δὲν εἶταν διόλου διατεθειμένος νὰ
πληρώνει αὐτὸς γιὰ νὰ διασκεδάσει ὀλόκληρο τὸ
καπηλεῖο, μὰ κι' ὅλοι οἱ τζαμπατζήδες θ' ἄπαιρ-
ναν μέρος στὴ συζήτηση.

— Μὴ χολοσκᾶς γι' αὐτὸ Μενιδιάτη! Δόξα
στοὺς θεούς, τὰ καπηλειά σας, ἔχουν καὶ δωμά-
τια δι' οἰκογενείας...

Ὡς ποὺ τὸν κατάφερε καὶ πήγανε στὸ σεπαρέ,
μόλις δυὸ βήματα πέρα ἀπ' τὸ τεῖχος, σ' ἓνα ἐ-
ξοχικό.

Κι' ὅταν πὰ ξάπλωσαν κι' δυὸ τους στὸ ντι-
βάνι, ὅταν ὁ κάπηλας πῆρε τὴν παραγγελία, ἐκεῖ-
νος κάπως βιαστικός καὶ λίγο ἀνήσυχος:

— Χάρισέ μου τ' ὄνομά σου, γιὰ νὰ μπορῶ

τουλάχιστο νὰ πῶ πῶς πλάγιασα μαζύ σου ἂν πο-
τὲς καμμιά μέρα ἀνέβουνε τὰ πιάνια σου.

— Ἀσπασία!

— Μμ!.. γουστόζικο ὄνομα. Ἔ! λοιπὸν Ἀσπα-
σία, ὑποστήριξε νὰ δῶ τὴ θέση σου...

— Πρέπει νὰ ξαίρεις ἄντρα Μενιδιάτη, ὅτι τὰ
Παναθήναια εἶναι ἡ τουλάχιστο πρέπει νὰ γίνουν
γιορτὴ ὅλων τῶν κλάσεων καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδας.

Πετάχθηκε ὄρθιος σὰν καραγκιόζης τοῦ
κουτιοῦ.

— Ρέστο τὸ ψητὸ ὦ κάπηλα! Κι' οὔτε νὰ γί-
νει ἢ σάλτσα ντομάτα...

— Γιατί; — τρόμαξε τὸ κακόμοιρο— ἄφισε λοι-
πὸν νὰ σοῦ ἀναπτύξω πρῶτα!

Τώρα πὺν πρόφθασε νὰ τὰ ξεπαραγγεῖλει, ἔ-
γινε πάλι ψύχραιμος καὶ σοβαρός.

— Κάνε οἰκονομία στὸ σάλιο σου κοπέλλα μου
ὅπως θὰ κάνω κι' ἐγὼ στὰ λεφτά μου! Αὐτὴ τὴ
θέση μωρή, τὴ παραδέχεται ὅλος ὁ ντουνιας!

Τῆς ἴδιας γνώμης εἶμαι κι' ἐγώ. Ἐνῶ ἐσὺ μοῦ
ὑποσχέθηκες γλέντι καὶ συζήτηση!

Μὲ τὴν τόλμη πὺν δίνει ἡ ἀπελπισία, ἡ νεαρὴ
κοκότα, βλέποντας νὰ τῆς διαφεύγει τὸ δεῖπνο ἔ-
βαλε τὰ δυνατὰ της.

— Δὲν κατάλαβες ἀγαπητέ μου!

— Ἐγὼ δὲν κατάλαβα; Πές με τώρα κι'
Ἀβδυρίτη! Γιατί, ὦρες εἶναι νὰ μὲ βρίσεις κιόλας.
Ἄν καὶ νὰ σοῦ πῶ, πραγματικῶς ἀβδυριτισμὸς
εἶναι αὐτὸ πὺν ἔκαμα. Νὰ σοῦ προσφέρω συμ-
πόσιο πρὶν ἐξασφαλίσω τὴ συζήτηση.

— Θέλω νὰ καταλάβεις— ἄρχισε νὰ τὸν χαϊδεύει
ἐκείνη— πῶς αὐτὸ πὺν ἀνέφερα εἶναι ἡ θέση.

— Ἐνοια σου καὶ πῆρα κάβο ἐγκαίρως.

— Ὅμως ἡ θέση ἔχει καὶ ἀντίθεση. Κι' αὐτὴν
ἴσα ἴσα ὑποστηρίζω ἐγώ.

—Μὲ τὴν καρδιά σου ;..—δυσπιστοῦσε ὁ ἀπαιτητικὸς πελάτης.

—Καὶ βέβαια, ἀφοῦ εἶμαι εὐσυνείδητη....

Τοῦ ἔδειξεν ἀμέσως πῶς δὲν εἶταν δύσκολο νὰ ὑποστηριχθῇ κι' ἡ ἀντίθεση :

—Πρῶτο καὶ κύριο γιατί ἡ θέση εἶναι στὴ βάση της ἐσφαλμένη. Ἡ Ἀθήνα ἔχει κάθε συμφέρο νὰ πείσει τὶς καταπιεζόμενες κλάσεις μὰ καὶ τοὺς συμμάχους της, πῶς οἱ γιορτὲς αὐτὲς εἶναι τάχα πανελλήνιες. Ἔτσι ἀμβλύνει, ἢ τουλάχιστο προσπαθεῖ νὰ ἀμβλύνει τὶς ἐσωτερικὲς ἀντινομίες καὶ τὶς ἐμφύλιες συγκρούσεις, ὑποστηρίζοντες πῶς τὰ Παναθηναία εἶναι μέρος γενικῆς Ὁμονοίας...

—Μωρὴ σὰν καλὰ τὰ λές ! Ἔ ρὲ καὶ γλέντι πὺ θὰ κορώσει.

—Δὲν παραγγέλνεις τὴ μπριτζόλα ;

—Ἄν καὶ συμφωνήσαμε ψητό, ἀλλὰ τέλος πάντων. Λέγε νὰ δῶ !

—Ἐξ' ἄλλου οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμάχων πὺ ἔρχονται τάχατες σὰ στὸ σπῆτι τους, ἀμολιένται μὲ γεμάτα χέρια : προσφορὲς, ἀναθήματα καὶ φόρους. Κι' αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα. Μιὰ κι' ἔρχονται, ὑφίστανται τὴν ἐπιρροὴ τῆς γοητείας, τὸν πειρασμὸ τῆς διαφθορᾶς καὶ τὴν ὑποχρέωση ν' ἀνταποδώσουν τὴν ὑποδοχὴ. Ὅμως καὶ κείνοι πὺ δὲν πουλοῦνε τὶς πατρίδες τους, τοὺς εἶναι δύσκολο ν' ἀρνηθοῦν τὶς προτάσεις τῶν ἀρχόντων σας, πὺ τοὺς γίνονται πάνω στὸ τραπέζι ἀνάμεσα σὲ ψητὲς γαλοπούλες, γεμάτους κρατῆρες καὶ ἀφρόπλαστες ὀρχηστρίδες. Γιατὶ ἂν δὲν κάμω λάθος, τέτοια πρέπει νὰ εἶναι τὰ διπλωματικὰ γεύματα.

—Μὴ τ' εἶν' τούτη !—ἀνοιξε γαρίδα τὸ μάτι του ὁ Μενιδιάτης.

—Πενηνταράκι στὰ δύο !..—διάταξε τώρα μόνη

της ἢ κοκοτίτσα. Κι' ὁ πειλάτης ἐπιβεβαίωσε τὴν προσταγή.

— Ὅτι θέλει τὸ κορίτσι! Καὶ γλήγορα ἡ μπριζόλα!

Ὅμως αὐτὰ δὲν εἶναι τίποτα. Τὸ μεγάλο παιχνίδι τῆς Ἀθήνας εἶναι νὰ βάλῃ στὸ χέρι τὸ συμμαχικὸ ταμεῖο τῆς Διῆλου. Ἀπ' ἐκεῖ κ' ἔπειτα ἡ ὑποταγή τῆς λοιπῆς Ἑλλάδας θὰ εἶναι μὰ λεπτομέρεια.

— Μὴρ πῶς τὰ λέει!...

— Θὰ χρυσώνουν κάθε τόσα χρόνια τὸ χᾶσι τοὺς ὑποτελεῖς τοὺς οἱ ἀθηναῖοι, μὲ τὰ Παναθηναῖα καὶ πάει λέγοντας.

— Ἐν τοῖτοις ἡ ἑορτὴ εἶναι πάνδημος! — ἀντιπιάθηζεν ἐκεῖνος.

Τοῦ ἀντιμίλησεν ἡ κοπέλλα. Εἶταν βέβαια μὰ θαυμαστὴ εὐκαιρία γιὰ τὴν ἰθύνουσα κλάση νὰ πλησιάσῃ τὸ λαὸ γύρω ἀπ' τὸν Πέπλο τῆς Θεᾶς. Ἴσως μάλιστα, οἱ δημοκράτες ἄρχοντες ποὺ θὰ κυβερνήσουν αὐριο, τῆς δόσουν ἀκόμη πὸ λαϊκὸ χαρακτήρα. Ἴσως μὰ μέρα μποροῦν νὰ συμμετέχουν στὴ γιορτὴ κ' οἱ σκλάβοι, μὲ τὴν ἀνταπάτη μᾶς ἐφήμερης ἐλευθερίας.

— ... Αὐτὸ δὲν σημεῖνει ὅτι οἱ κυρίαρχοι παύουν νὰ εἶναι αὐτοὶ ποὺ εἶναι! Τὸ ἀντίθετο μάλιστα. Κι' ἀπόδειξη πῶς οἱ εὐπατρίδες ἐπιμένουν στὴν διάκριση τῶν κλάσεων κ' ἔχουν γιὰ λόγου τους τίς καθαρὰ ἀριστοκρατικὰς τους γιορτές, ὅπου ἀποκλείονται οἱ «βέβηλοι» οἱ «κακοί», ὁ χύδην ὄχλος!

— Λές τάχατες γιὰ τὰ Μυστήρια;

— Ἀκριβῶς! Σὲ κάλεσε ποτὲ κανεὶς ἐσένα στὰ Ἐλευσίνα Μυστήρια λόγου χάρη;

— Σὰ γυναῖκα ποὺ εἶμαι δὲ θὰ εἶταν δυνατό. Μὰ κ' ἄντρας νὰ εἶμοννα οὔτε ὡς τὴν Κούλουρη θὰ μᾶς ἄφιναν νὰ πάμε, ἐκεῖνες τίς μέρες. Κ' εἶχα πάντα τὴν περιέργεια νὰ μάθω τί φοβερὸ καὶ τί

τρομερὸ διεξάγεται. Μοῦ φαίνεται πὼς οἱ μύστες κατεβαίνουν ὡς τὸν Ἄδη κ' ἔπειτα γυροῦν.

— Ἔνα εἶναι βέβαιο, ὅτι μὲ τὸν ἐσωτερισμὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὴν μυστικοπάθεια κούβεται τὸ φατριαστικὸ πνεῦμα. Ἐξ ἄλλου καὶὰ τοὺς τὰ κοπανάει ὁ Ἑσίοδος.

— Μιλᾶς ἔτσι γιὰτὶ δὲν εἶσαι ἀριστοκράτισσα.

— Νὰ ποὺ εἶταν ὁ ἴδιος ὁ Ἑσίοδος ἀριστοκράτης.

— Ναὶ ἀλλὰ, νόμισε πὼς τὸν ἀδίκησε τὸ δικαστήριον ὅταν ἐπεδίχασε τὸ πατρογονικὸ χωράφι στὸν ἀδελφὸ του τὸν Πέρση. Καὶ τότες ἀπὸ πείσμα, τότες μὲ πικρία... Γιὰτὶ χαμογελᾷς;

— Πῶς νὰ μὴ χαμογελάσω ὅταν βλέπω στὴν ἱστορία τόσο παράξενα πράματα. Ὅπως μὰ κοινὴ κοτρῶνα σὰ μετατοπιστεῖ, καθορίζει τὴν κατρακύλα σ' ὀλόκληρο βουνό!...

— Φταίει ἡ κοτρῶνα ἢ τὸ βουνό;

— Φυσικὰ στὸ βουνό εἶν' ἡ αἰτία, ὅπως ἡ κοτρῶνα εἶναι ἡ ἀφορμὴ.

— Κ' ἤθελες νὰ πεῖς μ' αὐτό;...

— Πῶς, ἴσαμε σήμερα δὲ θὰ ξαίραμε παρὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἀριστοκρατίας ἂν ἐδῶ καὶ διακόσια χρόνια ἕνας συγγραφέας δὲν ἔχανε τὸ χωράφι του στὰ δικαστήρια.

— Καὶ λίγο τῶχεις ἕνα χωράφι;

— Τί ν' ἀπαντήσῃ σε μὴ τέτοια ἐρώτηση ἢ ἀμοιρη καὶ πῶς νὰ τοῦ δώσει τὰ καταλάβει!

— ... Ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, αὐτὴ ἡ ἀσήμαντη ἀφορμὴ ἔχαμε τὸν Ἑσίοδο προφήτη καὶ καθοδηγητὴ τῆς φτωγῆς ἀγροτιᾶς. Χάρη σ' αὐτὸν θὰ μάθουν οἱ μελλούμενοι αἰῶνες πὼς οἱ ἀρχόντοι, οἱ πλούσιοι, δὲν ἄλλαξαν ἀπ' τὰ Ὀμηρικὰ χρόνια. Καὶ βλέπεις τί ἐπιτυχημένα ἐπίθετα ποὺ τοὺς δίνει: τοὺς λέει, δημοβόρους, δημοφάγους.

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς κανεὶς τοὺς δὲ θέλει

τὸ καλὸ μας. Κ' εἶχε νὰ τὸ λέει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος μου πὺν παιδὶ ἀκόμη γνώρισε τὸ Θεόγνη τὸ Μεγαρίτη. Φαντάσου τὴ μασκαρᾶς εἵτανε, ἀφοῦ ἦρθε ἐξόριστος στὶς Ἀχαρνές, τοῦ δώκαμε ἐμεῖς ἡ φτωχολογιὰ ψωμὶ κ' ἔφαγε, κ' ὡς τόσο, ὅταν ἔβγαινε στὴν Ἀγορά, ὄλο μὲ τὴ φτωχολογιὰ τᾶβαζε. «Κλότσα—ἔλεγε—τὸ λαὸ τὸν κουφιοκέφαλο καὶ τσίμπα τον μὲ τὸ κεντρὶ ὡς πὺν νὰ τοῖ περύσεις τὸ χαλκὰ στὸ λαιμό. Γιατὶ ἀνάμεσα σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους πὺν τοὺς βλέπει ὁ ἥλιος, δὲ θὰ βρεῖς εὐκόλα ἓνα λαὸ πὺν ν' ἀγαπᾶ τοὺς ἀφέντες του...»

—Τοῦ τὰ πῆρε βλέπεις ὅλα ἡ ἐπανάσταση στὰ Μέγαρα.

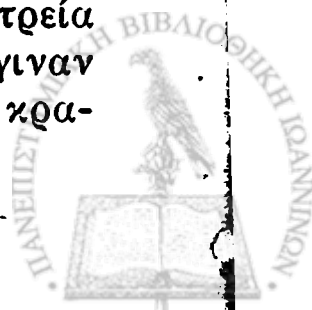
—Νὰ σοῦ πῶ βρὲ κοπέλλα μου. Σὰ δὲν ἔχεις στὸν ἥλιο μοῖρα, καλὴ εἶναι ἡ Ἐπανάσταση. Μὰ ἔλα τώρα, ἐγὼ πὺν ἔχω τὸ χωραφάκι μου καὶ τὸ καπηλειό μου... Νὰ σοῦ πῶ τὰ φοβᾶμαι ἐγὼ αὐτὰ τὰ πράματα.

—Τὸ ἴδιο τὴ φοβόταν κ' ὁ Δημόκριτος, καὶ τὴ μισοῦσε ἀκόμη. Φαίνεται ἴσα ἴσα ἡ λύσσα του, ὅταν λέει : «Ἄν θὲς νὰ δεῖς τέρατα μὴν κάνεις κόπο νὰ πᾶς ὡς τὴν Ἀφρικὴ. Ἐπισκέψου καλλίτερα μιὰ χώρα πὺν ὁ λαὸς της βρίσκεται σ' ἐπανάσταση...» Γι' αὐτὸν τὸν ἐμιγκρὲ ἡ ἐπανάσταση εἵταν τὸ τέλος τοῦ κόσμου!

—Κοπέλλα, φεύγουμε ἀπ' τὸ θέμα μας. Λέγαμε γιὰ τὶς γιορτὲς κ' εἶχα νὰ σοῦ ἀναπτύξω πῶς εἶτε τὰ Μυστήρια εἶτε τὰ Παναθήναια, ὡς γιορτὲς ἔχουν τὴν ἴδια κοινὴ καταγωγὴ: —λατρεία πρὸς τὴν μητέρα — Γῆ...

—Τοτεμισμός; Μενιδιάτη!

—Πέστο ὅπως θέλεις μιὰ καὶ δὲν καταλαβαίνω ἐγὼ αὐτὰ τ' ἀλαμπουρνέζικα... καὶ λατρεία τῶν προγόνων πὺν εἵταν οἱ γενάρχες μας κ' ἔγιναν Ὀλύμπιοι. Ἀθηναῖοι κ' αὐτοὶ οἱ ἀθάνατοι, κρα-

σοπατέρες, γυναικάδες, μουρντάρηδες, καυγατζήδες και πολυλογάδες...

— Λέγε τους Έλληνες καλύτερα να είσαι μέσα. Να σου πω όμως την αλήθεια, δε βλέπω δα και να μᾶς παραγίνονται βάρος! Κι' οὔτε ἐδῶ πού τὰ λέμε, μᾶς στοιχίζουν και μεγάλα πράματα οἱ θεοί μας.

— Διαφονῶ! Ἐπιτέλους βρήκα κ' ἐγὼ μιὰ εὐκαιρία να ξεμουδιάσω τὸ στόμα μου.

— Για πές!

— Διαφονῶ, γιατί, ἔξοδο εἶναι ὅλες αὐτὲς οἱ θυσίες και τὰ πρόσφορα...

— Ἔλα καὐμένε! Τί τους δίνουμε; τὰ ξύγια και τὸ αἷμα τοῦ σφαγτοῦ. Τ' ἄλλα ὅπως τὸ ξαίρεις πολὺ καλά, τὰ τρώμε ἐμεῖς. Περισσότερο μεξὲ θὰ μᾶς ἔπερνε ὁ φούρναρης πού θὰ μᾶς τᾶψινε παρὰ οἱ θεοὶ πού... πού μᾶς τὰ τσιγαρίζουν στη σχάρα. Τί πέρνουν; Μιὰ μυρουδιά!

— Και τὰ μεξεδάκια; τὰ γλυκαδάκια; τίς συζοταριές;... πού μᾶς τὰ τρών οἱ παπάδες!..

— Ἄς μὴν εἴμαστε ζουτοὶ να τους τὰ δίνουμε! ὅμως ἔξὸν ἀπ'αὐτὸ δὲν μπορεῖς να πεῖς πῶς και τὴ μυρουδιά τους ἀκόμη τὴν πέρνουνε χαράμι οἱ Ἀθάνατοι. Γιατί τὸ κάτω τῆς γραφῆς ὁ καθέννας ἔχει και τὴ δουλίτσα του στὴν ὑπηρεσία τοῦ Δήμου. Ἄλλος ἐπιστατεῖ στὸ φωτισμό, ἄλλος γιὰ τὰ ἱερά, ἄλλος στὶς καταβόθρες!.. Ἡ μήπως στὸ ἐμπόριο δὲν καταγίνεται ὁ Ἐρμῆς, ἢ δὲ λαιώνει στ' ἀμόνι ὁ κούτσαβλος ὁ Ἡφαιστος, μετὸ χέρι στ' αἰέτρι ἢ Δήμητρα, δίχως να φοβᾶται να χαλάσει τὸ μανικιοῦρ της, ὁ Ἄρης στὸν πόλεμο, ἢ Ἀθηνᾶ στὶς μελέτες της... Μὴ μοῦ λές! χαλάμι τους. Ἡθελα να εἴσουνα στὴ Μίλητο ὅπου μᾶς ἔρχονται Σημίτες, κᾶτι Γιεχουντῆδες, να δεῖς τὸ δικό τους τὸ Θεό, τεμπελιά μετὸ καντάρι. Ἐκανε λέει τὸν κόσμο σ' ἕξη μέρες, κ' ἔπειτα...

τὸ καλὸ μας. Κ' εἶχε νὰ τὸ λέει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος μου πὺν παιδὶ ἀκόμη γνώρισε τὸ Θεόγνη τὸ Μεγαρίτη. Φαντάσου τί μασκαρῶς εἶτανε, ἀφοῦ ἦρθε ἐξόριστος στὶς Ἀχαρνές, τοῦ δώκαμε ἐμεῖς ἡ φτωχολογιά ψωμί κ' ἔφαγε, κ' ὡς τόσο, ὅταν ἔβγαινε στὴν Ἀγορά, ὄλο μὲ τὴ φτωχολογιά τᾶβαζε. «Κλότσα—ἔλεγε—τὸ λαὸ τὸν κουφιοκέφαλο καὶ τσίμπα τον μὲ τὸ κεντρὶ ὡς πὺν νὰ τοῖ περάσεις τὸ χαλκὰ στὸ λαιμό. Γιατὶ ἀνάμεσα σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους πὺν τοὺς βλέπει ὁ ἥλιος, δὲ θὰ βρεῖς εὐχολὰ ἓνα λαὸ πὺν ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἀφέντες του...»

—Τοῦ τὰ πῆρε βλέπεις ὄλα ἡ ἐπανάσταση στὰ Μέγαρα.

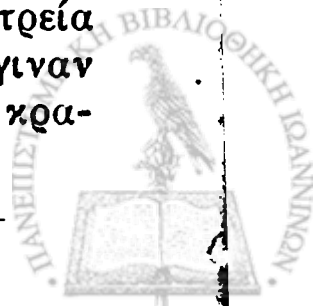
—Νὰ σοῦ πῶ βρὲ κοπέλλα μου. Σὰ δὲν ἔχεις στὸν ἥλιο μοῖρα, καλὴ εἶναι ἡ Ἐπανάσταση. Μὰ ἔλα τώρα, ἐγὼ πὺν ἔχω τὸ χωραφάκι μου καὶ τὸ καπηλειό μου... Νὰ σοῦ πῶ τὰ φοβᾶμαι ἐγὼ αὐτὰ τὰ πράματα.

—Τὸ ἴδιο τὴ φοβόταν κ' ὁ Δημόκριτος, καὶ τὴ μισοῦσε ἀκόμη. Φαίνεται ἴσα ἴσα ἡ λύσσα του, ὅταν λέει : «Ἄν θὲς νὰ δεῖς τέρατα μὴν κάνεις κόπο νὰ πᾶς ὡς τὴν Ἀφρική. Ἐπισκέψου καλλίτερα μιὰ χώρα πὺν ὁ λαὸς της βρίσκεται σ' ἐπανάσταση...» Γι' αὐτὸν τὸν ἐμιγκρὲ ἡ ἐπανάσταση εἶταν τὸ τέλος τοῦ κόσμου!

—Κοπέλλα, φεύγουμε ἀπ' τὸ θέμα μας. Λέγαμε γιὰ τίς γιορτὲς κ' εἶχα νὰ σοῦ ἀναπτύξω πῶς εἶτε τὰ Μυστήρια εἶτε τὰ Παναθήναια, ὡς γιορτὲς ἔχουν τὴν ἴδια κοινὴ καταγωγή: —λατρεία πρὸς τὴν μητέρα — Γῆ...

—Τοτεμισμός; Μενιδιάτη!

—Πέστο ὅπως θέλεις μιὰ καὶ δὲν καταλαβαίνω ἐγὼ αὐτὰ τ' ἀλαμπουρνέζικα... καὶ λατρεία τῶν προγόνων πὺν εἶταν οἱ γενάρχες μας κ' ἔγιναν Ὀλύμπιοι. Ἀθηναῖοι κ' αὐτοὶ οἱ ἀθάνατοι, κρα-

σοπατέρες, γυναικάδες, μουντάρηδες, καυγατζήδες και πολυλογάδες...

— Λέγε τους Έλληνες καλύτερα να είσαι μέσα. Να σου πω όμως την αλήθεια, δε βλέπω δα και να μᾶς παραγίνονται βάρος! Κι' οὔτε ἔδω πού τὰ λέμε, μᾶς στοιχίζουν και μεγάλα πράματα οἱ θεοί μας.

— Διαφονῶ! Ἐπιτέλους βρήκα κ' ἐγὼ μιὰ εὐκαιρία νὰ ξεμουδιάσω τὸ στόμα μου.

— Για πές!

— Διαφονῶ, γιατί, ἔξοδο εἶναι ὅλες αὐτὲς οἱ θυσίες και τὰ πρόσφορα...

— Ἔλα καὐμένε! Τι τοὺς δίνουμε; τὰ ξύγια και τὸ αἷμα τοῦ σφαχτοῦ. Τ' ἄλλα ὅπως τὸ ξαίρεις πολὺ καλά, τὰ τρῶμε ἑμεῖς. Περισσότερο μεζὲ θὰ μᾶς ἔπερνε ὁ φούρναρης πού θὰ μᾶς τᾶψινε παρὰ οἱ θεοὶ πού... πού μᾶς τὰ τσιγαρίζουν στη σχάρα. Τι πέρνουν; Μιὰ μυρουδιά!

— Και τὰ μεζεδάκια; τὰ γλυκαδάκια; τὶς συκοταριές;... πού μᾶς τὰ τρῶν οἱ παπάδες!..

— Ἄς μὴν εἶμαστε κουτοὶ νὰ τοὺς τὰ δίνουμε! ὅμως ἔξὸν ἀπ'αὐτὸ δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς πῶς και τὴ μυρουδιά τους ἀκόμη τὴν πέρνουνε χαράμι οἱ Ἀθάνατοι. Γιατὶ τὸ κάτω τῆς γραφῆς ὁ καθέννας ἔχει και τὴ δουλίτσα του στην ὑπηρεσία τοῦ Δήμου. Ἄλλος ἐπιστατεῖ στὸ φωτισμό, ἄλλος γιὰ τὰ ἱερά, ἄλλος στὶς καταβόθρες!.. Ἡ μήπως στὸ ἐμπόριο δὲν καταγίνεται ὁ Ἑρμῆς, ἢ δὲ λιοιώνει στ' ἀμόνι ὁ κούτσαβλος ὁ Ἡφαιστος, μετὸ χέρι στ' αἰέτρι ἢ Δῆμητρα, δίχως νὰ φοβᾶται νὰ χαλιάσει τὸ μανικιοῦρ της, ὁ Ἄρης στὸν πόλεμο, ἢ Ἀθηνᾶ στὶς μελέτες της... Μὴ μοῦ λές! χαλιάλι τους. Ἡθελα νὰ εἴσουνα στη Μίλητο ὅπου μᾶς ἔρχονται Σημίτες, κάτι Γιεχουντῆδες, νὰ δεῖς τὸ δικό τους τὸ Θεό, τεμπελιά μετὸ καντάρι. Ἐκανε λέει τὸν κόσμο σ' ἕξη μέρες, κ' ἔπειτα...

φαρδιά τὰ καλαματιανά! ἄπλωσε τὴν ἀρίδα του, εὐλόγησε τὰ γένεια του, κι' ἀπὸ τότες χουζουρεύει.

— Ἐ νὰ σοῦ πῶ! Μικρὸ δὲν εἶναι νὰ πλάσεις ἓνα κόσμο ὀλάκερο. Καὶ μάλιστα σὲ ἕξη μέρες μέσα! Θὰ ἔκαμε βέβαια καὶ «ὄβερ-τάϊμ» ἂν ὄχι νυχτέρι!..

— Τὶ λὲς καλέ! ἂν πιστέψεις τοὺς ἔβραίους ἢ ἀφεντιά του ὄλο πὺν κόπιασε εἶτανε νὰ λέει ἓνα λόγο μὲ τὸ στόμα του καὶ ξεφύτρωνε μόνο καὶ μοναχό του ἐκεῖνο πὺν ἤθελε.

— Κι' ἀφοῦ μποροῦσε νὰ τὰ κάνει ἔτσι, γιατί δὲν τᾶφτιανε λίγο καλύτερα;

— Μὰ τώρα σοβαρὰ μιλάς κ' ἐσύ; Εἶδες ποτὲς μὲ λόγια μόνο τοῦ ἀέρα νὰ σοῦ κάνει κανεὶς ἀνώγια καὶ κατώγια; Ἄλλὰ πὲς μου τὸ ἄλλο: Κατὰ τοὺς βάρβαρους καὶ ὁ θεὸς τους. Δὲς τοὺς δικούς μας τοὺς πολιτισμένους... Καὶ λεβεντιές, ὄχι ἀστεῖα! Ἐκεῖνος ὁ Δίας μας πὺν νὰ μᾶς ζήσει χρόνια, τί σοῦ λέει μὲ τίς μουνταριές του... Θαρρῶ καὶ βλέπω τὸν κύρη μου τὸν Ἀξίοχο πὺν τὸν κνηγάει ἢ Ἀξιόχαινα σὰν τὴν Ἥρα καὶ πὺν ὄλο τρουπώνει κάπου σὰν παπουτσομένος γάτος. Ἄμ' ἐκεῖνο τὸ γλεντζὲ τὸ Διόνυσο νὰ μὴν πῶ!... πὺν εἶναι ὄλο στὸ τσακίρ κέφι! ἢ τὴ μπουρδούσαινα τὴν Ἀφροδίτη μας, πὺν τοὺς ξεζούμισε ὄλους ἐκεῖ πάνω! Ἄφισε πὰ τίς ἀνεράϊδες μας, τίς Μοῦσες μας, τοὺς γυναικάδες, τοὺς Σάτυρους, πὺν ὄλο ὁ νοῦς τους εἶναι στὸ κεχρί. Ζωὴ πολιτισμένη τέλος πάντων. Κι' ὁ ἄλλος ὁ κατσούφης, ὄλο μουρμούρα κι' ἅγιος ὁ θεός: κακός, μοχθηρός, ἀπάνθρωπος, σαδιστής. Πότε φωτιά ρίχνει καὶ τοὺς καίει, πότε κατακλυσμούς καίει καὶ τοὺς πνίγει, πότε ξεσηκώνει στρατιὲς ὀλόκληρες ἀπὸ τὰ πέρατα τοῦ κόσμου γιὰ νὰ τοὺς καταστρέψει τὰ χωριά τους. Καὶ διαρκῶς ναλέτης! Οὔτε εὐχαριστημένος ἀπ' τίς θυσίες...

—Καλὰ βρὲ μανίτσα μου ἀλλά... οἱ ἄλλοι οἱ θεοὶ τους, δὲ βοηθὰν λιγουλὰκι.

—Δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι !

—Ἄϊντε! Μωρὲ χαρὰ στὴ βαρβαρότητα ! Καλὸς φαταούλας θὰ εἶναι ἐλόγου του. Μοῦ φαίνεται πῶς θὰ εἶναι σὰ μονάροχης στὴν Περσία ...

—Φυσικά ! φαντάζεσαι βέβαια τί γίνεται ἅμα κυβερνᾶ ἓνας μόνος . Οὔτε συμβούλια, οὔτε Ἐκκλησία Θεῶν ... Αὐταρχικός, Μενιδιάτη μου. Κι' ὅταν τοῦ καπνίσει . Τὰ ἴδια δὲν ἔκανε κι' ὁ δικός μας ὁ Κρόνος ..

—Μὰ τότες εἶταν ἡμιάρχοι οἱ προπάτορες μας.

—Σάμπως θαρρεῖς ὁ Ἰσραήλ φόρεσε κολλάρο.. Στὴν ἴδια κτηνώδη κατάσταση βρίσκονται.

—Κι' οὔτε κανεῖς ποτὲ δοκίμασε νὰ κλονίσει ἓνα τέτοιο συχαμερὸ ζυγὸ ;

—Ὅλο καὶ κάτι θᾶγινε ! Μπορεῖ ; Τώρα τελευταῖα μάλιστα, ἓνας κάποιος Μίθρα σήκωσε κεφάλι κ' ἔκανε μιὰ αἵρεση : Μιθραϊστές, ὅπως τοὺς λέν.

—Τὸν ἔριξαν τουλάχιστον τὸ μονογούλη, τὸ σατράπη τους ;

—Ἄλλου εἶδους ταραχὴ αὐτοί ! Πιστεύουνε σὲ μιὰ Τριάδα.

—Ἔ ! μπρὸς στὸν ἓνα καὶ μόνον πάλι πὸ καλὰ οἱ τρεῖς...

—Ναὶ ἀλλά, ἐδῶ ἔχει ἀγλάδα καὶ τὴν οὐρά. Ἡ Τριάδα — λέν — δὲν εἶναι τρεῖς !

—Ἄμ' δέκα τρεῖς !

—Ἐνας ! Ἐγυροῦν γυροῦν πάλι στὸν ἓνα πᾶνε.

—Ἔ τότε τί τριάδα εἶναι ;

—Αὐτό, κ' ἓνα κατοσταράκι νὰ μοῦ κερᾶσεις, τῶν ἀδυνάτων νὰ μπορέσω νὰ στὸ ξηγήσω.

—Μὰ τότε θὰ εἶναι μονάδα !

—Ούτε;... Δηλαδή ούτε είναι ούτε δέν είναι!...
Μή γελάς!

—Βρέ μανίτσα μου... αὐτοὶ ἀρνοῦνται τὴ στοι-
χειώδη ἀριθμητικὴ... Ὁρες νὰ τοὺς στείλουμε τὸν
Ἐμπεδοκλῆ ἀπ' ἐκεῖ πέρα...

Κ' ἔμεινε συλλογισμένος ὁ Μενιδιάτης:

—Τὸ μετρῶ, τὸ ξαναμετρῶ... ἀδύνατο νὰ τὸ
χωρέσει τὸ κεφάλι μου!..

Πάλι ξανασώπασε. Κ' ἔπειτα ξαφνικὰ ξεκαρ-
δίστηκε. Τέτοια χάχανα ποὺ τοῦ δάκρυσαν τὰ μά-
τια :

—...Καλὸ εἶταν αὐτό! Ἄν μοῦ τῶρες γιὰ δι-
κό σου ἀστεῖο, μπράβο! Θὰ σοῦ τοὺς σκάσω μανί-
τα ἐκεῖν' τοὺς Μενιδιάτες στὸν καφενέ, ποὺ θὰ γε-
λάσει τὸ παρδαλὸ κατσίκι!... Καλοῦ κακοῦ, θὰ
προειδοποιήσω τὴ γυναῖκα μου, γιατί ὥρες εἶναι
νὰ μοῦ κολλήσουν καὶ τὴ ρετινιὰ πὼς μουρλά-
θηκα... Ἄς εἶναι! Διασκεδάσαμ' ἀπόψε!

ΣΤΗΝ
ΠΑΡΗΛΗΝ
ΑΘΗΝΑ

Πῶς νὰ πρωτογνωρίστηκαν ὁ Περικλῆς
κ' ἡ Ἀσπασία;
Θέλησαν πολλοὶ—ἀπ' τοὺς κατοπινοὺς—
νὰ ποῦν ὅτι εἶταν τάχα ἓνα coup de
foudre, σὰν καλὴν ὥρα, ὁ Μιμίκος καὶ ἡ Μαίρη.

Εἶδε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο τους—λένε—στὸ θέατρο,
σὲ κάποια πρεμιέρα. Κ' ἐρωτοχτυπήθηκαν.

Τὸ ἴδιο κῶλας βράδυ, θᾶπρεπε ὁ Περικλῆς
νὰ κάνει τὴν πατινάδα του ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο
τῆς Ἀσπασίας:

—Ἄν δὲ μὲ πάρεις
Κι' ἂν δὲ σὲ πάρω
Κι' ἂν δὲ παρθοῦμε
Θὰ τρελλαθῶ!

*Α, μπᾶ!

Ἐξὸν ποὺ ὁ Περικλῆς δὲν εἶταν ἄνθρωπος τῆς πρε-
μιέρας, κι' ἐξὸν ποὺ τότες ἴσα ἴσα τὸ θέατρο περνοῦσε
κρίση, ἓνας πολυτενόμενος δὲν εἶταν δυνατὸ νὰ ζα-
χαρώνει μὲ τὶς ντεμὶ μονταὶν καὶ μὲ τὸν ἐλαφρόκοσμο
τῆς «πλατείας». Πολὺ δὲ λιγώτερο μπορούσε νὰ εἶχε
προσέξει τὴν Ἀσπασία ποὺ ἄσημη ἀκόμη, μὴν ἔχον-
τας καὶν δικαίωμα στὸν ἐπίσημο τίτλο τῆς ἑταίρας,
θὰ εἶτανε χαμένη μέσα σὲ κάθε καρυδιᾶς καρύδι,
στὸν ὄγλο τῆς γαλαρίας. Οἱ ἀπασχολήσεις τοῦ Πε-
ρικλῆ εἶταν πολὺ διαφορετικὲς τὴν ἐποχὴν ἐκείνη.
Ὅταν δὲν προσπαθοῦσε νὰ κολλήσει καμμιά νέα
ρετσινιά στὸν Ἀριστείδη γιὰ νὰ τὸν ξεκάμει ἀπὸ
τὴ μέση, εἶχε ἀρκετὰ ν' ἀπασχοληθεῖ γιὰ νὰ προε-
τοιμάσει καμμιά μεγαλοπρεπῆ πρόγκα στὸν Κίμω-

να πού πότε θ'άπρεπε νὰ τὸν ρεζιλέψει ὡς μπεκρῆ, πότε νὰ βγάλει τὰ οἰκογενειακά του στὴ μέση.

Τέλος, μιὰ καὶ πῆγαινε γιὰ πολιτικός, χρέος εἶχε νὰ εἶναι ἀρχετὰ θεατρίνος γιὰ νὰ μὴ δίνει λαβὴ στὸ κουτσομπολιὸ τῆς Ἀγορᾶς. Οἱ γυναικοδουλιές κ' οἱ μουρνταριές τῶν πολιτευομένων, ἀπασχολοῦσαν πολὺ τοὺς τεμπέληδες πού πῆγαιναν νὰ ξεψειριαστοῦν στὴν Πινύκα. Κι' ἀκριβῶς γιὰτὶ ὁ Κίμωνας εἶταν αἰμομίχτης, παντρεμένος μὲ τὴν ἀδελφή του τὴν Ἐλπινίκη, γι' αὐτὸ κι' ὁ Περικλῆς ἔπρεπε νὰ προσποιεῖται τὸν Ὅσιο Ὀνούφριο, γιὰ νὰ φανεῖ ἢ ἀντίθεση.

Ἄφου, ἀκόμη κ' ἀργότερα κατὰ τὴν πολιορκία τῆς Σάμου, δὲν τολμοῦσε νὰ γυρίσει νὰ δεῖ τίς Σαμιώτισσες, ποῦ φαίνεται νὰ εἶταν ἀπὸ τότες μερακλίδισσες. Κ' ἔλεγε στὸ στρατηγό... Σοφοκλῆ — γιὰτὶ ὅταν κυβέρνησεν ἡ Ἀσπασία, ἔφτανε νὰ εἶναι κανεῖς καλὸς συγγραφέας γιὰ νὰ προβιβαστεῖ σέ στρατηγό :

— Μὴ βλέπεις τὸν ἑαυτὸ σου στρατηγέ μου! Ἐσὺ εἶσαι λογοτέχνης καὶ σοῦ ἐπιτρέπονται ὅλα. Μὰ ἓνας κυβερνήτης τῆς Ἀθήνας πρέπει ὄχι μόνον νὰ μὴν ἔχει μουρντάρικο χέρι, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴν παίζει τὸ μάτι του...

Ἔτσι εἶταν τὸ πρεπούμενο! Ἀπὸ μέρους τῆς πάλι, ἡ Ἀσπασία εἶχε τὸ δίχως ἄλλο ἀκουστὰ γιὰ τὸν Περικλῆ, τὸ «γιὸ τῆς Ἀγαρίστης» ὅπως τὸν ἔλεγαν ἐκεῖνοι πού ἔιχαν λόγους καὶ συμφέρον ν' ἀμφιβάλλουν γιὰ τὴν πατρότητα τοῦ Ξανθίπου. Ἴσως ἀκόμη, νὰ τῆς εἶχαν δείξει κάποιον μαντράχαλο, πού φοροῦσε πάντα μιὰ μακρουλὴ περικεφαλαία, μ' ὅλο πού εἶταν ἄοπλος.

Τὸ σουλούπι του, δὲν εἶταν δὰ καὶ τέτοιο γιὰ νὰ τὴ μερακώσει. Ἐφτανε νὰ βγάλει τὴν περικεφαλαία του, νὰ σκουπίσει τὸν ἴδρω μὲ τὰ δάχτυλά του, κ' ἔβλεπε ἀμέσως ὁ καθεὶς ποιὸς εἶταν ὁ

ρίσι στὴν ἀγορά της. Νὰ τὴ εἶχε στὸ νοῦ της ἡ νεαρὴ Μιλήσια, ὅταν πηγαινοερχότανε στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας. Γυρολόγοι, ἄντρες ἢ γυναῖκες, ἄλλοι μὲ τὸ γαῖδαρο κι' ἄλλοι φορτωμένοι στὸν ὦμο τὰ πανέρια, τραγουδοῦσαν τὰ παίνια τῆς προαμάτια τους.

Ὅμως σὰν ἔφτανε στὰ μαγαζιά, ὀλόγυρα στὴν Ἀγορὰ ἢ στοὺς ἱεροὺς αὐλόγυρους, ὅπως στὸ Θεσεῖο, μαῦρα κι' ἄραχνα καὶ σκοτεινά, δίχως πελάτες· κι' ὁ κάπελας στὴν πόρτα ὄλο νὰ χασμουριέται.

Ποῦ καὶ ποῦ, καμμιά μεγαλουσιάνα, ἀρχοντοπούλα ἢ νεόπλουτη, μ' ἓνα σκλάβο μπρὸς νὰ τῆς ἀνοίγει δρόμο, ἓναν ἄλλο στὴν ἀκολουθία της, φαινότανε νὰ εἶχε βγεῖ γιὰ ψώνια.

Μὰ οὔτε καρφὶ τοῦ καίγονταν τοῦ κάπελα νὰ σκοτιστεῖ γιὰ τὴν πελάτισσα. Ἡξαιρεὸς ὁ μαῦρος πὼς μιὰ τίμια καὶ νοικοκυρὰ Ἀθηναίῃσα σὰν ἔβγαινε γιὰ τὰ ἐμπορικά, δὲν εἶταν πρεπὸ ν' ἄχει στὴν τσέπη της πλιότερο ἀπὸ τρεῖς πεντάρες. Ἐτσι τὸ ἀπαιτοῦσε, ἓνα παλιὸ ἀριστοκρατικὸ ἔθιμο. Χρυσὴ ἐποχὴ γιὰ τοὺς συζύγους ποὺ δίναν τὶς πεντάρες στὶς γυναῖκες τους, καὶ τρώγαν τὰ φλοριά στὶς Ἐταῖρες.

Ὅμως ὁ δύστηνος ὁ κάπελας τί νὰ πρωτοπουλήσει, τρεῖς πεντάρες;

.

Γιὰ νὰ πάει στὴ δουλειά της, στὸν Κεραμεικὸ, θέλοντας καὶ μὴ θὰ περνοῦσε ἀπ' ἐκεῖ δίπλα: ἀπ' τὴν Ἀγορὰ. Ποῦ οἱ ἀγορὲς τῆς πατρίδας της! Ἐκεῖ ὀλάκερη τὴ μέρα, ἔπαλλε ἡ καρδιά μιᾶς νέας κοινωνίας, ποὺ εἶχε πιά σπάσει τὰ δεσμὰ τῶν παραδόσεων. Σφυγμὸς καὶ κόμπος τῆς ζωῆς ἡ Ἀγορὰ στὴ Μίλητο. Ἐνῶ ἐδῶ, πλατάνια στὴ γραμμὴ ποὺ

φρόντισε νὰ τὰ φυτέψει ὁ Κίμωνας, καὶ ξαπλωμένοι στὸ ραχᾶτι τους οἱ ἄνεργοι, ἔτσι πὺν νὰ μὴ θέλουνε νὰ πᾶνε οὔτε στὴν Ἐκκλησία.

Κουβέντα καὶ κουτσομπολιό: κι' ὄλο ἰδέα.

Εἴτανε τότες πὺν οἱ φιλόσοφοι διδάσκανε πολὺ παράξενα πράματα, σωστοὺς ἔξωφρενισμοὺς γιὰ τὴν κόρη τῆς Μιλῆτου.

—“Ὅποιος ἔχει—λέγανε—λιγότερες ἀνάγκες—εἶναι καὶ σιμώτερα στοὺς Θεούς. ”Ἄμεσο συμπέρασμα: περιορίστε τὰ ἔξοδα σας, φτωχοζῆτε, γιὰ νὰ εἴστε πλησιέστερα στὸ θεῖον...

—Καὶ θὰ προκόψετε τεμπελχανᾶδες!...—δὲ βάσταξε μιὰ μέρα ἡ Ἄσπασία.

Στὶς δυὸ εἰσοδοὺς τῆς ἀγορᾶς, ὅπου εἴταν τὰ γραφεῖα τῶν Ἀρχόντων, μάταια περίμεναν τὰ βουλεύματα πὺν εἶχαν νὰ ποῦν γιὰ τὰ δημόσια πράματα.

Τὶ κι' ἂν δουλεύανε σὰν τὰ γομάρια οἱ σκλάβοι, τὶ κι' ἂν οἱ θύτες ζητούσανε δουλειὰ γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί! Τὶ κι' ἂν οἱ μέτοικοι ὄλο καὶ προσπαθοῦσαν νὰ κινήσουνε ἓναν ὀλόκληρο κόσμον πὺν τὸν ἔτρωγε ἡ ἀδράνεια. Κι' ὡστόσο ὄλοι νοιώθανε τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἀλλαγῆς. Οἱ γλύπτες περιφέρονταν δίχως δουλειὰ, δίχως παραγγελίες οἱ ζωγράφοι, δίχως πελάτες οἱ δικηγόροι. ”Ἐλειπε ὁ παρᾶς, ἔλειπε τὸ πάρε-δόσε. ”Ἐλειπεν ἀκόμη ὁ ἔμπορισμός, ἔλειπε τὸ πᾶν.

Καὶ τὰ μυαλὰ ἀκόμη κοιμισμένα.

Γιατροὶ πὺν εἶχαν φάει τὴ ζωὴ τους στὴ σπουδῆ, συνεχίζοντας τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου Ἰπποκράτη γυρνοῦσαν μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα. ”Ὅχι πὺν δὲν ὑπῆρχαν ἄρρωστοι. Μὰ ἐξ αἰτίας οἱ καλόγεροι τοῦ Ἀσκληπιοῦ, πὺν κάμανε τὰ ξόρκια καὶ τὰ θάματα. Κι' ἀκουγαν ὄλοι σὰν χαζοὶ ἓνα Σωκράτη, ἐνάρετο, ὅπως τὸν ἔλεγαν. νὰ τοὺς μιλάει γιὰ ἠθικὴ,

ἔχοντας στὰ γόνατά του τὸν Ἀλκιβιάδην. Κι' ὥσ-
τόσο, φῶς φανερό, πὼς κάτι ἐγκυμονοῦσε ἢ αὔριο.

Ὁ Ἐφιάλης ἀπόφευγε νὰ πεῖ καλὰ καλὰ τι
θὰ μποροῦσε νὰ εἶτανε αὐτό. Ὁμως ὁ Περικλῆς
ὁ κομματάρχης τους, πὺν εἶτανε γαλύφος, καὶ
καταδεχότανε νὰ κουβεντιάζει μὲ τὸν καθένα, ὅλο
ξυγοῦσε κι' ὅλο ἔλεγε. Ὁλο εἶχε τὸ νοῦ του. Καὶ
τοῦ ἄρεσε πολὺ νὰ τὰ μακρογορεῖ. Ἐβλεπε τώρα
τελευταῖα μέσα στὸ ἀκροατήριον του, μὴν κοκοτί-
τσα πὺν τὸν παρακολουθοῦσε ταχτικά.

— Τί νὰ τῆς μπῆκεν ἄραγε;—ρωτοῦσε καὶ δὲν
τῶβρισκε. Μιὰ μέρα, εἶχε ψαλιδίσει τὸ μπαμτρελελέ
του, κι' ὅταν ἀντίκρουσε τὴν Ἀσπασία, ἄρχισε κιῶ-
λας νὰ στρίβει τὸ μουστάκι του.

Καὶ πῶς τοῦ μπῆκε; Ὅτι εἶταν δυνατόν τά-
χατες αὐτή, νὰ εἶχε λιμπιστεῖ τ' ἀχνάρι του!

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΣΤΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ

Η ΔΟΞΑ Τί λένε;
ΑΠ' ΤΗΝ — Ποιὸς ντεμπουτάρει σήμερα;
ΑΝΑΠΟΔΗ — Ὁ Λυσικλῆς!
— Γαργάλαμε κουμπάρε νὰ γελάσω!...

Μὰ τὸν εἶχε καταφέρει ἡ γυναῖκα του.

— Τι κι' ἄν σὲ φτύσουν κακομοίρη! Θὰ πλυθεῖς θὰ φύγει. Ξύλο μιὰ φορὰ δὲ θὰ φᾶς!

Σούρωσαν ἀλήθεια τὰ ἰοβόλα χεῖλη των οἱ Ἀθηναῖοι μόλις ἀνέβηκε ὁ Λυσικλῆς στὸ μαρμαρένιο σκαλοπάτι, νὰ βγάλει λόγο. Κι' ὅπου τρέξει τρέξει ἡ Ἀγορὰ δλόκληρη στὸ πανηγύρι

Μὰ πρώτη ἢ καλλίτερη ἢ μαρίδα, ἢ λεισαρία, καὶ τ' ἀλάνια:

— Ἄϊντε ντελμπετέρη Λυσικλή, κ' ἐδῶ σέ θέλω!... Ἐκανε καὶ σένα ρήρορα ἡ Ἀσπασία!

— Πέστα καρδερίνα μου, πέστα!...

Πῶς νὰ μὴ χαίρονται οἱ μανάβηδες! Πῆραν κι' ὅλας τ' ἀπάνου, οἱ σάπιες ντομάτες, τ' αὐγὰ τὰ κλούβια κ' οἱ λεμονόκουπες. Κι οὔτε γὰ τὸν ὄρχο χάμω καρπουζόφλουδα.

Ξερόβηξε ἀπαίσια ὁ νεοφώτιστος ρήτορας, κ' ἔκαμε τὸ νόημα γὰ νὰ σωπάσει ὁ κόσμος:

— ... ὦ! ἄνδρες Ἀθηναῖοι!..

— Ἴσα μ' ἐδῶ καλὰ τὰ πάει.

— Εἶναι καὶ ζουτσοδόντης ὁ ἔρμος!

— Ἄμ' τώρα στὰ γεράματα, μάθε μας γέρο γράμματα!

— ... καὶ πάνυ καὶ μέντοι! Αὐτὸ γίνεται πάντα! «Κοντεύει ὁ πόλεμος», «Θὰ τὸν ἔχουμε σίγουρα»—. Τὸ εἶπαν ἀνέκαθεν καὶ θὰ τὸ λένε ἀκόμη

τη, τὴ δασκάλα τῆς ψευτιᾶς ὅπως τὴ λέγαμε. Κι' ὡς τόσο μέσα στοὺς κόλπους μας εἶχε ὀργανωθεί ἡ ψευτιά. Κάθε μέρα, μάθαινε ὁ λαὸς καὶ μιὰ νίκη, ἀπ' τοὺς ντελάληδες. Κι' ὅταν δὲν ἐπρόκειτο γιὰ θριάμβους, τ' ἀνακοινωθέντα εἶταν καθησυχαστικά: «Ἠρεμία στὸ Δυτικὸ Μέτωπο!» ἢ κιόλας «Τίποτε τὸ νεώτερον στὸ Ἀνατολικό». Ἀπὸ νίκη σὲ νίκη, κι' ἀπὸ ἡρεμία σὲ ἡρεμία ξέσπασε ἡ καταστροφή. Νικητὲς καὶ νικημένοι, στὸ τέλος βρεθήκαμε νικημένοι ὅλοι...

Ὅσο μιλοῦσε τόσο ἔκαμαν κατάπληξη τὰ λόγια του, τόσο ἀπλωνότανε κ' ἡ σιωπή. Μὰ στὸ σημεῖο αὐτὸ τράνταξε ἡ βροντή:

— Κατάρρα στὴ νέα Ὀμφάλη! Ἀέρα στὴν καινούργια Ἑλένη ποὺ ἄναψε τὴ φωτιά! Κακόχρονο νᾶχει ἡ Ἀσπασία!

Κάτι προσπάθησε νὰ πεῖ πάνω σ' αὐτὸ ὁ Λυσικλῆς νὰ ἐξηγήσει πὼς ἡ Ἀσπασία...

— ...Δὲ φταίει αὐτή, πιστέψτε με!

Μὰ τώρα ὄχι πιά μόνο λεμονόκουπες καὶ ντομάτες, ἀλλὰ μαγκοῦρες στὸν αέρα.

— Βαρᾶτε τον! Γι' αὐτὸ μᾶς τὰ φέρνεις τόση ὥρα βόλτα Θεομπέχτη! Ἀρχισες νὰ κατηγορᾶς τὸν πόλεμο γιὰ νὰ παινέσεις τοὺς ὑπαίτιους!

— Ἡ Ἀσπασία εἶναι γυναίκα του!

— Καλὲ δὲν τὸ ξαίρετε; Τώρα στὰ γεράματα παντρεύτηκε τοῦτον τὸτ τρίπιο τζέτζερε!

— Ἐχει καὶ δυὸ παιδιά μαζί του...

— Αὐτὸς καλὲ δὲν εἶταν ὁ προβατοκάπηλος, ὁ βρωμοπόδαρος ὁ Λυσικλῆς, ὁ ἀγροῖκος κ' ὁ ἀγράμματος...

— Τοῦ τᾶμαθεν ἡ ἴδια τὰ γράμματα νὰ βγεῖ νὰ τὴν ξεπλύνει!

— Κ' εἶδες μὲ τί μαστοριά, ὁ μασκαρᾶς;

— Τοῦ τὸν ἔχει γράψει ἡ ἴδια τὸ λόγο, ὅπως ἔγραφε καὶ τοὺς λόγους τοῦ Περικλή.

Μὰ ποιὸς ν' ἀκούσει τίποτα μέσα σ' ἐκείνη τὴ
μανιασμένη ὀχλοβοή. Κ' ἔφαγε τῆς χρονιάς του ὁ
αὐτοσχέδιος ἀγορητής, ἔβαλε καὶ στὸν κόρφο του.

Τὸν εἶχαν κάμει μπλὲ-μαρέν, κι' οὔτε κατά-
λαβε καὶ ἀ καὶ πὼς τὰ κατάφερε νὰ στρίψει. Δὲν
εἶταν κἂν ἀνάγκη νὰ πεῖ λεπτομέρειες στὴ γυναῖκα
του, πὺ τὸν περίμενε ἀνυπόμονα.

— Δάκρυα μου τὰ προῖμα τῆς Τέχνης, ὦ Ἄ-
σπασία!

— Ἔλα καυμένη καὶ δὲν εἶναι τίποτα! Ἔνα
ξερκόνισμα.

— Θὰ συνηθίσω λές;...

Κι' ἔπειτα τὸν πῆρε τὸ παράπονο.

— Ἐγὼ πὺ εἶχα ἦσυχο τὸ κεφάλαι μου, καὶ
πούλαγα κι' ἀγόραζα τὶς γίδες μου, νὰ μὲ κάνεις
τώρα ἐμένα ρήτορα, μωρὴ Ἄσπασία!

— Θὰ γίνεις καὶ θὰ πεῖς κ' ἕνα τραγούδι!

— Ὅχι ἄλλη φορὰ Ἄσπασία μου!.. Ὅχι
ἄλλη φορὰ τέτοιο ξύλο!

Ἄμ' τὶ τὸν πῆρε; Τώρα, βέβαια εἶταν καὶ
τ' ἄλλα: Κακὸς ψυχρὸς ὁ Λυσικλῆς εἶταν ὁ μό-
νος πὺ τὶς πρόσφερε, στεφάνι καὶ παπᾶ—πὺ
λέει ὁ λόγος. Αὐτὴ εἶταν ἡ μανία τῆς: νὰ παν-
τρεντεῖ! Ἔνα γαμπρό, κι' ἄς εἶταν καὶ ξυλένιος.

ΠΟΛΙΤΙ- — Ὑστερὸν Ἀσπασία ;
ΚΑ ΠΑΡΑ- Κάπου τὴν εἶχε διακόψει ὁ ἴδιος.
ΣΚΗΝΙΑ — Ναί, βέβαια!... Ψαλλίδισε νὰ ζεῖς τίς
τσιμπλές στὸ φυτόλι... κι' ἀκόμη λίγο λά-
δι στὸ λυχνάρι καϋμένη Λυσικλή!... Ἄϊντε μπρά-
βο! ρίξε καὶ μιὰ ματιὰ στὰ παιδιά μπάς καὶ ξεσκε-
πάστηκαν.

Καὶ τώρα :

— Ἔλα κάτσε!

Τοῦλεγε τὸ λοιπὸν πῶς :

Φυσικὰ στὴν ἀγορὰ συναντηθῆκανε μὲ τὸν Πε-
ρικλή. Ἐκεῖνος πήγαινε γιὰ φασαρία, καὶ νὰ ψη-
φοθηρήσει. Ἐνῶ αὐτή...

— Καταλαβαίνεις Λυσικλή;

Γιὰ νὰ βρεῖ τοὺς μουστερῆδες ποὺ θὰ τῆς
παίρναν τὸ κατόπι ὡς τὸν Κεραμεικό...

Τῆς ἄρесе νὰ στέκεται νὰ τὸν ἀκούει. Ὅχι
γιατὶ μιλοῦσε τότες ὁμορφα ἐκεῖνος ποὺ ἀργότερα
εἶχε τὸν κεραυνὸ στὴ γλῶσσα του. Μὰ γιὰ νὰ τοῦ
κάνει κριτική.

—... Κι' ἀλήθεια καταλάβαινα ὅτι, ἂν τ'
ἄλεγε, πῶς νὰ σοῦ πῶ!.. μὲ τὸ οὐσούλι, ἂν εἶταν
ρήτορας γλυκόστομος, καὶ παπαρδέλας σὰν τοὺς
ἄλλους... Ὅμως φαινότανε πῶς εἶχε καὶ γράμ-
ματα καὶ γνώση ὁ ἄνθρωπος, καὶ πῶς φιλόσοφοι
μεγάλοι τὸν τρίψανε στά χέρια τους. Μὰ τί τὰ θές!
Αὐτὴ ἡ δουλειὰ χρειάζεται ταλέντο. Καὶ θηλυκὸ
μυαλό, ποὺ νὰ γεννᾷ στὸ ἄψε σβύσε.

Ἔ! νά, αὐτὰ λογάριαζε ὅταν τὸν ἀκουε, ἐνῶ
ἐκεῖνος θὰ νόμιζε πῶς τάχατες τὸν εἶχε ἐρωτευτεῖ.

— "Ε! δὲ σοῦ λέω.. Ἄργότερα τὸν πόνεσα.

Ἄλλὰ ἀπ' τὸ σημεῖο αὐτὸ ὡς πὺν νὰ τὸν ἐρω-
τευτεῖ τρελλά, ὑπῆρχε πέλαγος ὀλόκληρο. Γιατί
ἂν παράκουσε κάποτες τὴ συμβουλή τοῦ μακαρίτη
τοῦ πατέρα της, κι' ἂν κάποτες ἀγάπησε, ἄντρα,
αὐτός...

—...Εἶν' ὁ Μπιμπής! Ἔ, Ἀσπασία;

— Ἄς εἶναι κ' ἔτσι κουτεντέ μου Λυσικλή!
Ὅμως λέω, ἐξὸν ἀπὸ σένα, ἀγάπησα τὸν πιὸ ὄμορ-
φο καὶ τὸν πιὸ διεφθαρμένο Ἀθηναῖο.

— Καλὰ μοῦ τόπανε οἱ κωμικοί, πῶς τάψηνες
μὲ τὸν Ἀλκιβιάδη.

— Θὰ μπορούσε νὰ μὴν περιμένεις νὰ στὸ ποῦν
ιδιαιτέρως, μιὰ καὶ τὸ ἤξιαιρε ἢ Ἀθήνα ὀλό-
κληρη; ἀφοῦ οὔτε κι' ὁ Περικλῆς τὸ ἀγνοοῦσε.

— Καὶ μάλιστα καθὼς μαθεύτηκε ἔπειτα—σᾶς
τσάκωσε μιὰ μέρα στὸ μπουντουάρ σου, ἴσα πὺν
τὸν εἶχες, λέει, ἀγκαλιὰ τὸ Μπέμπη.

— Τί κεραμίδα ἐκεῖν' τὴ μέρα!

Ἐκεῖ πὺν τὸ εἶχε καταφέρει τὸ παλιόπαιδο νὰ
δοκιμάσει τὴν ἀγάπη τῶν γυναικῶν, νὰ κι' ἀνοί-
γουν οἱ κουρτίνες: μπροστά τους ἕνας Περικλῆς,
θηρίο ἀνήμερο.

—...Τώρα—εἶπα—θὰ γίνεῖ σφαχτηρία ἐδῶ
χάμω!

Μὰ ἔννοια σου!

Στάθηκεν ἔξυπνος ὁ γυιὸς τῆς Ἀγαρίστης. Γιατί
μὲ τὸ παραμικρό, θὰ γινότανε μπούκινο. Κ' ἔκανε
τὸ καλλύτερο πὺν ταίριαξε... Σὰ τζέντλεμαν! Ἐ-
κείνονε τὸν κοίταζε ἀσκαρδαμικτεῖ...

—...γιὰ φαντάσου!

—Χαμογέλασε ἔπειτα στοὺς δυό, σὰ νᾶλεγε: δὲν
τοὺς φοβᾶμαι τοὺς τοιούτους. Κατὰ βάθος ὅμως
εἶχε πειραχτεῖ.

Τότες κ' ἐγὼ ἔβαλα τὰ δυνατὰ μου... Ποτὲ

Ἐγαπημένε, τοῦ εἶπα, τὰ ματόκλαδά σου δὲ μοῦ ἀπήγγειλαν ποτὲ τραγοῦδι τόσο ἐγκάρδιο...

— Τὸν ἔκοψες!

— Χαμογέλασε, μὲ φίλησε δυὸ φορές, ὅπως συνήθιζε, ὅταν εἶτανε νὰ φύγει. Καὶ ζήτησε: «παρντόν!» Μὰ νὰ ποῦ μοῦ τὰ μπέρδεψες ὦ Λυσικλή.

Τί τοῦλεγε;

— "Α! ναί...

...Καὶ εἶδε καὶ κατάλαβε πὼς τὸ μόνο μέσο νὰ διαπρέψει κανεὶς στὴν Ἀθήνα, εἶτανε ν' ἀνακατευτεῖ στὴν πολιτική. Σὰν ἔννοιωσε πὼς εἶχε ὅλα τὰ ἐφόδια, τότες μονάχα ἀντίκρουσε τὰ φοβερὰ μειονεκτήματα ποῦ τῆς ἔδεναν τὰ χέρια. Πρῶτο καὶ κύριο, ἂν καὶ κοκότα ἐλεύθερη, δὲν ἔπαυε νὰ εἶνε γυναίκα. Κι' ἂν δὲν εἶταν παντρεμένη, ~~πρώτη σκλάβη~~ δηλαδή τοῦ ἀφέντη της, ὡστόσο, τὸ φύλο της εἶταν ἐμπόδιο μεγάλο. Μόνο αὐτὸ θ' ἄφτανε νὰ τῆς κόψει τὸ δρόμο. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς αὐτό, πάλι θὰ τῆς εἶτανε ἀδύνατο νὰ πολιτευτεῖ. Εἶταν ξένη! Ἐξὸν ποῦ κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ δώσει βᾶση σὲ ξένο πρόσωπο, μὴ ξαίροντας ποῦθε βασιτᾶ ἢ σκούφια του, ἐξὸν ποῦ ὁ κόσμος τοὺς εἶχε στὸ στομάχι τοὺς ἑταμπλί, τὸ ἐπίσημο κράτος ἐφάρμοζε μ' ὅλη τὴν αὐστηρότητα τοὺς ἀπαγορευτικούς νόμους. "Ὅσοι ἀπ' τοὺς μέτοικους εἶχαν προφτάξει νὰ πάρουν τὴν ὑπηκοότητα, καλὰ! Μὰ ἀπ' ἐκεῖ καὶ μπρὸς ρητὴ ἀπαγόρευση, νὰ μὴ γράφονται στὰ μητρώα τοῦ Ληξιαρχείου. Κ' ἐπειδὴ πάλι μερικοὶ καταφεροῦντες ἀπ' αὐτοὺς τὰ βολεύανε νὰ φαίνονται στοὺς καταλόγους, τότες ψηφίστηκεν ὁ φοβερὸς ἐκεῖνος νόμος, νὰ πέφτουν στὴ σκλαβιά οἱ ἑταμπλί ποῦ ἀπειθαρχοῦσαν στὴ διάταξη, καὶ νὰ πουλιοῦνται σκλάβοι σὰν τὰ γομάρια! Κι' ὅσο γιὰ τὶς ἑταμπλί-νες, αὐτὲς οὔτε νὰ παντρευτοῦν κανονικά, οὔτε

καὶ μὲ τὴν ἀγγιστεία ἀκόμη νὰ πάρουνε τὴν ἰθαγένεια.

— Τὰ βροῦκα μπαστούνια Λυσικλή!

Δὲν ἔχασε μάταιον καιρὸ λακτίζοντας πρὸς κέντρα, γιὰ νὰ πετύχη τὸ ἀκατόρθωτο.

Εἶδε ξεκάθαρα τὸ μόνο δυνατὸ ρόλο ποὺ τῆς ἔμενε νὰ παίξει, ἀκριβῶς χάρη στὴ θέση της.

Νὰ βρεῖ τὸ ἀχυρένιο ἀνδρικόελο, ἢ στὴ χειρότερη περίπτωση, τὸ συνεργάτη της. Ὅπωςδήποτε: τὴ βιτρίνα. Ἐνας ἄντρας μπρός, ἐκείνη πίσω ἀπ' τὶς κοῖντες τῆς πολιτικῆς, νὰ κινᾶ τὰ νήματα, νὰ ρυθμίζει τὴν κατάσταση.

— Φυσικὸ εἶταν Λυσικλή, νὰ εἶχα τὴν προτίμηση γιὰ τοὺς Εὐπατρίδες. Ποιὸς δὲ λαχτάρισε νὰ εἶναι εὐγενής...

— Καὶ πάντα θαρρῶ σ' ἔφαγε αὐτὴ ἡ λαχτάρα!
Ὅπως τὸ εἶπε.

— Μὰ εἶταν δυνατὸ ν' ἀποδεχτεῖ μιὰ τέτοια μοιρασιά ὁ Κίμωνας; Στρατηγὸς αὐτὸς καὶ δοξασμένος μάλιστα, ἀφ' ἧς κυρίεψε τὴν Ἡϊόνα, σοῖ μοναδικὸ—πὲς—ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη γενιὰ τῆς Ἀθήνας, γυιὸς τοῦ μαραθωνομάχου Μιλτιάδη καθὼς ξαίρεις καὶ τῆς βασιλοπούλας τῆς Ἠγησιπόλης, ποὺ εἶταν κόρη τοῦ Ὀλορου τοῦ βασιλῆα τῆς Θράκης;...

— Ἀπ' τὴν ἴδια φαμελιά ποὺ βγῆκε κι' ὁ ἐχθρὸς σου ὁ Θουκυδίδης...

— Κ' εἶδα εὐθύς ξαρχῆς πὼς εἶταν οὐτοπία νὰ καβαλλήσω μιὰ τέτοια χείμαιρα...

Γιατί, ἂν καὶ περασμένης ἡλικίας πιά, ὁ Κίμων δὲ θὰ καταδεχότανε νὰ ἐνώσει τὰ πεπρωμένα του μὲ μιὰν ἑταίρα, αὐτὸς ποὺ εἶταν ἡ ἐνσάρκωση τῆς παλιᾶς, τῆς ἄξεστης, τῆς στενοκέφαλης ἀριστοκρατίας.

— Ἔτσι ἀντιδραστικὸς ἀπ' τὴν κορφή ὡς τὰ

νύχια. Κι' ἀρτηριοσκλήρωση ὦ Λυσικλή, Ἰσαμ' ἐκεῖ πού δὲν ἔπαιρνε.

— Τὰ παραλῆς καϋμένη!

— Ρώτα, Στησίμβροτο τὸ Θάσιο, πού οὔτε ὀχτρός του εἶταν καὶ πού δουλειά του εἶχε νὰ κάνει τὸν ἱστορικὸ σ' ἐκείνη τὴν περίοδο. Φαντάσου τὸ λοιπὸν τί σκουριασμένο μυαλὸ ἐκεῖνος ὁ Μιλτιάδης πού δὲν ἔμαθε στὸ γιό του γραμματικὴ οὔτε κἄν μουσικὴ, οὔτε τὴν τέχνη καὶ τὴ χάρη τοῦ ἀττικοῦ λόγου, κι' οὔτε φυσικὰ ἓνα ἐλευθέριο ἐπάγγελμα πού, καλοῦ κακοῦ, μιὰ καὶ δὲν ἤξαιρε κανεῖς πῶς θὰ τὰ φέρει ἢ σφαῖρα, μάθαιναν οἱ ἄστοι στὰ παιδιὰ τους. Ἡ ἀγραματοσύνη εἶταν λῆει τὸ μόνο μέσο γιὰ νὰ εἶναι ἄδολος, καὶ γενναιόφρων, καὶ εὐγενὴς ὁ Κίμων. Θυμήσου πῶς σκιαγραφεῖ ὁ Εὐριπίδης τὸν Ἡρακλῆ γιὰ νὰ δώσει μιὰν εἰκόνα τῆς παληᾶς ἀριστοκρατίας: «...φαῦλος, ἄκομπος, τὰ μέγιστ' ἀγαθός».

Ἀκόμη, γιὰ νὰ καταλάβει κανεῖς τὶ σκοπογραφισμένο μυαλό, φαντάσου πῶς τὴν ἀδελφὴ του τὴν Ἑλπινίκη τὴν παντρεύτηκε δημοσίᾳ κ' ἐπίσημα, ὄχι ἀπὸ ἐκφυλισμὸ—πρᾶμα, πού θὰ τὰ ἐξηγοῦσε ὄλα,—ἀλλὰ γιατί, ὅταν τοῦ πῆρε τὰ χτήματα του ἢ Ἐπανάσταση στὴ Θράκη, καὶ δὲν εἶχε νὰ πληρώσει οὔτε κἄν τὰ πενήντα τάλαντα, τὸ πρόστιμο τοῦ Μιλτιάδου, γιὰ νὰ βγάλει τὸν πατέρα του ἀπ' τὴ φυλακὴ, δὲν εὗρισκε πιά οἰκογένεια ἀντάξιά του, πού νὰ πάρει τὴν Ἑλπινίκη ἀπένταρη δίχως νὰ τὴν προσβάλλει.

— Τὴν εἶχε ζητήσῃ ὡστόσο ὁ Καλλίας ὁ πάμπλουτος, πού ἔδινε κι' ἀντισήκωμα.

— Μὰ ὁ Καλλίας εἶτανε ἄστὸς κ' ἐμπορευόμενος, καὶ νόμιζε μεγάλη του ντροπὴ ὁ Κίμων νὰ τόνε κάνει γαμπρό του. Τότες ἀντὶ νὰ τοῦ δώσει τὴν ἀδελφὴ του τὴν παντρεύτηκεν ὁ ἴδιος. Γιατί, λιγότερο παλὴν κεφάλι ἢ Ἑλπινίκη τοῦ τὸ εἶπε ξεκάθαρα πῶς ἂν δὲν τὴν παντρεύσει θὰ πάει

στὸν Κεραμεικὸ νὰ φωνιστεῖ μονάχη της. Ἐννοια σου, κ' εἶταν παστρικὸ μαντήλι κ' ἐλόγου της. Τοῦ τὰ πέρασε κ' ἄς εἶταν κ' ἀδερφός της.

— Ὅπως θυμάμαι, οὔτε ὁ ἴδιος εἶχε καλὴ φήμη!

— Κι' ἂ δὲν τὸ πῶ ἐγώ, τὸ λέει ὁ Χερωνεὺς ὁ ἱστορικός, τὸ λένε ποιητὲς σὰν τὸν Κρατῖνο, τὸ Μελάνθιο, τὸν Ἀρχαῖλο. Θὰ σᾶς τὸ πεῖ κι' ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Εὐπολις, ὁ Ἐφορος καὶ ὁ Κριτίας...

Μιὰ καὶ δὲν μπορούσε ἀκόμη νὰ ξαίρει, οὔτε τὸν Πλούταρχο, οὔτε τὸ Διόδωρο, οὔτε τὸν Κορνήλιο Νέπο.

— Μπεκρῆς κατὰ τὰ ἄλλα, κρασοπατέρας σὰν τὸν παππού του πὺ εἶχε καὶ τὸ παρατσούκλι του: ὁ Κοάλεμος. Παλῆος ἀριστοκράτης τέλος πάντων. Κι' αὐτὸς πὺ δὲν εἶταν φύσει βλάκας, εἶχεν ὡς τόσο ἀποβλακωθεῖ ἀπὸ τις πατρογωνικὲς προλήψεις. Κατὰ πῶς ξαίρει, ἔξηγησε μὲ τὸ στενὸ του γράμμα τὸ χρησμὸ τῆς Πυθίας, τότες σὰν ἦρθε ὁ Ξέρξης κ' εἶταν ἡ σωτηρία τῆς Ἀθήνας στὰ ξύλινα της τείχη. Ντύθηκε τὰ γιορτερά του, καὶ φαιδρός, ὄλο γέλια, ἀνέβηκε στὴν ξυλένιαν Ἀκρόπολη παρασύροντας ὄλα τὰ γέρικα κεφάλια. Σκέψου πανηγύρι πὺ θᾶκαμ' ὁ μεγάλος βασιληὰς τοὺς ἔπιαν' ὄλους ἐκεῖ μέσα σὰν τοὺς ποντικούς στὴ φάκα. Καὶ πιστενε μὲ τὰ σωστά του πῶς ἔφθανε νὰ χαρίσει στὴν Ἀθῆνα ἓνα χάλκινο ἄλογο, γιὰ νὰ πάρει πάλι δρόμο ὁ Ξέρξης τὰ μπρὸς πίσω. Ἄν δὲν εἶταν ὁ Ἀριστείδης νὰ τὸν βοηθεῖ σ' ὄλα, δὲ θὰ διοριζότανε μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχη οὔτε ἀρχιναύαρχος, αὐτὸς ὁ βουνήσιος, σὲ μιὰ πολιτεία πὺ ἦ δόξα καὶ τὸ μέλλον της εἶταν ἡ θάλασσα. Καὶ πάλι, χάρη στὸν ἄλλον ἀντιδραστικό, τὸν Ἀριστείδη...

— ...Τὸν Ἀριστείδη τὸ Δίκαιο ἐννοεῖς;

— Ἐξαρτᾶται ἀπ' τὴν ἀντίληψη πὺν ἔχει κανεῖς γιὰ τὴ δικαιοσύνη, Ὅμως ὅπως κι' ἂν εἶναι, εἶχε ὁ Ἀριστείδης ἀρκετὴ φρόνηση νὰ κυβερνάει ἀπὸ τὰ παρασκήνια. Ὅχι πῶς ζήμιωσε μ' αὐτὸ ὁ Κίμωνας, πὺν ἄλλοιῶτικα θὰ τὸν εἶχε ξεπαστρέψει ὁ Ἐφιάλτης. Γιατὶ σὰν πῆρε τὴν ἐξουσία ὁ Κοάλεμος, ξανάφτιαξε πάλι περιουσία, μπαξέδες κι' ἀμπελοχώραφα, πὺν εἶχανε μέσα τοῦ κόσμου τὰ καλὰ καὶ τ' ἀγαθὰ. Πάλι τοῦ Ἀριστείδη τοῦ «Δίκαιου» εἶταν ἡ ἐπινόηση νὰ παρατᾶ καμμιά φορὰ τὶς πόρτες ἀνοιχτὲς καὶ νὰ φωνάζει στοὺς φτωχοὺς: «φᾶτε, πιέται βρὲ παιδιά, ὅμως μὲ διάκριση». Κι' ὅταν ἔβλεπε πῶς οἱ ἄλλοι εἶχαν μεγάλην ὄρεξη τότες τοὺς φώναζε: «Νισάφι!...» Εἶταν ποτὲ δυνατὸ νὰ μὲ δεχτεῖ ὡς συνεργάτιδά του τέτοιος ἄνθρωπος;

Ἐξ ἄλλου ἔβλεπε καλὰ ἡ Ἀσπασία, πῶς τὰ ψωμιὰ τοῦ γέρω Κίμωνα εἶταν πὰ μετροημένα, μόλις κατάφερε ὁ λαὸς νὰ ξεφορτωθεῖ τὸν Ἀριστείδη.

— Τοῦ τὴν εἶχε σκάσει ὁ Ἐφιάλτης ξαίρεις, ὁ γυιὸς τοῦ Σορωνίδη, πὺν εἶτανε κι' αὐτὸς δίκαιος μὲ τὸ δικό του τρόπο. Μ' ὄλο πὺν ἀρχηγὸς τῶν δημοκρατῶν ἀντέγραφε τοὺς ἀριστοκράτες στὰ τερτίπια. Ἀνοιξε κι' αὐτὸς τοὺς μπαξέδες του, ἄφινε πότε πότε τοὺς φτωχοὺς νὰ μπαίνουνε νὰ τρῶνε καὶ μοίραζε κάποτε χαρτζιλίκια στὴν Ἀγορά...

Φυσικὸ εἶτανε σ' αὐτὸν νὰ εἶχε στρέψει τὶς ἐλπίδες τῆς ἡ Ἀσπασία, ὅταν θέλοντας καὶ μὴ βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ δημοκρατίσει.

— Εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου, Λυσιζλή, μιὰ καὶ ὑπάρχουν τόσοι τρόποι νὰ εἶναι κανεῖς δημοκρατικός, τί μ' ἐμποδίζει τάχατες ν' ἀρχίσω ἀπ' αὐτόν! Μὰ ἔλα πὺν κι' αὐτὸς ὁ Ἐφιάλτης εἶταν μὲ τὸ δικό του τρόπο τόσο ἀριστοκράτης ὅσο κ' οἱ ἐχθροὶ του. Ὅσο εἶταν νὰ μὲ μεταχειριστεῖ γιὰ τιποτένιες σκαλέττες, νὰ κάνω λόγου χάρη τὸν κράχτη

καὶ νὰ μαζεύω τοὺς ὁμορφονιοὺς σὰ ν εἶταν νὰ βγά-
λει λόγο νὰ μὲ δωρίζει στοὺς κομματάρχες του
μιὰ νύχτα τὴν ψῆφο, τότες τοῦ φάνησα καλή. Μὰ
ὅταν εἶδε πὼς ἄρχισα νὰ τοῦ παραπαίνω στὸ
ρουθοῦνι, τότες τὰ μάζεψε καὶ μ' ἔστειλε περίπατο.
Μὰ ἔνοια σου, κ' εἶχα τσιμπήσει πὰ τὸν Περικλή,
κι' ἄς εἶταν παντρεμένος. Σειρά μου τώρα νὰ τονέ
συγυρίσω ἐγὼ τὸν Ἐφιάλτη μὲ τὰ κρεμυδάκια. Κι'
ὅταν, ἔτσι ἀποσπόντα εἶπα μιὰ μέρα στὸ γυιὸ τῆς
Ἄγαρίστης: «γιατὶ τάχατες αὐτός, κι' ὄχι ἐσὺ ποὺ
εἶσαι καὶ λεβέντης;...» ἐκεῖνος ἔμεινε μιὰ νύχτα ὀλό-
κληρη σὺλλογισμένος.

—Ναὶ ἀλλά, πὼς νὰ φύγει ἀπὸ τὴ μέση ὁ Ἐφι-
άλτης;

— Τοῦ τὸ εἶπα κι' αὐτό: «Βοήθα τον ὅσο ποὺ
δὲν παίρνει, Περικλή! Θὰ τότε βοηθήσουμε κ' οἱ
δυό...» Ἡξαιρα βλέπει Λυσικλή, πὼς μιὰ μεγάλη
ἐπιτυχία τοῦ Ἐφιάλτη θὰ τότε τσάκιζε. Κ' εἶταν
ἡ μεγάλη αὐτὴ ἐπιτυχία, ὁ περιορισμὸς τῆς ἀπεριό-
ριστης ἐξουσίας τοῦ Ἀρείου Πάγου, ποὺ τὸν εἶ-
χαν οἱ Εὐπατρίδες στὰ χέρια τους. Κουβαλίσαμε
κόσμο καὶ Κοσμὰ στὴν Ἐκκλησία τὴ μέρα ποὺ συ-
ζητήθηκε τὸ νομοσχέδιο. Ὁ Περικλῆς ξοδεύτηκε
μέχρι λεπτό, κ' ἔμένα μ' ἔκαναν κόσκινο οἱ ψηφο-
φόροι. Ἐτριβε ὁ Ἐφιάλτης τὰ μάτια του μὲ τὸν
πρωτοφανῆ κατακλυσμὸ, κι' οὔτε μπορούσε νὰ
καταλάβει πὼς τέλος πάντων γυρνοῦσε ἔτσι ὁ τρο-
χός. Οὔτε εἶταν δυνατὸ ν' ἀντιτάξουν ἔνστασι οἱ
κυβερνητικοὶ σ' ἐκεῖν τὴ συνεδρία. Ὁ Ἀρχηγός μας
θριάμβεψε. Τὸν σήκωσε στὰ χέρια του τὸ πλῆθος
ποὺ παραληροῦσε πραγματικὰ ἀπὸ τὴν ἀσφαλῶς
σπουδαία αὐτὴ νίκη. Εἶταν καίριο τὸ χτύπημα
στοὺς ἀριστοκράτες.

— Μὰ σὲ τί μπορούσε νὰ βλάψει αὐτὸ τὸν Ἐ-
φιάλτη, μιὰ καὶ μόνη σου τὸ εἶπες, τὸν σήκωσαν
στὰ χέρια;...

— Μὰ γιατί, ἔξ αἰτίας αὐτό, πάλι λίγον καιρὸ ἀργότερα τὸν ξανασήκωσαν στὰ χέρια, ὅμως μονάχα, τέσσερις τούτη τῆ φορὰ...

— Τότες πὸν πέθανε στὰ ξαφνικά;

— Τότες πὸν λύσσαξαν οἱ εὐπατρίδες κ' ἔστειλαν τῆ νεολαία τους νὰ τὸν δολοφονήσει. Φαντάσου λύσσα, πὸν χρόνια ἀργότερα ὁ ἀντιδραστικὸς ὁ Εὐριπίδης, ἔγραψε τὶς «Εὐμένιδες» νὰ διαμαρτυρηθεῖ, γι' αὐτὸν τὸν περιορισμὸ τῆς ἐξουσίας.

— Ὡστόσο ἔγινε: σοὺς πούς! αὐτὴ ἡ δολοφονία, μ' ὄλο πὸν εἶμουνα παιδί ἀκόμη τότες Ἀσπασίτσα μου...

— Θέλησαν δηλαδὴ νὰ τὴν σκεπάσουν οἱ ἀριστοκράτες, καὶ μὲ τὰ ὄργανά τους ἔφεραν σύγχυση, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦν στὴν ἀνάγκη νὰ προβοῦν σὲ συλλήψεις. Ἔνοια σου ὅμως κ' ἐμείς ἀποδείξαμε τοὺς δολοφόνους. Εἴτανε ὁ Ἀριστόνικος ἀπ' τὴν Τανάγρα. Τὸ κάναμε ζήτημα ἀκόμη μεγαλύτερο μιὰ κ' ὁ φονιάς ἔλαχε μάλιστα νὰ εἶναι ξένος. Ἀπ' ἐκεῖ κ' ἔπειτα, καταλαβαίνεις! ἔ; Τὸ πετραδάκι πὸν ἔπρεπε νὰ ξεσκαλώσει, γιὰ νὰ γκρεμίσει ὀλόκληρος ὁ ὄγκολίθος, ξεσκάλωσε.. Ἡ ἀλλαγὴ πὸν εἴταν ἀνάγκη, βροῆκε τὸ μέσο νὰ ἐκδηλωθεῖ. Ὁ κόμπος πὸν χροιαζότανε γιὰ νὰ ξεχειλίσει τὸ ποτῆρι ἦρθε στὴν ὥρα πὸν ἔπρεπε.

— Καὶ ποιὸς εἴταν ὁ κόμπος;

— Μὰ ξέχασες λοιπόν; Τοῦ κολλήσαμε ρετσινιά τοῦ Κίμωνα— πάει νὰ πεῖ εἴταν κ' ἀλήθεια ἀπὸ χρόνια αὐτό, ὅμως τότες κανέννας δὲν τὸ πρόσεχε...—τὴ ρετσινιά πὸν λὲς ἐπὶ λακωνισμῶ!

— Ὅτι εἴταν δηλαδὴ ὄργανο τῆς Σπάρτης;

— Κι' ὅπως εἴταν. Μὰ ἔλα πὸν ζητήθηκαν ἀποδείξεις! Καὶ τότες μάλιασε τῆ γλῶσσα του ὁ Περικλῆς, νὰ θέλει νὰ τοὺς ἀναλύσει τὴν πολιτικὴ

τοῦ Κίμωνα πού εἶτανε φῶς φανερό λακωνική. Μὰ ποιὸς νὰ καταλάβει ἀπὸ τέτοια! Τότες μου ἦρθε ἐμένα ἡ ἰδέα.—«Σφύριχτους στ' αὐτὶ τοὺς συμπολίτες σου ὦ Περικλή, τί ἄλλη ἀπόδειξη τάχα θέλουνε; Μήδα ὁ Κίμωνας δὲν ἔβγαλε τοὺς τρεῖς τοὺς γιούς του, πού εἶταν κιόλας καρποὶ αἰμομιξίας—τὸ νοῦ σου μὴν τὸ ξεγάσεις αὐτὸ—δὲν τοὺς ἔβγαλε ξενικὰ ὀνόματα! Τὸν πρῶτον Ἡλεῖο, τὸν δεῦτερο Θεσσαλό, καὶ τὸν τρίτο τὸ χαϊδεμένο του: Λακεδαίμονα! «Τί νὰ σοῦ πῶ Λυσιζλή. Ὅλα τὰλλα δὲν τὰ κατάλαβαν. Τῆ ρετσινιά ὅμως, τὴν κατάλαβαν μὴν χαρά... Γέλασε ὡς κ' ἡ πράσινη ἀρκούδα τῆ μέρα πού θέσαμε ζήτημα ἐμπιστοσύνης στὴν Ἐκκλησιά. Ὡστόσο λίγο ἀκόμη νὰ χάναμε τὸ παιχνίδι, ἂν ἄφωνα τὸν Περικλῆ νὰ χάνει τοῦ κεφαλιοῦ του. Αὐτὸς μάτια μου εἶταν εὐχαριστημένος νὰ ρίξει μόνο τὴν κυβέρνηση.—«Μὰ Περικλῆ τοῦ λέω, αὔριο πάλι αὐτὸς θὰ σοῦ τὰ φέρει ντόρτια!.. Καὶ μάλιασε ἡ γλῶσσα μου νὰ τὸν πείσω γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ χειρονομία. Μάθε Λυσιζλή πὼς τὸ σίδερο ζεστὸ χτυπιέται! Κι' ἂν δὲν τσακίσεις τοῦ φειδιοῦ τὸ κεφάλι, δὲν ψωφᾷ. Τὸ λοιπόν, ἀποφασίσαμε!... ἢ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάρους! Καὶ ρίξαμε τὸ ζάρι στὴν ἴδια κιόλας συνεδρίαση πού εἶτανε στὴ βράση τοῦ τὸ πρᾶμα! Δημοψήφισμα. Τρεῖς μέρες δὲν εἶχε μύδι, δὲν εἶχε στρίδι ἢ Ἀθήνα, ὁ Πειραιάς καὶ τὰ περίχωρα. Κι' ὅπου τρέξει τρέξει ὁ κόσμος νὰ τὸν ρίξουνε μὲ δαγκωτό.

Ἔτσι ἔγινε μὲ τὸν ἔξοστρακισμό τοῦ Ἀριστείδη, ἄλλο τόσο καὶ μ' ἐκείνονε τὸν Κίμωνα. Καὶ πῆγε τότες σὰν ἐμιγκρὲς στὴ Κοινωνία νὰ μαζεύει κούμαρα. Εἶταν βλέπεις στὴν Τανάγρα τὰ λακεδαιμονικὰ στρατεύματα. Καὶ ὅταν καμώθηκε, ἀργότερα, πὼς ἔρχεται νὰ βοηθήσει τῆ φυλῆ του, τὸν ἐδιώξαν ἄρον ἄρον οἱ στρατηγοί, ὄχι πιά τότες γιὰ τὸ θέ-

λαμε ἑμεῖς, μὰ γιὰτὶ ἤθελε αὐτὸς νὰ διαλύσει τὸ
στρατό, ὅπως σύμφερε στὴ Σπάρτη.

Ἔτσι ἦρθαν τὰ πράματα! Καὶ τέλος πάντων
Λυσικλή, νὰ μὴ τὰ πολυλέμε: νά μας! Ὁ Περικλῆς
στὸ προσκήνιο κ' ἐγὼ στὶς κουίντες!

.....

ΠΑΛΗΝ ΤΗΣ
ΤΕΧΝΗΣ ΚΟ-
ΣΚΙΝΟ. . . .

Χρειάζονταν και μερικά ἀκόμη, ὅσο νὰ καλογίνοι ρήτορας ἕνας προβατοκόπηλος στὰ χέρια τῆς Ἀσπασίας, πού ἄς εἶταν και γρηά. Κ' ἔπρεπε νὰ μπεῖ στὰ μυστικά τῆς ρητορικῆς ἐπιτυχίας τοῦ Περικλή.

— Πρῶτο και κύριο ὦ! Λυσικλή! . . . Μὴ νομίζεις πῶς πιάνουν πάντα οἱ παπαρδέλλες. Λίγα και μετροημένα! . . . Κι' ἔνοια σου! Δὲ θὰ βρεῖς λόγο τοῦ μακαρίτη πού νὰ βαστάει παραπάνω ἀπὸ μίαν ὥρα. Ἐνῶ οἱ φαφλατᾶδες γυρνοῦσαν δώδεκα φορὲς τὴν κλεψύδρα. Κι' ὄχι ἀρλοῦμπες Λυσικλή. Ἀλλά, σταράτα, ὀρθά, κοφτά! Δὲν τρώει τὸ κουτόχορτο ἢ μάζα. . . Μὴ θαρρεῖς! Καὶ μὴ γκιστεύεις ποτὲ νὰ μιᾶς ἔξω ἀπ' τὰ δόντια. Ἄν ἐξαιρέσεις τὸν περίφημο ἐπικήδειο τοῦ Περικλή, πού εἶναι ἕνας θαυμάσιος ὕμνος στὴν Ἀθήνα, θὰ δεῖς παντοῦ ἄλλοῦ πῶς εἶτανε ἡ γλῶσσα του καμτσίκι! Τὸν ἔβαζα και τοὺς τὰ κοπάναγε «σάν-φασόν».

*
**

Μιὰ ξένη σάν τὴν Ἀσπασία, ἔβλεπε φυσικά καλλίτερα τὰ κουσούρια και τὰ ψεγάδια τῶν Ἀθηναίων. Κι' ἴσα ἴσα αὐτό, ἔβαζε σὲ ὑποψία ἀρκετούς, ἀκόμη ἀπ' τὴν ἀρχή, πῶς ἡ Ἀσπασία ετοίμαζε τοὺς λόγους τοῦ Ὀλύμπιου.

Ὁ Πλάτωνας, πού ἂν και θεῖος, δὲν εἶτανε λιγώτερο κουτίσομπόλης, δίνει τὴ μαρτυρία πού χρειάζεται μέστο «Μενέξενό» του:

Και νὰ μιὰ περίεργη συνομιλία πού εἶχανε ν' ἀκούσουν. οἱ κατοπινοὶ αἰῶνες:

Μενέξενος: — Τὶ θάλλεγες ἂν εἴσουν ὑποχρεω-
μένος νὰ μιλήσεις;

Σωκράτης: — Ἴσως νὰ τᾶβρισκα σκοῦρα. Ὅμως
χτές, ἄκουσα τὴν Ἀσπασία νὰ βγάζει λόγον ἐπι-
κῆδειο. Ἐχει μάθει πῶς ἔπρεπε νὰ διαλέξουν κά-
ποιον οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ νὰ τοὺς ἐκφωνήσῃ αὐτὸν
τὸ λόγο. Ἐφκίασε στὰ πρόχειρα τὸ ἓνα μέρος,
γιατὶ τὸ ἄλλο, τὸ εἶχε θαρρῶ κιόλας προετοιμάσει,
ἀφοῦ αὐτὴ ἢ ἴδια ἔκαμε καὶ τὸν ἐπικῆδειο ποὺ
ἔξεφώνησεν ὁ Περικλῆς.

Μενέξενος: — Θυμᾶσαι τὶ εἶπε ἡ Ἀσπασία;
Σωκράτης: — Ναὶ βέβαια, ἐφ' ὅσο δὲν κάνω λά-
θος. Γιατὶ τᾶμαθα ἀπ' ἔξω, καὶ λίγο ἔλειψε νὰ μὲ
μαλώσει αὐτὴ γιὰ τὴ κακὴ μου μνήμη...»

Κι' ὁ Σωκράτης ξαναλέει τὸν ἐπικῆδειο, τονί-
ζοντας στὸ τέλος:—... «Αὐτὸς εἶναι ὧ Μενέξενε ὁ
Ἐπικῆδιος τῆς Ἀσπασίας ἀπ' τὴ Μίλητο. Ὅμως
ἀκόμη μιὰ φορά κοίτα μὴ μὲ μαρτυρίσεις κ' ἔν-
νοια σου. Θὰ σοῦ πῶ κι' ἄλλους λόγους τῆς ἀκό-
μη, πάνω στὶς πολιτικὲς ὑποθέσεις:

— Ἀπ' ἐκεῖ κ' ἔπειτα ὧ Λυσικλή, ἀρχίζει μιὰ
ἄλλη ἱστορία. Μιὰ ἱστορία μεγάλη ποὺ βαστάει
ὀλάκερον ἓναν αἰῶνα, τὸν πρὸ μέγαν αἰῶνα ποὺ
εἶδε ποτές τῆς ἡ Ἑλλάδα. Τὸν εἶπανε χρυσὸ τὸν
αἰῶνα αὐτό. Κ' εἶταν δίκιον νὰ τὸν ὀνομάσουν
ἔτσι. Χρυσὸς αἰῶνας ὄχι μονάχα στὴ μεταφυσικὴ
τοῦ ἔννοια, μὰ πρὶν ἀπ' ὄλα στὴν κυριολεξία.
Οἱ ἐπιπόλαιοι εἶδαν μονάχα τοὺς βλαστοὺς, τὰ
κλωνάρια, τὸ φύλλωμα. Χαρὰ σ' ἐκείνους ποὺ θὰ
ἐμβαδύνουν ὡς τὶς ρίζες. Βλέπει τὴν προμετωπί-
δα, τὴ φρίζα, τὸ ἀέτωμα, ἢ καὶ τὸ χτίριο ὀλόκλη-
ρο, τὸ βιαστικὸ τὸ μάτι τοῦ περαστικοῦ. Μὰ λίγα
εἶναι τὰ βλέμματα ποὺ φθάνουν ὡς τὸν ἐσωτερικὸ

σκελετό, κι' ἀκόμη λιγώτερα ἐκεῖνα πού πᾶνε ὡς τὰ θεμέλια...

Γιατί δὲν μπορούσε νὰ εἶτανε τυχαῖο αὐτὸ τὸ ραντέ-βου, πού λές καὶ δώσανε οἱ μεγάλες φυσιογνωμίες μὲ τ' ἀθάνατα ὀνόματα. Ἀπ' τὸ Φειδία κι' ἀπ' τὸ ζωγράφο τὸν Πολύγνωτο ὡς τὸν Ἀπελλή, ὡς τὸν Ἰκτῖνο καὶ τὸν Καλλιζράτη τοὺς Ἀρχιτέχτονες τοῦ Παρθενώνα, ὡς τὸ Μνησικλῆ τὸν ἀρχιτέχτονα τῶν Προπυλαίων, ἀπ' τὴν Κόριννα ὡς τὸν Πίνδαρο στὴν ποίηση, ἀπ' τὸν τιτάνα Αἰσχύλο, τὸν κύκνο τὸ Σοφοκλῆ ὡς τὸν ἠδύμολπο Εὐριπίδη στὴν τραγωδία, ἀπ' τὸν Εὐπόλη, κι' ἀπ' τὸν Κράτινο ὡς τὸν Ἀριστοφάνη, στὴν κωμωδία, πού ἀνοίξανε τὸ δρόμο στὸν Ἀλεξι, στὸν Ἀντιφάνη, στὸν Ἐπίχαρμο, ἀπ' τὸν Ἀντίφοντα στὴ ρητορική, τὸν Ἀνδοκίδη τὸ Λυσία ὡς τὸν Ἰσοκράτη, προδρόμους τοῦ Αἰσχίνη καὶ τοῦ Δημοσθένη, ἀπ' τὴ σοφιστικὴ ὡς τὴ διαλεχτικὴ, ἀπ' τὸ Γοργία καὶ τὸν Πρωταγόρα ὡς τὸν Σωκράτη καὶ τὸν Πλάτωνα πού προετοίμασαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀπὸ τὴν Κυνική Σχολή καὶ τὴν Μεγαρική, ὡς τὴν Κυριανική καὶ τὴν Ἀκαδημαϊκή, ἀπὸ τοὺς Στωϊκοὺς ὡς τοὺς Περιπατητικοὺς, ἀπ' τοὺς Σκεπτικιστὲς ὡς τοὺς Ἐπικουρικοὺς, πού ἔσπειραν τὸ σπόρο γιὰ νὰ βλαστήσουν ὕστερα οἱ ὀνομαστοὶ Κριτικοὶ τῆς Ἀλεξάνδρειας ἀπ' τὸ Ζηνόδωτο ὡς τὸν Ἐφεσο, ἀπ' τὸν Ἀρίωνα ὡς τὸν Τέρπανδρο, στὴ μουσική καὶ στὸ χορό, ἀπὸ τὸν Πυθαγόρα καὶ τὸν Ἐμπεδοκλῆ ὡς τὸν Ἰπποκράτη γιὰ ν'ἀβγει ἀργότερα ὁ Ἀρχιμήδης, ἀπ' τὸν Ἡρόδοτο καὶ τὸν Ἡσίοδο ὡς τὸν Στυσίμβρωτο καὶ τὸ Θουκυδίδη, ὀνόματα καὶ τίτλοι πού νὰ τὰ πεῖ κανένας μονάχα δὲ φτάνουν δέκα στόματα καὶ δέκα γλῶσσες—κατὰ πῶς λέει ὁ Ὅμηρος...

—Μὰ ποιὸς θὰ μπεῖ στὸ νόημα ἂν δὲ θυμηθεῖ τὴ θάλασσα τὴ βυζάστρα τῆς Ἀθήνας, πὺ τῆς ἔφερε τὸν πλοῦτο, τὴ Γῆ-Μητέρα πὺ τὴν ἀνάθρεψε μὲ τὸν καρπὸ τῶν σπλάχνων τῆς;

— Χωράφια εἶταν πάντα γύρω ἀπ' τὴν Ἀθήνα ὡ Ἀσπασία, κι' ἡ θάλασσα πάντα ἔλουζε τὰ κράσπεδα τῆς Κουκουβαγιομάτας!

— Σωστός σου ὁ λόγος Λυσικλή, μὲ μόνη τὴ διαφορὰ πὺ σοῦ διέφυγε καὶ πάλι ἡ οὐσιώδης λεπτομέρεια: ἡ Ἀγορά. Γιατὶ ἔπρεπε νὰ εἶχες φθάσει κι' ὅλας ἐκεῖ, ἀφοῦ ἀπ' ἐκεῖ ἀρχίζουν ὅλα: ὁ σκλάβος, τὸ λαλούμενο ἐργαλεῖο πὺ πουλιέται κι' ἀγοράζεται, ὁ θύτης ὁ τεχνίτης, κι' ὁ μεροκοματιάρης ὁ μέτοικος ὁ ἔμπορος. Κι' οὔτε θὰ εἶταν δυνατὸ νὰ νοιώσεις τὸ ψαλλίδι τοῦ Φειδία, τὶς μογιές τοῦ Ἀπελλῆ, τοῦ Σοφοκλῆ τὸν κάλαμο, ἂν δὲν καταλάβαινες τὶ ἐργαλεῖα εἶταν, ἀπ' τὸ χέρι ὡς τὸ σφυρί, ἀπ' τὴ φαλτσέτα ὡς τὴν ξυλόμπροκα, ἀπ' τὸ μογλὸ ὡς τὸ πριόνι. Κι' ὅταν θὰ δεῖς τὸν ἀγρονόμο, τὸ γεωμέτρη καὶ τὸ γεωγράφο, τὸν κεραμέα, τὸν τέκτονα τὸ σκυτοτόμο, θὰ φθάσεις ὡς τὰ μέτρα, τὰ σταθμά, τὸ νόμισμα, πὺ δὲν μποροῦσε νὰ εἶναι πιά βῶδι ὅπως πρῶτα. Καὶ μόνο σὰ θὰ βάλεις μὲ τὸ νοῦ σου τὸν ἐμπορισμὸ πὺ γεννιέται, μόνο τότες θὰ καταλάβεις τὸ θαῦμα πὺ ἔγινε. Μονάχα ἔτσι θὰ βρεῖς ποῦθε ἀνάβλυσε τόσο χρυσάφι γιὰ νὰ χρυσώνει ἕναν αἰῶνα θεόρατο. Καὶ θὰ μείνει μεγάλος ὁ αἰῶνας αὐτός, ἴσα ἴσα γιατί δὲ βάσταξε παραπάνω ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια... Εἶναι περιττὸ νὰ γελᾷς σὰ Λειβαδιώτης, χαζὲ Λυσικλή. Αὐτὸ πὺ εἶπα σκέψου το ἀπ' τὴν ἀνάποδη γιὰ νὰ τὸ καταλάβεις: Δεκαπέντε μόλις χρόνια ἔκλεισαν μέσα τους ἕναν ὁκόκληρον αἰῶνα πὺ μπροστά του οἱ προηγούμενοι δὲν λογαριάζονται παρὰ γιὰ μῆνες! Γκέγκε; Μάθε, πρῶην ἀγροῖκε, πὺς ἡ Ἱστορία δὲν κανονίζει τὸ βῆμα τῆς σύμφωνα

μέ την τροχειά του ήλιου, που ούτε αργοπορεί μά ούτε βιάζεται τή μιὰ στιγμή περισσότερ' άπ' τήν άλλη. Τα κίνητρα τής 'Ιστορίας, προβατοκάπηλε, δέ διέσχισαν πάντα μέ την ίδια δυναμικότητα τὸ δημόσιο δρόμο τῶν αἰῶνων! Ούτε ή καρδιά τής ανθρωπότητας έπαλλε πάντα μέ τὸν ίδιο ρυθμό στις διάφορες καμπές του βίου της. Πότε γοργά λαχανιασμένοι οί παλμοί, πότε αργά, αδύναμα, πότε μέ δίκροτο καλπασμό, όταν τὸ ποσὸ μεταβάλλεται σέ ποιότητα, καί πότε σὰ νὰ τοὺς εἶχε παραλύσει ή νεκροφάνεια. Κι' από σταθμὸ σέ σταθμὸ προόδου, κάποτε χρειάζονται πολὺ μαζὺ αἰῶνες, γιὰ ν' άπαρτίσουν ένα μεσαίωνα. Κι' ούτε κανείς μπορεί νὰ πεῖ, πὼς δέ θενάρθουν μέρες πὼς δέ θενὰ σταθοῦν στιγμές που ή κάθε μιὰ τους θὰ κλείνει μέσα της κ' έναν καὶ δυὸ αἰῶνες...

— Μοῦ φαίνεται Ἐσπασίτσα μου πὼς βγάξεις λόγο.

— Ένας λόγος παραπάνω ν' άνοίξεις περισσότερο τ' αυτιά σου! Καὶ προπαντὸς μὴν άφίνεις νὰ σέ διακόπτουνε. Μάθε νὰ κομποδένεις γλήγορα τῶν ιδεῶν τὸ νῆμα... Τὸν εἶπανε αἰῶνα του Περικλή. Αυτό εἶταν άδικο διπλό. Πρῶτο καὶ κύριο γιὰτι θὰ εἶταν σωστὸ νὰ λέγανε: ὁ Περικλῆς εκείνου του αἰῶνα...

— Στάσου καὶ τὰ μπερδεύω.

— ... άφίνουν ἔτσι νὰ έννοηθεῖ πὼς τάχα ὁ Περικλῆς ἔκαμε τὸν αἰῶνα του.

— Ἄμι Ἐσπασίτσα, ὁ ποντικὸς τὸν ἔκαμε;

— Ὁ αἰῶνας αὐτὸς ἔκαμε τὸν Περικλή.

— Καὶ τήν Ἐσπασία;

— Ὅπως τὸ εἶπες! Καὶ νὰ ή δεύτερη άδικία που σου λέγα. Ποῦ εἶναι ή Ἐσπασία μέσα σ' ὅλα αυτὰ; Συγχισμένη καὶ λυωμένη μέσα στοῦ Περικλή τή φυσιογνωμία, σὰν τή ζάχαρη μέστο νερό,

σὰν τ' ἄλατι στὴ θάλασσα, σὰν τὸν αἶρα, στὴν
ἀτμόσφαιρα...

— Ν' ἀναποδογυρίσω τὴν κλεψύδρα;

Ὅλος διόλου περιττό, γιατί:

—...Εἶπα!

**ΜΙΑ "ΠΡΟ- Θάπρεπε ακόμη νάξαιρε ὁ Λυσικλής, ἐ-
ΒΑ ΤΖΕΝΕ- κείνο πού τήν κατηγορήσαν οἱ ἱστορι-
ΡΑΛΕ" κοί της, ἐχθροὶ κι' ἀντιπολιτευόμενοι
ὅλοι τους, —μιὰ κ' εἴτανε ἀριστοκράτες—
ὅτι δηλαδή αὐτὴ συμβούλεψε τὸν Περικλῆ νὰ βά-
λει χέρι στοὺς θησαυροὺς τῆς Δήλου, καὶ νὰ με-
ταφέρει τὸ συμμαχικὸ ταμεῖο στὴν Ἀθήνα...**

—Σωστά! Κι' ἄς ἔβγει ἄλλος νὰ μοῦ πεῖ, μὲ
τὶ λεφτὰ θὰ γίνονταν τὰ θαύματά μου!... Ποιὸς
Ἀθηναῖος πλήρωσε ἔστω καὶ μιὰ πεντάρρα παρα-
πάνω φόρο ὡς πού νὰ μαζέψω τὶς τρεῖς χιλιάδες
τάλαντα; Πάλι φτηνὰ μᾶς κόστισαν ὅλα!

Ἐ μὰ καῦμένε, λεφτὰ θὰ πλήρωνα στοὺς
σκλάβους; Γιατὶ ἐδῶ πού τὰ λέμε, ἐτούτων ἔργα
εἶναι αὐτά!

— Μὲ τὰ λεφτὰ λοιπὸν τῶν συμμάχων καὶ μὲ
τὸ ξεθεομὸ τῶν σκλάβων;...

— Ἀμέ; ὅσο δὲ μοῦ ἀποκλάνυψαν οἱ Θεοὶ κα-
νέναν ἄλλο τρόπο, ὅσο δὲν ἔβρεξε χρυσάφι ἀπ' τὸν
οὐρανό, καὶ τὰ μάρμαρα δὲ σηκόνονταν μόνα
τους νὰ κουβαληθοῦν ἀπ' τὴν Πεντέλη στὴν Ἀ-
κρόπολη... ἔτσι ἔπρεπε!

— Κι' ἂν χτίκιασαν χιλιάδες ἄνθρωποι, ἂν
ἔφτυσαν αἷμα, κι' ἂν στράγγισε ὁ ἵδρος τους, γιὰ
νάχουμε ἐμεῖς οἱ ἐλεύθεροι τ' ἀριστουργήματά
μας...

— Πᾶψε Λυσικλῆ καὶ δὲν ἀντέχουνε τὰ κότσια
σου γιὰ τέτοιο πρόβλημα. Ἐκεῖ πού δὲν τόλμησαν
νὰ προχωρήσουν οὔτε οἱ δημαγωγοί, οὔτε οἱ δημέ-
γερτες, μὴν προσπαθεῖς ἐσὺ νὰ προχωρήσεις.
Διαμαρτυρία πού δὲ διατύπωσε ποτὲ κανεὶς θεῖος

φιλόσοφος, δὲν εἶσαι σὺ σὲ θέση νὰ τῆ διατυπώ-
σεις. Καὶ μόνο τότες θεναπέσει λόγος σ' ὅποιονδή-
ποτε, ὅταν ἀναφανοῦν καμμιά φορὰ ἐργαλεῖα τέ-
τοια πὸν ν' ἀντικαταστήσουνε τοὺς σκλάβους, στὴ
δουλειά. Τότες μονάχα ἡ Ἱστορία θὰ ἀποφανθεῖ
ἂν πρέπει νὰ ἐμπιστευτεῖ τις τύχες της στὸ κο-
πάδι πὸν γεννήθηκε γιὰ τὸ ζυγό... Μὰ περιττὸ νὰ
πεῖς τέτοιες κοινοτυπίες πὸν τίς γνωρίζουν ὅλοι!
Στὸ ἀναμεταξὺ ἄφσε τοὺς σκλάβους νὰ μοχθοῦν
κι' ἄπλωσε τὴν ἀρίδα σου ἐσύ, κατὰ πὸν σου ται-
ριάζει μὰ καὶ γεννήθηκες ἐλεύθερος πολίτης...

Καὶ νὰ τοὺς πεῖς στὴν Ἀγορὰ πῶς:

— Σωστά! Ἡ Ἀσπασία θέλησε τὸν πόλεμο
ἐνάντια στὴ Σάμο! Γιατὶ ἔπρεπε νὰ δείξει ἡ Ἀ-
θήνα στὴν Οἰκουμένη ὀλόκληρη ἂν εἶτανε σὲ θέ-
ση νὰ ἠγεμονεύσει.

Ὅσο γιὰ τὸν πόλεμο μὲ τὰ Μέγαρα, πὸν εἶ-
ταν ἀπαρχὴ τοῦ Πελοποννησιακοῦ—σωστό!— πά-
λι ἡ Ἀσπασία ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ.

— ... Μὰ τί πάει νὰ πεῖ αὐτό; Ἐτσι ἢ ἄλλοιῶς
θενὰ ξεσποῦσε ὁ χαλασμός, ἴσαμε κεῖ πὸν ἔφτασε
ὁ ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ
Σπάρτη.

Ἄν καὶ πολὺ νεώτερος ὁ Λυσικλῆς ἤξαιρε πο-
λὺ καλὰ τις λεπτομέρειες ὥστε νὰ μὴν εἶταν ἀ-
νάγκη νὰ τις ἐπαναλάβει ἡ γυναῖκα του.

Τὰ Μέγαρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης;

Ὅτι περίπου τὸ Σεράγεβο στὶς μέρες μας.

Μέθυσαν κάμποσα παλλικάρια τῆς Ἀθήνας,
καὶ πῆγαν βόλτα ὡς ἐκεῖ νὰ κάμουν τὸ κομματί-
τους. Φεύγοντας ἔκλεψαν καὶ τὴ Σιμόηθα, τὴν ἐ-
ταίρα. Πείραξε αὐτὸ τοῦ Μεγαριῶτες στὸ φιλό-
τιμο. Καὶ μέθυσαν κι' αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους, ἤρ-
τανε στὴν Ἀθήνα, σπάσανε κουπες καὶ ποτήρια,

καὶ κλέψανε δυὸ θεραπαινίδες τῆς Ἀσπασίας. Ἐ-
γινε σούσουρο. Ἡ Ἀσπασία ἔβαλε τὸν Περικλῆ
νὰ τιμωρήσει τὰ Μέγαρα, καὶ τότες οἱ Μεγαριῶτες
ζήτησαν τὴν προστασία τῆς Σπάρτης.

Ὁ Πελοποννησιακὸς εἶχε ἀρχίσει κιόλας.
Ὁ Περικλῆς τὸ πρόβλεπε σὰν ἔλεγε μόνος του:—
«Ἴσως φέτος, ἴσως τοῦ χρόνου. ὁ πόλεμος εἶναι
ἀναπόδραστος! Κ' εἶμαι ἐξήντα ἑπτὰ χρονῶ!
Ποιὸς θὰ σταθεῖ ἄραγες στὸ πόδι μου;... Ποιὸς
θὰ διοικήσει;...»

Ὅμως ἀργότερα ὁ Ἀριστοφάνης ἀντιδραστι-
κὸς κι' ἀριστοκράτης, συγχίζοντας αἰτία καὶ ἀ-
φορμή, εἶπε πῶς ὅλο τὸ κακὸ ἔγινε γιὰ χατίρι:
«...μᾶς πόρνης πὺ ματοκύλησε τὴν Ἑλλάδα.»

*
**

Αὐτὰ νὰ ὑποστηρίξει ὁ Λυσικλῆς κι' ὅτι ἄλλο
ἀκόμη τοῦ ἔρθει ἐκείνη τῆ στιγμή στὸ νοῦ. Ἄς
πεῖ καὶ τὸν καλὸ τὸ λόγο γιὰ τὸν Περικλῆ. Ἄν
ὄχι τίποτ' ἄλλο, μὰ ποτέ της ἢ Ἑλλάδα δὲ γνώ-
ρισε κυβερνήτη πὺ νὰ μὴν ἔκλινε σ' ὅλες τὶς
πτώσεις καὶ τὶς περιπτώσεις τὸ:

— «Κλέπτω, κλέφτεις, κλέφτει!...»

Καὶ ν' ἀναφέρεις Λυσικλή...

Ὅταν ἄρχισε πὰ νὰ γονατίζει καὶ σύραν οἱ
ἐχθροὶ του τὸ Φειδία στὸ δικαστήριον σὰν κοινὸ
λωποδύτη, ξεκόλλησε καὶ ζύγιασε τὶς πλάκες τὸ
μάλαμα πὺ εἴταν βιδωτὲς ἐπάνω στ' ἄγαλμα τῆς
Θεᾶς, καὶ βρέθηκαν σωστὲς, σωστὲς!...

Μὰ νὰ παρασιωπήσει ὁ Λυσικλῆς, ὁ ἀπολογη-
τῆς του, τὰ τελευταῖα λόγια του στὸ ψυχοράγημά
του πάνω:

— «Γιὰ κοίτα χάλια πὺ μ' ἐκατάντησαν οἱ γυ-
ναῖκες τοῦ σπιτιοῦ μου, νὰ μοῦ περνοῦνε στὸ λαι-
μὸ φυλαχτὰ καὶ χαϊμάγια...»

Ούτε θρησκός εΐτανε, οΐτε θεοφοβούμενος.

— Πρόσεξε νὰ τὸ παρασιωπήσεις αὐτό. Θυμίσου μόνο πὼς ἔμεΐς χτίσαμε τοὺς μεγαλύτερους ναοὺς.

Πολιτικὴ ὦ Λυσικλή! Γιὰ νὰ ἐπιβληθεῖ ἡ Ἀθήνα ἔπρεπε νὰ ἐπιβάλλει τὴν Ἀθηναίαν.

Κι' ὅταν μὲ τὴ σειρά της κουβάλησαν καὶ τὴν Ἀσπασία μπροστὰ στὸ φοβερὸ Κριτήριον καὶ τὴν κατηγορήσανε ὡς ἄθρησκη, ὅσα κι' ἂν εἶπε αὐτὴ πῆγανε χαμένα :

— Περιφρονῶ τοὺς Θεοὺς! Κ' ἔπειτα; Μήπως δὲν ἔχτισα τὰ Προπύλαια καὶ τὸν Παρθενῶνα;

Τι παραπάνω χρειαζότανε; Ἡ καταδίκη θὰ εἶταν σίγουρη, ἂν δὲν στεκότανε δίπλα της ὁ ἴδιος ὁ Περικλῆς ποὺ ξέπεσε γιὰ χάρη της στὴν ἔσχατη ταπείνωση.

Δάκρυσε σὰ μωρὸ παιδί, γιὰ νὰ ἐκλιπαρίσει τοὺς δικαστῆς, αὐτὸς: ἓνας Ὀλύμπιος:

— Ἄν ὑπάρχει ἔνοχος μέσα σ' ὅλα τοῦτα, ὦ ἄνδρες δικαστῆς, ὁ ἔνοχος εἶμ' ἐγώ...

Τάκ! τάκ!...

Ἡ πόρτα.

Τέτοια ὦρα;

— Τρέχα ν' ἀνοίξεις Λυσικλή.

Ποιὸς εἶναι;

— Φίλοι!

Ὁ Ἀριστομνήμων κι' ὁ Κλεονίκης, οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀσπασίας. Ἦρθαν νὰ δώσουν τὴν ἀναφορὰ γιὰ ὅτι ἔτρεξε στὴν Ἀγορὰ, δυὸ μέρες τώρα.

— Σὰς περίμενα ἀπὸ τὰ ψὲς παιδιά!

Δὲν εἶχαν ἔρθει, γιὰτὶ τοὺς πῆραν φαίνεται εἶδηση. Ὁ Κλέων ὁ δημαγωγὸς τὸ εἶπε καθαρὰ στὸ λόγο του:

— «Καὶ μ' ὅλα τὰ γεράματά της, ἡ κουτσο-

δόντα ἢ γρηά, μέ τὰ τοιμπλιάρικα τὰ μάτια, μέ τήν κοιλιὰ πού εἶναι ὄλο πλέττες καί μέ τὰ στήθια τὰ πεσμένα σάν τὰ μπαγιατικά πλεμόνια...»

— Περιστῆς λεπτομέρειες—θύμωσε ἡ Ἀσπασία
— Λέγε τὰ παρακάτω...

— Ἔ! νά... τὸ εἶπε ὁ Κλέων, πὼς δασκαλεύεις τὸ Λυσικλή γιὰ νὰ τὸν ἀμολύσεις στὴν Ἀγορά.

— Καί τι ἄλλο;

— Ὁ ἴδιος ὁ γιός σου, πού εἶναι καί γιός τοῦ Περικλή, πῆγε μαζί μέ τοὺς ἐχθρούς σου.

Ἄκόμη πὸ φαρμακερὸ τὸ μήνυμα αὐτό.

— Καλὰ φαινότανε τὶ φεῖδι εἶχα στὸ κόρφο μου! Καί μέ τιμώρησε ἡ Ἀθηνὰ γιατί παραβίασα τοὺς νόμους τῆς πόλης σάν τὸν ἐνέγραψα στὸ μητρῶο τῶν ἀρρένων. Νὰ τοῦ δώσω τὴν ἰθαγένεια πού ὡς κ' ἐγὼ δὲν μπόρεσα νὰ τήνε πάρω, γιὰ νὰ τὸν ἔχω σήμερα, ἐχθρό μου καί πολέμιο!...

Νὰ τὰ πεῖ κι' αὐτὰ ὁ Λυσικλῆς στὸ λόγο του.

— Μὰ τι εἶχε νὰ λέει ὁ γιός μου;

— Τὸν πείραξε ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ τζιτζιφιόγκος...

— ...κι' αὐτὸς μαζί τους φυσικά!

— Χειρότερος ἀπ' ὄλους Ἀσπασία! Γιατὶ ἂν μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πὼς κυβερνιέται σήμερα ἡ Ἀθῆνα, ὁ κύναιδος αὐτὸς εἶναι κυβερνήτης.

— Νὰ τονίσεις Λυσικλή: παρὰ πού σᾶς κυβερνάει ἓνας τοιοῦτος, πάλι καλλύτερα ὅταν σᾶς κυβερνοῦσε μιὰ τέτοια...

Καί τι εἶπε ὁ Ἀλκιβιάδης;

Πείραξε τὸ γιό της ρωτώντας του: — «Πότε θὰ παντρευτεῖς μωρὲ καὶ σύ;» — «Νὰ πάρω—λέει ὁ ἄλλος—καμμιά πόρνη σάν τὴ μάνα μου;»

Τ' ἄκουσε ἡ Ἀσπασία κ' ἤπια τὰ μακρὰ φαρμάκια:

— Ποιὸς ἄλλος;

— Ὁ Νικίας ὁ φασαρίατζης.

Ἔβγαλε λόγο ἐναντίον της, καί βάσταξε τρεῖς ὥρες τὴν κλεψύδρα. Δικτατόρισε ἰέει ἡ Ἀσπασία κι' ὄχι ὁ Περικλῆς.

— Κοινοτοπίες! Γιὰ νὰ δικτατορήσει ἡ Ἀθήνα στὴν Ἑλλάδα ἔπρεπε κάποιος νὰ δικτατορεῖ στὴν Ἀθήνα. Κι' οὔτε μπορούσε νὰ δικτατορεῖ ὁ Περικλῆς ἂν δὲ δικτατοροῦσα ἐγὼ ἐπάνω του...

Κ' ἔπειτα τί τοὺς κακοφαίνεται; ὅταν δικτατοροῦσε ὁ Θεμιστοκλῆς, πὺν τὸν δικτατοροῦσε ἡ γυναῖκα του κ' εἶταν ἓνα κοτσούβουλο πὺν τοὺς κυβερνοῦσε ὄλους...

— Πές τους Λυσικλή! Πάλι πὺν καὶ μιὰ γυναῖκα παρὰ ἓνα βυζανιάρικο!...

Τι ἄλλο;

— Κατάστρεψες—ἰέει— Ἀσπασία, τὸ θεσμὸ τῆς Οἰκογενείας. Κι' ἀπόδειξη πὺν χώρισε ὁ Περικλῆς μὲ τὴν γυναῖκα του γιὰ νὰ πάρει μαντενούτα ἔσένα.

— Πές τους Λυσικλήμου, πές τους τί ξόανο εἶτανε ἐκείνη ἢ προζομένη! Μποροῦσε ποτὲ ἓνας Περικλῆς νὰ ἔχει γυναῖκα του ἓνα τέτοιο βῶδι! Πές τους ἀκόμη πὺς τὴν ὑποστήριξε νὰ ξαναπαντρευτεῖ αὐτὴ καὶ πὺς τῆς βρῆκε ὁ ἴδιος τὸ γάμπρο... Κ' ἔπειτα; Ἀριστομνήμων, πιστέ μου χαφιέ;...

— Εἴσouvα ἰέει, κακιὰ νοικοκυρά, ὅπως ἡ κάθε γυναῖκα πὺν παρατᾶ τὸ σπίτι της, νὰ βγεῖ στοὺς πέντε δρόμους.

Τὴν ἔπνιγε τὸ ἄδικο.

— Μὰ νὰ τοὺς πεῖς ὦ Λυσικλή...

Περιστό! Γιατὶ ὁ Ξενοφώντας πὺν εἶτανε προστὰ ἔκαμε μιὰ διακοπή. Καὶ μαρτύρησε ἔτσι:

— Μεθαύριο ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι θὰ τὸ διαβάσετε στὰ «Οἰκονομικά» μου. Νιόγαμπρος ἀκόμη...

— Σπουδαῖος οἰκονομολόγος — σάρκασε ὁ Νι-

κίας—ἂν μᾶς μιλάει γιὰ τοὺς γάμους του στὰ Οἰκονομικά του...

— Κι' ὅμως, ἀπ' τὸ σπίτι ἀρχίζει ἡ οἰκονομία! —ἐπέμενε ὁ παλῆος ἀριστοκράτης—Νιόπαντρος ἀκόμη εἶπα στὴ γυναῖκα μου. «Νὰ σὲ πάω στὸ σπιτικὸ τῆς Ἀσπασίας νὰ δεῖς πὼς κρατάει τὸ νοικοκυριό της...»

— Ἀσπασίτσα! — πετιέται ὁ Λυσικλῆς — φτάνει νὰ μὴν τὴ φέρει ἐδῶ σ' ἐμᾶς, καὶ δεῖ τὰ τωρινὰ μας χάλια.,.

— «...νὰ δεῖς τὸ νοικοκυριό της νὰ πάρεις μάθημα καὶ νὰ σοῦ μάθει νὰ ντύνεσαι ἀλλοιῶς ἀπ' ὅτι εἶσαι τώρα, ἐπαρχιωτοπούλα...»

Ἄρπαξε τὸ λόγο ὁ Νικίας καὶ τοῦ τὴν ἔφερε τοῦ Ξενοφώντα :

— Ξαίρουμε δὲ καλὰ πὼς αὐτὴ εἶχε τὸ νοῦ της στὶς μόδες καὶ στὰ καλληνητικὰ καὶ στὰ κουρέλια. Ἐξ ἄλλου, ἓνα ἀπ' τὰ δυὸ βιβλία ποὺ κατάρφερε νὰ γράψει μιλάει ὅλο γιὰ τέτοια, ἡ μεγάλη σου οἰκονομολόγα... Χαρεῖτε ἀντράδες! Καὶ πηγαίνετε τες τὶς γυναῖκες σας νὰ μάθουν τὸ νοικοκυριό...»

— ὦ τὸ μεγάλο ἄδικο! Ντυνόμουνα δὲ λέω... ὅπως μοῦ γούσταρε κι' ὅπως μοῦ ταίριαζε. Ὅμως ἀπ' τὸ σημεῖο αὐτὸ ὡς ποὺ νὰ πνίγουμε μέρστα κουρέλια σὰν γυναικάριο κοινὸ καὶ ἀνόητο!...

Γι' αὐτά, μπορεῖ νὰ εἶτανε ἱκανὴ μόνο μιὰ Θαρρηλία, γυναῖκα τοῦ παρᾶ, ποὺ εἶχε τὸ ἔξωτερικὸ πλαγκώνας.

— Ἀλήθεια ζεῖ καὶ βασιλεύει αὐτὴ στὴ Θεσσαλία!

— Ἐξακολουθεῖ τὴν κατασκοπεῖα της πρὸς ὄφελος τῆς Μακεδονίας. Ἄς εἶναι! Δὲν μᾶς μέλλει τώρα ἡ Θαρρηλία.

— Μὰ τὸ βιβλίον γιὰ τὶς μόδες καὶ τὰ καλληνητικὰ, δὲν τῶγραψα ἐγὼ ὡς Λυσικλή!

— Οὔτε τὸ ἄλλο, πὺν γράφει συμβουλὲς γιὰ τὸν Ἀλιβιάδη;

— Δὲν κουβαλοῦσα καλλιτέρα νερὸ μὲ κόσκινο παρὰ νὰ συμβουλιέψω τὸν Ἀλιβιάδη;

Κι' ἄλλο τι εἶπε ὁ Νικίας;

— Πῶς εἴσουνα ἀντροχωρίστρα!

— Δὲν εἶπε τίποτα ὁ Ξενοφώντας πάνω σ' αὐτό;

Πῶς ὄχι!

Τοὺς διάβασε διόκλητρο χαμμάτι ἀπ' τὸ ἡμερολόγιο πὺν κράτησε ὁ Αἰσχίνης. Εἴτανε τότες πὺν βρισκότανε σὲ χωρισιὲς μὲ τὴ γυναῖκα του. Ἀναφέρει πῶς πῆγες ὠ Ἀσπασία, καὶ τοὺς βοῆκες τοὺς δυό. Εἶπες ἰέει στὴ γυναῖκα τοῦ Ξενοφόντα:— «Ἄν ἡ γειτόνισσά σου ἔχει χρυσάφι καθαρότερο ἀπ' τὸ δικό σου πὺν προτιμᾶς;—Τὸ χρυσάφι τῆς γειτόνισσας!—Κι' ἂν οἱ φοῦστες της εἶναι πὺν πλούσιες ἀπ' τίς δικές σου ποιὲς προτιμᾶς;—Τίς δικές της—Κι' ἂν ὁ ἄντρας της εἶναι καλλιτέροσ ἀπ' τὸ δικό σου, ποιὸν θὰ ἠθεῖλες;... Ἐκείνη δὲν ἀπήντησε. Κοκκίνησε μονάχα σὰ ντομάτα. Τότες κ' ἡ Ἀσπασία ρωτᾷ τὸν Ξενοφόντα: Ἄν ὁ γείτονάς σου ἔχει ἄλλογο πὺν βαρβάτο ἀπ' τὸ δικό σου, ποιὸ προτιμᾶς; — Θέλει καὶ ρώτημα; — Ἄν τὸ χωράφι του εἶναι πὺν γόνιμο ἀπ' τὸ δικό σου ποιὸ θὰ ἠθεῖλες—Τὸ δικό του φυσικά!—Κι' ἂν ἡ γυναῖκα του εἴταν καλλιτέρη ἀπ' τὴ δική σου; Ἐκεῖνος δὲν ἀπάντησε... — Μὰ τότες—τοὺς εἶπες ἰέει Ἀσπασία—τί μοῦ κάνετε μωρὸ τοὺς θυμωμένους!...» Τοὺς ἔβαιες ἰέει νὰ φιληθοῦν προστά σου...

— Τὸ κατάλαβε αὐτὸ ὁ Νικίας;

— Ναι ἄλλὰ εἶπε πῶς ἀντέγραφες τοῦ Σωκράτη τὴ διαλεχτικὴ.

— Ἐπρεπε νὰ ζῆ ὁ Σωκράτης Λυσικλὴ γιὰ νὰ τοὺς πεῖ μονάχος του, πῶς μ' ἀναγνώριζε δασκάλα καὶ μαστόρισσά του.

—... στὸ κεχρὶ Ἀσπασίτσα μου! Ἐκεῖ εἴσουν δασκάλα του μ' ὄλο πού ὁ εὐλογημένος γούσταρε τὴ σοροκάδα. Νὰ μὴ συγχίζουμε τὰ πράματα καὶ φάω πάλι τῆς χρονιαῖς μου!

—Ἐννοια σου Λυσικλή καὶ μὴ φοβᾶσαι! Ἐτσι θὰ φτάσει ἡ δόξα σου ὡς στ' ἄστρα!... Ἐλα! φέρ' τὸ λυχνάρι πιὸ κοντά, καὶ στήριξε τὴν ἄσπίδα σου στὸ ντουβάρη. Βλέπε καλὰ καὶ τοὺς μορφασμοὺς καὶ τὶς χειρονομίες σου!... Ἀρχίνα!

— ὦ! ἄνδρες Ἀθηναῖοι!...

— Ξαναπέστο μιά!... Πιὸ βροντερά, πιὸ ἀντρίκια... Καὶ σὺ Ἀριστομνήμων πάρε αὐτὰ τὰ σάπια κολοκύθια... Ἐσὺ Κλεονίκη τὶς λεμονόκουπες!... Κι' ἀναμερίστε λίγο... Ἐτσι μπράβο!... Ἐτοιμοι; Οἱ Θεοὶ μαζί σου Λυσικλή! Μπρός! Λέγε το λοιπόν!...

ΑΥΤΟΚΡΙΤΙΚΗ:

Είχα πάντα στο νοῦ μου νὰ γράψω ἕναν κύκλο ρωμάντσα μὲ θέμα ἱστορικὸ καὶ μὲ μορφή χιουμοριστική. Ἐνα εἶδος έροπέε-heroïcomique. Γι' αὐτὸ καὶ τὸν ὄνόμασα προκαταβολικά: «'Απὸ τὴν Ἐποποιία τῶν Αἰώνων». Τὸ πρῶτο πού ἔγραψα εἶναι τὰ «'Απομνημονεύματα τοῦ Θεοῦ». Δέν ἔχει ἐκδοθεῖ. Τὸν περασμένο Γενάρη εἶχαμε συμφωνήσει μὲ τὸν ἐκδότη κ. Σαριβαξεβάνη.

Ἐλαβε γνώση τοῦ τίτλου καὶ τοῦ περιεχομένου(1). Τὴν τελευταία στιγμή ἐξαιτίας μιᾶ διαφορὰ στὰ συγγραφικά, χαλάσαμε τὸ συμβόλαιο. Στὸ ἀναμεταξὺ εἶχα δημοσιεύσει στὶς ἐφημερίδες τὶς ἀγγελίες γιὰ τὴν «προσεχῆ ἐκδοση» πού ἀναβλήθηκε. Μὰ ποιά εἶταν ἡ κατάπληξη καὶ ἡ θλίψη μου ὅταν ὄχτῳ μῆνες ἀφοῦ δημοσιεύτηκαν οἱ «ἀναγγελίες», τὸν περασμένο Αὐγουστον—κακὴ σύμπτωση—βγῆκε στὸ Παρίσι ἕνα βιβλίο μὲ τὸν τίτλο «Les mémoires de Dieu le père» Ξένο ἀπὸ τὸ δικό μου ὅλως διόλου τὸ περιεχόμενό του. Ὅμως ἡ σύμπτωση τοῦ τίτλου μ' ἀφάνισε. Οὔτε ἀψαφασίζω ἀκόμη νὰ ἐγκαταλείψω τὸ δικό μου, μὰ οὔτε κ' ἔχω τὸ κουράγιο νὰ μὴ σκοτιστῶ διόλου. Ἀκόμη δέν ξαίρω τί νὰ κάνω. Καὶ νὰ γιανὶ δέν προηγήθηκαν στὴ σειρά τοῦ «'Απ' τὴν Ἐποποιία τῶν Αἰώνων» τὰ «'Απομνημονεύματα τοῦ Θεοῦ». Σὰν πρῶτο

(1) Ἐξ' ἄλλου τὸ ἴδιο βιβλίο μὲ τὸν ἴδιο τίτλο εἶχα πρετείνει στους ἐκδότες κ.κ. Θεοφανίδη καὶ Λαμπαδαρίδη πρὶν ἀπὸ τὸ «ὁ ἄνθρωπος πού ἔχασε τὸν ἑαυτό του».

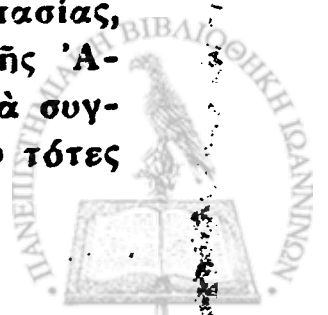
τῆς σειρᾶς βγαίνει: «Ἡ Ἐταίρα ποῦ κυβέρνησε τὴν Ἑλλάδα». Πιο ἀπλὸς θὰ εἶταν ὁ τίτλος «Ἀσπασία». Μὰ στὶς διάφορες γλῶσσες, ὅσο καὶ στὰ ρωμαϊκὰ, εἶναι ἀμέτρητα τὰ ἔργα—ρωμάντσα, μελέτες, θεατρικά— ποῦ ἔχουν τίτλο: «Ἀσπασία».

Τὸ ἴδιο θέμα τὸ ἐπεξεργάστηκα δυὸ διάφορες φορές, μὲ δυὸ διάφορες μορφές. Μιὰ φορά, δημοσιογραφικά, σὰν «Ἱστορία ὡς ρεπορτάζ» ποῦ δημοσιεύτηκε ὡς «ἀνάγνωσμα», καὶ μιὰ φορά σὰν ρωμάντσο.

Καὶ τὶς δυὸ φορές ἡ ἐργασία ἔγινε κατὰ παραγγελία. Ὡς τόσο δούλεψα μ' εὐχαρίστηση. Πρῶτο γιατί ὅπωςδήποτε εἶχα στὸ νοῦ μου, εἶχα ἔργο παρμένο ἀπ' τὴ ζωὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος, καὶ δεύτερο γιατί μοῦ παρασχέθηκαν πλούσια στοιχεῖα, μέσα, καὶ καιρός, ποῦ δὲ θὰ τὰ ἐξοικονομοῦσα μόνος μου.

Ὡς τόσο ἐκεῖ ὅπου μοῦ ἔδωσε τὰ χέρια τὸ συμβόλαιο, εἶναι ὁ περιορισμένος χῶρος τῶν δέκα «τυπογραφικῶν». Ἀπ' τὴ μιὰ αὐτὸ εἶταν εὐεργετικό. Ἀπόφυγα ἀναγκαστικὰ τὴν ἀπεραντολογία. Ἀπ' τὴν ἄλλη ὁμως δὲν μπόρεσα νὰ κινηθῶ ἐλεύθερα. Μιὰ κολοσσιαία ἐποχὴ, σὰν τὸ «Χρυσὸν Αἰῶνα», δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ συμπεριληφθεῖ μέσα σὲ τόσο περιορισμένο χῶρο. Πρὸ πάντων μάλιστα ὅταν ἡ νοστιμάδα τοῦ ρωμάντσου, εἶναι ἴσα ἴσα, στὰ μικροπράγματα, στὰ capcans, στὶς λεπτομέρειες τῆς τότε ζωῆς, ποῦ βρίσκονται στὸ περιθώριο τῆς Ἱστορίας, σκόρπιες στοὺς διάφορους συγγραφεῖς. Ἐβγαλα κ' ἔκοφα πολλὰ κομμάτια τὴν τελευταία στιγμή. Αὐτὸ ζημιώνει ἐμένα. Ὅμως αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιά ἄμεση σχέση μὲ τὸ σκόπιμα «ἀκατάστατο» στὴν ἐσωτερικὴ διάταξη.

Τὸ ἀρχιτεχτονικὸ σχῆμα, παρέμεινε λίγο πολὺ ὅπως τὸ εἶχα καταστρώσει ἀρχικά. Τὸ ὅτι περιορίζομαι στὰ νειάτα καὶ στὰ γεροντάματα τῆς Ἀσπασίας, αὐτὸ εἶναι σκόπιμο. Ἡ καθ'αυτὸ φυσιογνωμία τῆς Ἀσπασίας, στὶς μέρες τοῦ μεγαλείου της εἶναι πιὰ συγχισμένη μὲ τὴ φυσιογνωμία τοῦ Περικλή, ὅπου τότες

αὐτὸς ἔρχεται στὸ πρῶτο πλάνο. Νὰ γιατί, μιὰ μέρα, ὅπως τὸ μελετῶ, λέω ν' ἀποτελειώσω τὸ δίπτυχο μ' ἓνα ἄλλο ρωμάντσο καὶ μὲ ὀπτικὸ—ἄς τὸ ποῦμε ἔτσι—κέντρο, τὸν Περικλῆ. Ἐκεῖ βέβαια ξανάρχεται ἡ Ἀσπασία. Μὰ ἐκεῖνο ποῦ καθώρισε τὴν ἀπόφασή μου, ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὰ νειάτα καὶ μὲ τὰ γεράματα τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς γυναίκα, εἶναι ὅτι, κανεὶς ἀπ' ὄσους ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ θέμα, δὲν ἐπέμεινε σ' αὐτὰ τὰ σημεῖα.

Ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς, τὸ ρωμάντσο αὐτό, δὲν μπορούσε νὰ εἶναι κάτι ἀνάλογο ἢ παρόμοιο μὲ τὶς *vies romanesques*, ὅπως γράφουν ὁ Λούντβιχ, ὁ Μωρουά, κλπ. Αὐτούς, ἐκεῖνο ποῦ τοὺς ἀπασχολεῖ κυρίως εἶναι ὁ «ἥρω» ἢ ἡ «ἡρώϊς» τοῦ ἔργου. Κ' εἶναι συνεπεῖς μὲ τὸν ἑαυτὸ τους. Ὅπαδοί, λίγο ὡς πολὺ τῆς «ἡρωϊκῆς» θεωρίας τοῦ Καρλάϋλ, εἴτε συνειδητὰ εἴτε ἀσυναίσθητα—σὲ μακριὰ προσωπικὴ συζήτηση ποῦ εἶχα μὲ τὸν Ἐμιλ Λούντβιχ, ὑποστήριζε ὅτι «συμπληρώνει τὴν Καρλαϋλικὴ θεωρία»—φυσικὸ εἶναι νὰ συγκεντρῶνουν ὅλη τους τὴν προσοχὴ στὴ βιογραφικὴ πεποίθηση. Ὅλα τ' ἄλλα καὶ πρὸ παντὸς τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον, δὲν παίζουν παρὰ δευτερεύοντα ρόλο, ἂν ὄχι ἀσήμαντο. Σ' ἐμένα συμβαίνει ὅπως διόλου τὸ ἀνάποδο. Ἡ κοσμοθεωρία μας εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη μὲ τὴ δική τους: ἄρνηση τῆς δικῆς τους, θέση τῆς ματεριαλιστικῆς ἀντίληψης τῆς Ἱστορίας. Γι' αὐτούς, οἱ μεγάλοι ἄντρες κάμουν τὴν Ἱστορία. Γιὰ μᾶς, ἡ Ἱστορία κάμει τοὺς μεγάλους ἄντρες. Ἡ διαφορὰ εἶναι βασικὴ. Γι' αὐτούς ἡ Ἱστορία ἐπαναλαμβάνεται. Γιὰ μᾶς «κανεὶς ποτὲ δὲ λούστηκε δυὸ φορές στὸ ἴδιο ποτάμι». Ἀπ' αὐτὸ προκύπτει κι' ὅλη μας ἡ ἀντίθεση στὶς ἀναλογίες μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς μὲ τὴ δική μας. Καὶ πρὸ πάντων στὶς σχέσεις τοῦ «ἥρω» μὲ τὸ κοινωνικὸ περιβάλλον. Γιὰ μένα τὸ πρόσωπο

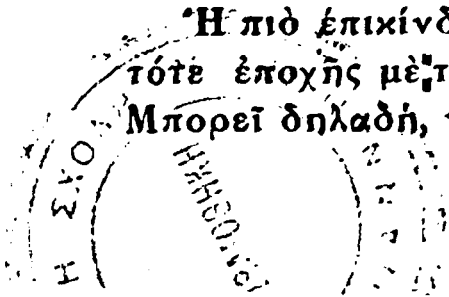
τῆς ἡρωΐδας μου παίζει δευτερεύοντα ρόλο. Ἐκεῖνο ποῦ μ' ἐνδιαφέρει πρὸ παντός εἶναι ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τῆς ἐποχῆς. Αὐτὴ μοῦ δίνει τὰ στοιχεῖα τῆς προσωπικότητος ποῦ περιγράφω. Κι' ἂν ὄχι τίποτ' ἄλλο, πιστεύω πὼς ἡ κοσμοθεωρία μου, μοῦ παρέχει τὸ μεγάλο πλεονέχτημα νὰ μὴν παραμορφῶνω τοὺς «ἥρωές» μου γιὰ νὰ τοὺς κάμω ὅπως μὲ γουστάρει. Κι' ἀκόμη λιγώτερο νὰ τοὺς πνίγω σὲ ἰδεαλιστικὰ σύγνεφα γιὰ νὰ τοὺς κάμω «πρότυπα». Ἄμ' οἱ πιὸ πολλοὶ ποῦ καταπιάστηκαγ μὲ τὴν Ἀσπασία, βάλθηκαν σώνει καὶ καλὰ νὰ τὴν «ἐξαγνίσουν». Ὁ ἰδεαλισμὸς τοὺς δὲν τοὺς ἐμπόδισε διόλου τὴν πλαστογραφία. Τὸ ὅτι ὑπάρχουν ἀρκετὰ κοροΐδα ποῦ θέλουν τὰ πράγματα ὅπως τοὺς καπνίζει, αὐτὸ δικαιολογεῖ τὸ δίχως ἄλλο ἢ τουλάχιστο αἰτιολογεῖ τὶς πλαστογραφικὰ προσπάθειες τῶν «ἠθικολόγων».

Μὲ τὸ νὰ βρίσκουμαι ὅμως σ' ἀντίθεση μ' αὐτούς, δὲν σημαίνει πάλι ὅτι μπαίνω στὴ σειρά τῶν κυρίων τῆς «καθαρῆς τέχνης». Ἐκεῖνο ποῦ μ' ἔκαμε νὰ διαλέξω τὴν Ἀσπασία ὡς «ὀπτικὸ κέντρο» δὲν εἶναι διόλου γιατί στὴ φυσιογνωμία αὐτὴ μὲ παράσυρε τὸ γυμνὸ. Εἶναι ἀπλούστατα γιατί μοῦ δίνεται ἡ εὐκαιρία ν' ἀναπαραστήσω τὴν ἐποχὴ τῆς.

Βέβαια καὶ προσπάθησα νὰ στηριχθῶ πάνω σὲ προσωπικὰ της περιστατικά. Αὐτὸ εἶναι πάντα τὸ πιὸ γερὸ στήριγμα. Ἐψαξα καὶ βρῆκα τὰ χαρακτηριστικά. Μὰ καὶ κεῖ πάλι ποῦ ἔπρεπε ν' ἀποδώσω ἀναγλυφικὰ μιὰ σίγουρα ἱστορικὴ λεπτομέρεια ποῦ θὰ μπορούσε νὰ τὴν εἶχε ζήσει ἡ «ἡρωΐδα μου, οὔτε μιὰ στιγμὴ δίστασα νὰ τῆς τὴν ἀποδώσω. Ἐγὼ δὲ γράφω—θεὸς φυλάξοι!— Συναξάρια.

* * *

Ἡ πιὸ ἐπικίνδυνα πλευρά, εἶναι οἱ ἀναλογίες τῆς τότε ἐποχῆς μετὰ τὴ δική μας, καθὼς καὶ οἱ διαφορές. Μπορεῖ δηλαδὴ, νὰ πέσει ὁ ἀναγνώστης στὴν πλάνη

τοῦ ὅτι ξαναζοῦμε ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια τὰ ἴδια πράματα. Πολὺ παραπάνω μάλιστα ὅταν ἀφ' ἑνὸς τὰ περιστατικὰ πού ἀναφέρω εἶναι ἀκριβῆ, κι' ἀφ' ἑτέρου σκόπιμα τ' ἀποδίνω στὴ δική μας τρεχούμενη γλῶσσα. Τὸ γιατί γίνεται ἡ τέτοιου εἴδους μοντέρνα ἀπόδοση εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς. Γιὰ τὴ ζωντανάδα—ἀπλούστατα τῆς ἀναπαράστασης. Τὸ πιά ὅμως εἶναι τὰ βαθύτερα αἴτια πού δείχνουν καταπληκτικὲς καμμιά φορὰ ἀναλογίες κι' ἄλλες τόσες διαφορὲς σχεδὸν ἀπίστευτες, αὐτὸ—μέ τὸ συμπάθειο—θέλει κάποια προσοχὴ γιὰ νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς. Θὰ γινότανε μιὰ ἀχαραχτήριστη σαλάτα, ἂν ἀνακάτευα ἐπιστημονικὲς παρατηρήσεις κ' ἐξηγήσεις. Αὐτὸ ἄλλως τε, καὶ μὲ τὴν ἴδια εὐκαιρία, τὸ δίνω σ' ἓνα προσεχὲς βιβλίον, καθαρὰ ἐπιστημονικὸ πιά: «Ἡ Ἀρχαία Τέχνη μὲ τὸ οἰκονομικὸ καὶ κοινωνικὸ τῆς περιεχόμενον».

* *

Τέλος, δὲ θὰ εἶταν ρωμιὸς ὁ ὑποφαινόμενος, οὔτε ὁ ἐκδότης του, οὔτε ὁ τυπογράφος, μὰ οὔτε καὶ ρωμαϊκο θὰ εἶταν τὸ βιβλίον αὐτό, ἂν δὲν ἀκτινοβολοῦσε μὲ λογιῆς κοπῆς τυπογραφικὰ λάθη.

ΠΕΤΡΟΣ ΠΙΚΡΟΣ

Ἀθήνα Νοέβρης 1930.

Τὸ αἰσιονόμο μὲ ἀγὸν αὐτὸ σπέρει
 Πικρός. Ὅπως εἶπε, γὰρ τὰ ἐξισιέμενες
 «ἀφαιρέσει» σου, ὅτι τὸν ἔβλεπον τὸν
 ῥαββίον», ἡ ἀφαιρέσει ἐπιφοροῦσα
 Πικρός—ὄνομα καὶ πρᾶξις / 23 Φεβρουάριος 1993
 ἔβλεπον